Tampereen yliopisto

Anni Kavander

”KUKAPA EI HOITAJIA ARVOSTAISI!”

Terveydenhoitoalan työtaistelun diskurssit pääkirjoituksissa vuonna 2022

Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunta

Pro gradu -tutkielma

Marraskuu 2023

TIIVISTELMÄ

Anni Kavander: ”Kukapa ei hoitajia arvostaisi!” – Terveydenhoitoalan työtaistelun diskurssit pääkirjoituksissa vuonna 2022
Pro gradu
Tampereen yliopisto
Journalistiikan maisteriohjelma
Marraskuu 2023

Pro gradu -tutkielmassa tarkasteltiin vuoden 2022 hoitajien työtaistelun diskursseja kuuden eri sanomalehden pääkirjoituksissa. Tutkimuksen tarkoitus oli selvittää, mitä asioita pääkirjoitukset nostivat esille, kun ne kirjoittivat hoitajien työtaistelusta. Tutkielma keskittyi pääkirjoituksiin, joita sekä tutkijat että niitä laativat pääkirjoitustoimittajat pitävät lehtien välineenä osallistua julkiseen poliittiseen keskusteluun. Pääkirjoitusten keskeinen päämäärä on pyrkiä vaikuttamaan poliittiseen päätöksentekoon.

Tutkielmassa analysoitiin *Helsingin Sanomien, Aamulehden, Turun Sanomien, Keskisuomalaisen, Kalevan* ja *Ilta-Sanomien* julkaisemia pääkirjoituksia ajalta 1.4.–10.10.2022. Analyysin viitekehyksenä toimi kriittinen diskurssianalyysi, joka keskittyy tekstin sosiaaliseen, kulttuuriseen ja poliittiseen kontekstiin. Kriittisen diskurssianalyysin tavoitteena on paljastaa kielenkäyttöön liittyviä yhteiskunnallisia valtarakenteita.

Analyysin perusteella hoitajien työtaisteluun liittyi neljä keskeistä diskurssia, jotka nimesin seuraavasti: kansan sympatiat, henki vastaan lakko, vaikeat neuvottelut ja kestämätön talous. Näissä diskursseissa korostuivat hoitajien työtaisteluun liittyvät moraaliset arvokysymykset. Hoitajien työtä pidettiin arvokkaana ja tärkeänä, ja heidän työtaistelunsa nähtiin ainakin periaatteen tasolla oikeutettuna. Hoitajien katsottiin kuitenkin vaativan liian suuria korotuksia, ja niiden toteuttamista pidettiin kansantaloudellisesti mahdottomina. Hoitajien lakkoja pidettiin ihmishenkien turvaamisen kannalta vakavina ja ne nostivat pääkirjoituksissa esiin voimakkaita reaktioita.

Neuvotteluita pidettiin pääkirjoituksissa vaikeina, mutta sovintoa ja kompromisseja peräänkuulutettiin koko työtaistelun ajan. Neuvotteluissa hallitus ja muut ammattiliitot nähtiin hoitajaliittojen ja työnantajajärjestöjen ohella tärkeinä osapuolina. Hoitajien identiteetit vaihtelivat kansan sympatiaan nojaavasta altavastaajasta strategiseen pelaajaan. Hoitajien saama julkisuus näyttäytyi pääkirjoituksissa negatiivisena, ja työtaistelu henkilöityi etenkin Tehyn puheenjohtajaan Millariikka Rytköseen.

Tulokset vahvistavat aiempia tutkimustuloksia siitä, että hoitajien työtaisteluita pidetään aina yhteiskuntarauhan kannalta vakavina tapahtumina. Hoitajien ammattiin ja työtaisteluihin liittyy edelleen moraalisesti latautuneita mielikuvia ja eettisiä arvoja. Siksi hoitajien asema työmarkkinakiistoissa on vaikea ja työtaistelutoimet rajallisia.

Avainsanat: ammattiliitot, diskurssianalyysi, hoitajat, journalismi, lakko, media, medioituminen, politiikka, pääkirjoitukset, sairaanhoitajat, työmarkkinajulkisuus, työmarkkinat, työtaistelu.

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla.

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO 1

1.1 Termistö 4

2 MEDIA, POLITIIKKA JA TYÖMARKKINAT 5

2.1 Politiikan medioituminen 5
2.2 Työtaistelut ja media 12

3 PÄÄKIRJOITUKSET 18

3.1 Pääkirjoitukset tekstilajina 18
3.2 Pääkirjoitusten päämäärät 22

4 TUTKIMUSASETELMA 26

4.1 Terveydenhoitoalan työtaistelun vaiheet vuonna 2022 26
4.1.1 Kiistan taustalla pandemia, hoitajapula ja palkkaus 26
4.1.2 Ensimmäinen lakko ja potilasturvallisuuslain valmistelu 27
4.1.3 Kunta-alalle sopu, hoitajat jatkavat taistelua yksin 28
4.1.4 Työtaistelu kiristyy ja sovinto saavutetaan 29
4.1.5 Yhteenveto ja tutkimuskysymykset 30
4.2 Aineiston rajaus 31
4.3 Pääkirjoitusten valinta 33
4.4 Tutkimusmenetelmänä diskurssianalyysi 36
4.4.1 Diskurssit ja valta 37
4.4.2 Fairclough’n kriittinen diskurssianalyysi 40
4.5 Kohti analyysia 41

5 TULOKSET 43

5.1 Kansan sympatiat 43
5.2 Henki vastaan lakko 46
5.2.1 Henki ja terveys 47
5.2.2 Välttämätön potilasturvallisuuslaki 49
5.2.3 Vimmastuneet hoitajat 51
5.3 Vaikeat neuvottelut 52
5.3.1 Neuvotteluiden haasteet ja sovinto 53
5.3.2 Osapuolet, suhteet ja identiteetit 56
5.3.3 Kiistan taustatekijät 61
5.4 Kestämätön talous 62
5.5 Yhteenveto 67

6 JOHTOPÄÄTÖKSET 72

LÄHTEET 76

AINEISTO 93

1 JOHDANTO

Terveydenhoitoalan työtaistelu oli yksi merkittävimpiä uutistapahtumia vuonna 2022. Työtaistelu sai osakseen laajaa yhteiskunnallista huomiota ja nosti julkisuuteen runsaasti rakenteellisia kysymyksiä sote-alan työolosuhteisiin, terveydenhuollon haasteisiin ja hoitoalan arvostukseen liittyen.

Vuoden 2022 hoitajien työmarkkinakiistassa palkansaajia edustivat hoitoalan ammattiliitot Super ja Tehy. Työnantajapuolta neuvottelupöydässä puolestaan edusti Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT. Osapuolten välille rakentui kiivas, monivaiheinen ja pitkä neuvotteluprosessi, joka johti laajamittaiseen hoitajien työtaisteluun. Peräti yhdeksän kuukautta kestäneen työmarkkinakiistan vaiheita seurattiin mediassa tiiviisti, ja kiistaan liittyviä näkökulmia puntaroitiin runsaasti journalistissa mielipidekirjoituksissa.

Osapuolten välistä työtaistelua kuvattiin mediassa vaikeaksi. Tapahtumien taustalla vaikutti kaksi vuotta aiemmin alkanut koronaviruspandemia, joka oli osaltaan kuormittanut terveydenhuoltoa ja huonontanut hoitajien työolosuhteita. Työtaistelun aikana julkisuudessa nousivat esiin myös muun muassa hoitajien palkkakehitys, alan houkuttelevuus, hoitajapula sekä yleisesti ottaen kysymykset hoitotyön arvostuksesta. (Kangas 2022a; Sandell 2022.) Työtaistelu näyttäytyi julkisuudessa voimakkaana: kymmenet tuhannet hoitajat lakkoilivat ympäri Suomea, ja useilla paikkakunnilla järjestettiin isoja mielenosoituksia. Tehy ja Super suunnittelivat joukkoirtisanoutumisia, ja useat hoitajat poistivat ammattioikeutensa Valviran rekisteristä työtaistelun aikana. (Kosola 2022; Tehy 2022h.)

Hoitajat ovat käyneet työtaisteluita parempien työehtojen puolesta aiemminkin: vuosina 1954–55, 1968, 1983, 1995 ja 2007. Etenkin vuoden 2007 työkiistaa on pidetty poikkeuksellisen politisoituneena. (Nylund 2009, 73, 77.) Vuosi 2022 poikkeaa silti jossain määrin aiemmista työtaisteluista. Ensinnäkin vuonna 2022 hoitajaliitot vaativat historiallisen suuria, vientialojen muodostaman yleisen linjan ylittäviä palkankorotuksia (Kangas 2022b). Toisekseen liitot kieltäytyivät työtaistelun loppuvaiheessa

ensimmäistä kertaa historiansa aikana potilasturvallisuuden takaavasta suojelutyöstä (Rimpiläinen 2022).

Hoitoalan työhön liittyvät erityispiirteet ja yhteiskunnallinen asema tekevät työtaisteluista vaikeampaa moniin muihin ammatteihin verrattuna. Hoitajien työ liittyy suoraan ihmisten terveyteen, minkä vuoksi työtaisteluun liittyvät kysymykset tasapainoilevat kahden keskeisen näkökulman välillä: vaakakupissa painavat yhtäältä ammattiin liittyvä velvollisuus turvata ihmisten hyvinvointi ja toisaalta työntekijöiden oikeus lakkoilla.

Hoitoalan lakkoja voidaan rajoittaa valtiovallan toimesta välttämättömien peruspalveluiden ja ihmishenkien turvaamiseksi (Bruun ym. 2011, 46–47). Suomen historiassa valtiovalta onkin puuttunut jokaiseen hoitoalan lakkoon tavalla tai toisella (Nylund 2009, 79) – myös viimeisimpään. Vuoden 2022 työtaistelussa kiista suojelutyöstä johti siihen, että käräjäoikeus kielsi tehohoitoon kohdistuvat lakot (Rimpiläinen ja Salumäki 2022). Työtaistelu saavutti eräänlaisen lakipisteensä, kun hallituksen esittelemä potilasturvallisuuslaki hyväksyttiin eduskunnassa ja otettiin käyttöön. Potilasturvallisuuslaki oli keskeinen kiistakapula koko työtaistelun ajan (Hakahuhta 2022; Happonen 2022; Rimppi 2022a). Tapahtumat kuvastavat hoitajien työtaisteluiden vahvaa poliittista luonnetta. Samalla on todettava, että Suomessa hoitoalan liitot ovat kokonsa puolesta melko vaikutusvaltaisia: ne ovat keskusjärjestö STTK:n suurimpia jäsenliittoja. Tehyyn kuuluu yli 160 000 jäsentä, Superiin noin 90 000. (Bergholm ja Sippola 2022, 77; Super 2023a; Tehy 2023a.)

Lakisääteisten rajoitteiden lisäksi hoitoalaan liittyy erityisiä ammattieettisiä odotuksia, jotka asettavat hoitoalaan ainutlaatuista yhteiskunnallista painetta. Sairaanhoitajan ammatti on yhä vahvasti sukupuolittunut. Alaan yhdistetään erinäisiä hyveellisyyteen, hoivaan, pyyteettömyyteen ja pyhyyteen liittyviä, moraalisesti latautuneita mielikuvia. Medialla on näiden mielikuvien luomisessa ja välittämisessä vaikutusvaltainen rooli. (Bergholm ja Sippola 2022, 78; Gordon 2005, 12–13; Nylund 2009, 74–75; Soine ja Schneider 2022, 160).

Tässä tutkielmassa syvennyn hoitajien työtaistelun diskursseihin pääkirjoituksissa vuonna 2022. Pääkirjoitukset ovat tutkimuskohteina kiinnostavia, koska niillä on journalismissa oma erityisasemansa. Siinä, missä journalismilta edellytetään yleisesti ottaen objektiivisuutta, tasapuolisuutta ja faktapohjaisuutta, pääkirjoituksilla on lupa esittää subjektiivisia mielipiteitä ja valita puolensa (Firmstone 2019, 3; Vehmas 1970, 10). Mielipidejournalismissa yleensä nimettöminä julkaistut pääkirjoitukset eroavat toimittajien kirjoittamista kolumneista siten, että ne edustavat lehden linjaa instituutiona (Teikari 1981, 64).

Sekä tutkijat että pääkirjoituksia kirjoittavat toimittajat ovat yhtä mieltä siitä, että lehdet pyrkivät pääkirjoituksillaan osallistumaan julkiseen keskusteluun sekä ennen kaikkea vaikuttamaan yhteiskunnalliseen päätöksentekoon. Pääkirjoitukset pyrkivät luomaan poliittista painetta joko osoittamalla kirjoituksensa suoraan valtaapitäville tai vaikuttamalla yleiseen mielipiteeseen. (Erho 2019; Katajamäki 2005, 18; Nieminen ja Pantti 2012, 15.) Pääkirjoitukset ovatkin hyvä tutkimuskohde silloin, kun tarkastellaan journalismin ja politiikan välistä suhdetta.

Tämän tutkielman lähtökohtana on ajatus siitä, että hoitajien työtaistelua kommentoidessaan media ei ole neutraali, tapahtumia seuraava sivullinen, vaan aktiivinen toimija julkisuuden kentällä. Vaikka pääkirjoitukset ovatkin mielipiteellisiä tekstejä, journalismin muotona ne kehystävät tapahtumia, luovat merkityksiä ja rakentava sosiaalista todellisuutta. (Couldry ja Hepp 2017, 15–16; Reunanen ja Väliverronen 2020, 118.) Tämän vuoksi tutkielman viitekehyksenä toimii yhteiskunnallisia valtarakenteita tarkasteleva kriittisen diskurssianalyysi.

Tutkielmassa keskityn siihen, millaisia diskursseja pääkirjoituksissa esiintyi vuoden 2022 työtaistelun aikana. Tulevissa luvuissa pohjustan aihetta politiikan ja journalismin suhdetta tarkastelevan politiikan medioitumisen näkökulmasta. Samassa yhteydessä esittelen aiempaa tutkimustietoa työmarkkinajulkisuudesta. Sen jälkeen siirryn tarkastelemaan pääkirjoitusta journalistisena tekstilajina. Ennen varsinaista analyysia käyn läpi tutkimuksen keskiössä olevan työtaistelun vaiheet, esittelen tutkimusmenetelmän ja aineiston. Analyysin tulosten jälkeen vedän yhteen tutkielman johtopäätökset,

arvioin tulosten merkitystä yhteiskunnallisessa kontekstissa ja hahmottelen mahdollisia jatkotutkimusaiheita.

Ennen seuraavaa lukua käyn vielä tiiviisti ja perustellen läpi tutkielman keskeisen termistön työtaisteluihin liittyen.

1.1 Termistö

Terveydenhoitoalan työtaisteluun on puhekielessä ja mediassa viitattu tyypillisesti termeillä sairaanhoitajien lakko tai hoitajien työkiista. Nämä käsitteet ovat kuitenkin puutteellisia. Työtaistelussa osapuolina olleet Tehy ja Super edustavat sairaanhoitajien lisäksi useita sosiaali-, terveys- ja kasvatusalan ammattikuntia, kuten lähihoitajia, sosionomeja suuhygienistejä (Super 2023b; Tehy 2023b). Tämän lisäksi työkiistan ytimessä ollut sosiaali- ja terveydenhuollon oma työ- ja virkaehtosopimus (SOTE-sopimus) koskee hoitajien lisäksi muun muassa ohjaajia ja sosiaalityöntekijöitä (KT 2023).

Työmarkkinaneuvotteluitakaan ei voida yleisellä tasolla nimittää lakoksi, koska kirjaimellisesti katsoen lakko tarkoittaa vain yhtä työtaistelutoimea. Vaikka lakot olivat keskeisiä tapahtumia vuoden 2022 palkkakiistassa, työtaistelu sisälsi kokonaisuudessaan myös muita vaiheita ja toimia, kuten sopimusneuvotteluita ja ylityökieltoja (ks. työtaistelun vaiheet luvusta 4.1).

Kuvaavin ja ehkä neutraalein termi voisi olla esimerkiksi terveydenhoitoalan työmarkkinaneuvottelut. Se on käsitteenä kuitenkin varsin jäykkä, eikä täysin heijasta kiistan laajuutta ja sen yhteiskunnallista merkitystä. Tekstin sujuvuuden vuoksi olenkin valinnut käyttää tutkielmassa termiä hoitajien työtaistelu, kuitenkin tiedostaen sen, ettei työtaistelu ole terminä neutraali, eikä palkansaajiin viittaaminen pelkästään hoitajina kuvaa täydellisesti työtaistelussa olleita ammattikuntia.

2 MEDIA, POLITIIKKA JA TYÖMARKKINAT

Kuten johdannossa kävi ilmi, hoitajien työtaistelut ovat aina poliittisia tapahtumia. Suomessa jokaiseen hoitajien työtaisteluun on valtiovallan taholta reagoitu (Nylund 2009, 73, 79). Niin kävi myös vuoden 2022 työtaistelussa, kun eduskunta hyväksyi työtaistelutoimia rajoittavan potilasturvallisuuslain. Poliittisuus liittyy osaltaan siihenkin, että viime kädessä terveydenhuolto on osa julkista sektoria, jonka rahoitus ja organisointi perustuvat poliittisiin päätöksiin.

Työmarkkinat ovat Suomessa yleiselläkin tasolla läheisesti liitoksissa politiikkaan. Suomen tulopolitiikassa oli pitkään käytäntönä sopia tulonjaosta ja työehdoista keskitetysti niin sanotuissa kolmikantaneuvotteluissa, jolloin neuvottelupöydässä oli läsnä työnantaja- ja palkansaajajärjestöjen lisäksi valtio. Käytännöstä on sittemmin pääasiassa luovuttu, ja työehtoneuvotteluissa siirrytty keskitetyistä ratkaisuista hajautettuun malliin, jossa järjestöt neuvottelevat alan työehdoista keskenään. (Liiten 2020; Reunanen ja Väliverronen 2020, 9–10, 18.) Työmarkkinoita silti ohjaillaan edelleen poliittisin päätöksin: esimerkkinä Juha Sipilän hallituksen ajama kilpailukykysopimus vuonna 2016, ja sittemmin Petteri Orpon hallituksen suunnittelemat työmarkkinauudistukset vuonna 2023 (Koskinen 2023; Reunanen ja Väliverronen 2020, 15).

Tämän luvun ytimessä ovat journalismin suhteet politiikkaan ja työmarkkinoihin. Seuraavissa alaluvussa tarkastelen politiikan ja journalismi välistä vuorovaikutusta politiikan medioitumisen näkökulmasta. Käyn läpi, mitä näkökulmia politiikan medioitumiseen liittyy ja millaisia vaikutuksia ilmiöllä on katsottu olevan. Lopuksi käyn läpi journalismin ja työmarkkinoiden suhdetta esittelemällä aiempaa tutkimusta työmarkkinajulkisuudesta.

2.1 Politiikan medioituminen

Medioitumisen käsite on yleistynyt median ja yhteiskunnan instituutioiden suhdetta koskevassa tutkimuksessa etenkin 2000-luvulla. Medioitumisesta on esitetty tutkimuskirjallisuudessa monenlaisia tulkintoja. Kysymys ei olekaan varsinaisesti yhdenmukaisesta teoriasta, vaan pikemminkin työkalusta median ja yhteiskunnallisten

instituutioiden tarkasteluun. (Ampuja ym. 2014, 22; Mazzoleni 2017, 136; Strömbäck ja Esser 2014, 4–5.)

Medioitumisen lähtökohtana toimii ajatus siitä, että sosiaalinen todellisuus, ihmisten välinen vuorovaikutus ja yhteiskunnan instituutiot ovat kietoutuneet perustavanlaatuisesti yhteen median kanssa. Median jatkuva läsnäolo kokemusten ja tiedon välittäjänä vaikuttaa merkittävällä tavalla yhteiskunnallisten instituutioiden, kuten politiikan, uskonnon tai kulttuurin toimintaan. (Couldry ja Hepp 2017, 15–16; Hepp 2020, 9; Hjarvard 2008, 105; Strömbäck ja Esser 2009, 210.)

Medioituminen voidaan nähdä myös määrällisenä teknologisena kehityksenä, joka viittaa erilaisten viestintävälineiden konkreettiseen lisääntymiseen ja leviämiseen. Tyypillisesti medioitumisesta puhutaan kuitenkin laadullisena ilmiönä, mikä tarkoittaa määrällisestä kehityksestä johtuvia sosiaalisia ja kokemuksellisia muutoksia yhteiskunnassa. (Couldry ja Hepp 2017, 37.)

Samalla, kun median merkitys yhteiskunnan eri osa-alueilla on syventynyt, media on saanut lisää vaikutusvaltaa. Muut instituutiot ovat siis alkaneet sopeuttaa omaa toimintaansa median malleihin. Siten media on paitsi itsenäinen, vaikutusvaltainen instituutio muiden joukossa, myös kiinteä osa muita instituutioita. (Hjarvard 2008, 105; Schulz 2004, 88-89; Strömbäck ja Esser 2014, 8–10.) Voimakkaimmat kuvaukset medioitumisesta esittävät, että media on *tunkeutunut* läpikotaisin muille yhteiskunnan osa-alueille (Ampuja ym. 2014, 24; Schulz 2014, 60). Medioitumiskehitys onkin ollut erityisen voimakasta viimeisten vuosikymmenten aikana internetin ja sosiaalisen median vaikutuksen myötä. Tätä kehitystä kutsutaan *syväksi medioitumiseksi*: siinä median rooli todellisuuden rakentumisessa ei ole ainoastaan osittainen, vaan *ratkaiseva.* (Couldry ja Hepp 2017, 34, 37–38, 213.)

Medioitumiseen liittyy olennaisesti ajatus medialogiikasta, jota esimerkiksi Mazzoleni (2017, 139) kutsuu ”medioitumisen moottoriksi”. Alun perin Altheiden ja Snow’n (1979, 10) määrittelemä medialogiikka tarkoittaa joukkoa tapoja ja rutiineja, joiden puitteissa media tulkitsee ja esittää tapahtumia. Medialogiikka vaikuttaa siis

uutistyöhön: mistä media uutisoi, millä tavalla ja miten se pyrkii saavuttamaan yleisönsä huomion (Strömbäck ja Esser 2009, 212). Medialogiikan konkreettisesta sisällöstä ei kuitenkaan ole yksimielisyyttä. Konseptia onkin moitittu epämääräiseksi, ja osa tutkijoista myös kiistää universaalin medialogiikan olemassaolon kokonaan (Couldry ja Hepp 2017, 4, 77; Strömbäck ja Esser 2014, 14).

Esser (2013, 167) määrittelee medialogiikkaan kolme osa-aluetta: 1) ammatillisuus, 2) kaupallisuus ja 3) teknologia. Ammatillisuus viittaa siihen, että uutistuotantoa tehdään journalististen normien ja kriteerien mukaan, esimerkiksi uutisarvoihin nojaten. Se korostaa journalismin kasvavaa autonomiaa muista yhteiskunnan instituutioista ja ulkopuolisista vaikutteista. Kaupallisuus puolestaan pitää sisällään taloudelliset tekijät, kuten taloudellisen tehokkuuden ja lukijakunnan kasvattamisen mainostuottojen maksimoimiseksi. Teknologiset piirteet taas viittaavat välinekohtaisiin viestintätekniikoihin, jotka muokkaavat ja rajaavat sisältöä tuotanto- ja esitysnäkökulmasta. Näiden kolmen osa-alueen painotukset voivat vaihdella medioittain. Tämä puoltaa näkökulmaa siitä, että medialogiikka on itse asiassa välinekohtaista eikä niinkään universaali, kaikkia medioita sitova yhteinen toimintamalli. (Esser 2013, 167; Hallin ja Mancini 2004, 67–68; Strömbäck ja Esser 2014, 16–19.)

Medialogiikka on keskeinen osa medioitumista, koska median ajatellaan ujuttavan omaa logiikkaansa muiden instituutioiden toimintaan (Mazzolini 2017, 139). Tästä ilmiöstä on pohjimmiltaan kyse silloinkin, kun puhutaan *politiikan medioitumisesta*. Medioitumisen konseptia onkin sovellettu ehkä merkittävimmin juuri politiikan ja poliittisen viestinnän muutoksien tarkasteluun (Ampuja ym. 2014, 24). Politiikan medioitumisella tarkoitetaan siis yleisesti ottaen sitä, että medialla on entistä suurempi vaikutusvalta politiikassa ja poliittisessa viestinnässä. Toisaalta politiikan tekeminen on myös aiempaa riippuvaisempi mediasta. Pohjimmiltaan kyse on siitä, että mediaorganisaatioilla on omat sääntönsä ja tapansa (medialogiikka), jotka ovat yleensä ristiriidassa politiikan omien, perustavanlaatuisten toimintamallien (politiikan logiikka) kanssa. Ristiriita voi syntyä siitä, että median toimijoiden ja poliitikkojen näkemykset yleisön kannalta

tärkeistä asioista poikkeavat toisistaan. (Mazzoleni 2008, 1; Mazzoleni ja Schulz 1999, 247, 249; Strömbäck ja Esser 2009, 208, 214.)

Politiikan medioituminen on tyypillisesti ymmärretty kahdenlaisena kehityssuuntana. Tutkimuskirjallisuudessa on esitetty ensinnäkin, että politiikka on omaksunut entistä enemmän piirteitä medialogiikasta ja sopeuttanut toimintaansa sen mukaiseksi (Mazzolini 2017, 139; Reunanen ja Kunelius 2021, 13). Median vaikutukseksi on nähty tyypillisesti se, että politiikasta on tullut konflikti- ja henkilökeskeistä: politiikasta uutisoidessa media keskittyy enemmän henkilöiden välisiin riitoihin kuin varsinaisiin asiakysymyksiin. Erityisesti median on katsottu suosivan kiistanalaisia tai räväköitä persoonia. Medioitumisen on havaittu vaikuttavan myös politiikan diskurssiin: poliittiset toimijat muokkaavat sanomisiaan sellaisiksi, että ne sopivat paremmin uutiskerronnan muotoihin. Tämä näyttäytyy esimerkiksi lyhyinä, populistisina iskulauseina, joita julkisuudessa viljellään. Medialogiikan kaupallisten tekijöiden vaikutuksesta median on katsottu viihteellistävän politiikkaa. (Bourdieu 1998, 3–4; Mazzoleni 2008, 2–3, 8; Mazzoleni 2014, 43; Mazzoleni ja Schulz 1999, 250.)

Toinen politiikan medioitumisen kehityssuunta on se, että mediasta on tullut politiikan toimijoiden hyödyntämä resurssi, jota ne käyttävät oman logiikkansa (politiikan logiikan) puitteissa (Reunanen ja Kunelius 2021, 13). Poliittiset toimijat ovat hyvin tietoisia siitä, miten media toimii, ja julkisuudenhallintataidoista on tullut olennainen osa politiikan tekemistä (Mazzoleni 2008, 1; Strömbäck ja Esser 2009, 220). Esimerkiksi poliitikot ovat ymmärtäneet, että heidän täytyy ottaa median vaatimukset ja käytännöt huomioon saadakseen äänensä kuuluviin julkisuudessa (Mazzoleni 2014, 43; Strömbäck ja Esser 2009, 211). Tämä voidaan yhtäältä nähdä poliitikkojen pyrkimyksenä käyttää mediaa oman agendansa edistämiseen, ja toisaalta poliitikkojen pyrkimyksen saada media hallintaansa (Mazzoleni ja Schulz 1999, 251–252).

Mediajulkisuuden hallinta voi näyttäytyä esimerkiksi siinä, miten poliittiset toimijat pyrkivät ennakoimaan ”pelitilanteita” ja suunnittelemaan niiden varalle poliittisia strategioita. He osaavat suunnitella ulostulonsa median aikataulujen mukaan ja kehystää viestinsä valmiiksi median käyttöön. Tiedotusvälineet ovat poliitikoille myös keskeinen

poliittisen ja yhteiskunnallisen tiedon lähde, jota he käyttävät hyödyksi arvioidessaan politiikan osapuolten vaikutusvaltaa. (Mazzoleni ja Schulz 1999, 251–252; Reunanen ja Kunelius 2021, 14; Walgrave ja Van Aelst 2016, 11.)

Tyypillisesti politiikan medioitumisen seurauksena on pidetty sitä, että medialla on merkittävä valta jäsentää ja kehystää politiikan todellisuutta. Ilmiötä kutsutaan agendavaikuttamiseksi. Median vaikutusvalta perustuu valtaan määritellä, mitkä asiat nousevat valokeilaan politiikan julkisuudessa ja mitkä jäävät sen ulkopuolelle. Media vaikuttaa myös siihen, miten nämä politiikan julkisuuteen nousevat kysymykset kehystetään: mitkä ratkaisuvaihtoehdot katsotaan toimiviksi ja millaisia moraalisia latauksia aiheet saavat. Agendavaikuttamisen vaikutukset riippuvat yhteiskunnan poliittisesta järjestelmästä: niissä yhteiskunnissa, joissa medialla on suuri autonomia, poliittisten toimijoiden vaikeampaa mitätöidä median vaikutusvaltaa. (Mazzoleni 2008, 2; Reunanen ja Kunelius 2021, 14-15, 17; Bourdieu 1998, 46-47; Mazzoleni ja Schulz 1999, 251.) Hallin ja Mancini (2004, 67) ovat luokitelleet Suomen korporatiiviseksi järjestelmäksi, jossa journalismilla on huomattava autonomia ja toimittajilla vahva ammatti-identiteetti. Näin ollen olisi sopivaa ajatella, että medialla on Suomessakin keskeinen vaikutus poliittisen agendan järjestäytymiseen.

Tulkinnat medioitumisen vaikutusten voimakkuudesta vaihtelevat (Ampuja ym. 2014, 24), mutta tutkimuskirjallisuudessa median sotkeutumista politiikkaan on pidetty politiikan kannalta usein tuhoisana kehityksenä (ks. esim. Bourdieu 2005, 41; Mazzoleni ja Schulz 1999, 249–250). Tuhoisat mielikuvat mediasta liittyvät edellä mainittuun valtaan sanella liiaksi sitä, mitkä asiat nousevat politiikan julkisuudessa keskiöön. Samalla tiettyjen tiedotusvälineiden (kuten television) on katsottu vaikuttavan politiikan esiintymistapoihin ja viihteellistävän poliittista asiakeskustelua. (Bourdieu 1998, 3–4; Väliverronen ja Kunelius 2009, 226.)

Strömbäck ja Esser (2009, 210) ovat pitäneet median vaikutusta politiikkaan ongelmallisena siksi, että tietomme ja käsityksemme poliittisista toimijoista ja kysymyksistä ovat ensisijaisesti peräisin mediasta. Median valitsema kehys siis määrittää sen, mikä näyttäytyy kansalaisille ja usein myös poliittiselle eliitille totuutena (Mazzoleni ja Schulz

1999, 250; Strömbäck ja Esser 2009, 220). Toisaalta nykyisessä, entistä vapaammassa ja interaktiivisemmassa mediaympäristössä journalistinen portinvartijuus on murentunut, mikä on puolestaan herättänyt keskustelua uutismedian vaikutusten hiipumisesta (ks. esim. Schulz 2014, 59, 68; Mazzoleni 2017, 138). Tutkimuskirjallisuudessa on kuitenkin todettu, että nykyinen mediaympäristö muokkaa politiikan viestintää aivan siinä missä edeltäjänsäkin, mutta uusi mediaympäristö haastaa politiikan toimijat eri tavalla kuin perinteinen media. Sosiaalisen median virrassa poliitikkoja haastavat toimittajien lisäksi kansalaiset, kannattajat ja vastustajat. Politiikan toimijoiden täytyy pitää silmällä sosiaalisessa mediassa kiertäviä kysymyksiä. Sosiaalisen median hallinnasta on tullut tärkeä osa poliittista toimintaa, koska kohut leviävät nopeasti ja saavat runsaasti huomiota. Tämä puolestaan edellyttää muutoksia poliittisten toimijoiden viestintästrategioihin. Samalla tietysti myös perinteinen media on oppinut hyödyntämään uusia politiikan viestinnän muotoja. (Mazzoleni 2017, 141–142.)

Politiikan medioitumista Suomessa tutkineet Reunanen ja Kunelius (2021, 17, 97) katsovat, että suomalainen päätöksentekotapa on selkeästi medioitunut, koska julkisuutta pidetään keskeisenä osana päätöksentekoprosessia: päättäjät seuraavat mediaa runsaasti ja toisaalta pyrkivät aktiivisesti hallitsemaan omaa mediajulkisuuttaan. Politiikan julkisuus alkoi medioitua Suomessa voimakkaasti 1990- ja 2000-luvulla: Väliverrosen ja Kuneliuksen (2009, 244) mukaan politiikan uutisia hallitsivat vielä 1960-luvulla poliittisille käytänteille ominainen retoriikka, mutta 1990-luvulla uutisten tyyli oli muuttunut selkeästi journalististen normien mukaisiksi. Politiikan medioitumisen merkki on sekin, että journalismi on pyrkinyt itsenäistymään puoluekentästä 1900-luvun puolivälin jälkeen: puoluesidonnaisten lehtien määrä on vähentynyt merkittävästi, ja sitoutumaton lehdistö on puolestaan Suomessa voimistunut (Reunanen ja Väliverronen 2020, 23).

Vaikka politiikan medioituminen on Suomessa vahvaa, sen ei ole toistaiseksi katsottu vaikuttavan kovin voimakkaasti politiikan omiin käytäntöihin (Reunanen ja Kunelius 2021, 17–18; Väliverronen ja Kunelius 2009, 245). Julkisuudessa esitetyt ”mediaperformanssit” voivat kuitenkin olla keino vahvistaa toimijan asemaa omiensa joukossa (Hajer 2009, 8; Reunanen 2017). Yleisesti ottaen medialla on katsottu olevan poliittista

vaikutusvaltaa, jos päättäjät kokevat voivansa strategisesti hyödyntää sitä omassa toiminnassaan. Poliittisille päättäjille tehty kysely paljastaa, että he uskovat median valtaan saada huomiota julkisuudessa valitsemiinsa aiheisiin, mutta varsinaisiin poliittisissa neuvotteluissa median valtaa ei pidetty kovin korkeana. (Reunanen ja Kunelius 2021, 14, 17–18, 77.) Walgrave ja Van Aelst esittävät, että konflikteihin keskittyvä uutisointi hyödyttää oppositiopuolueita enemmän kuin hallituspuolueita. Etenkin koalitiohallituksessa enemmistöpuolueet pyrkivät olemaan horjuttamatta omaa hallitustaan, minkä vuoksi hallituspuolueet pyrkivät esiintymään julkisuudessa maltillisesti ja varoen. Oppositiopuolueissa samankaltaisia rajoituksia ei ole, vaan ne voivat valjastaa median hallituksen haastamiseen. (Walgrave ja Van Aelst 2016, 8–9, 17.)

Tämän tutkielman kannalta on keskeistä todeta, että valtaapitävien ohella myös ammattiliitot, työnantajien keskusjärjestöt ja liittojohtajat ovat poliittisia toimijoita. Medioituminen näkyykin myös työmarkkinajulkisuudessa. Reunanen ja Väliverronen (2020) tutkivat suomalaista työmarkkinajulkisuutta 1960-, 1990- ja 2010-luvuilla ja havaitsivat, että julkisuus oli tärkeä politiikan areena kaikilla vuosikymmenillä. Poliittisten toimijoiden ja päätöksentekoon vaikuttamaan pyrkivien oli välttämätöntä ottaa huomioon julkisuus omissa toimintastrategioissaan. Mediajulkisuuden merkitys vahvistui 1960-luvulta 2010-luvulle tultaessa: vielä vuonna 1968 tulopoliittisia neuvotteluita käytiin piilossa julkisuudelta. Journalismin oma ääni ja tulkitseva rooli kuitenkin vahvistuivat 1990-luvulla, ja julkisuus näyttäytyi lehdissä kyynisenä ja konfliktinhakuisena. Journalistinen autonomia vahvistui entisestään 2010-luvulle tultaessa, mutta samalla mielipidekirjoituksissa alettiin vältellä aiempaa tarkemmin poliittisia linjanvetoja. Reunanen ja Väliverronen tulkitsivat tämän siten, että journalismi tunnisti oman roolin yhtenä poliittisen keskustelun osapuolena, jonka toiminta voi vaikuttaa tapahtumien kulkuun. (Reunanen ja Väliverronen 2020, 8, 116, 174–175.)

Paitsi poliitikot, myös ammattiyhdistykset ovat panostaneet omiin viestintästrategioihinsa. Bergholmin ja Sippolan (2022) mukaan suomalaiset ammattiliitot, eritoten hoitajaliitot, ovat 2000-luvulla aktivoituneet voimakkaammin ajamaan omia tavoitteitaan julkisuudessa. Esimerkkinä strategisesta julkisuudenhallinnasta he pitävät hoitajien

työtaistelua vuodelta 2007, jossa hoitajat nostivat julkisuuteen useita alaan liittyviä rakenteellisia ongelmia. (Bergholm ja Sippola 2022, 82.) Myös hoitajien työtaistelussa vuonna 2022 oli nähtävillä useita medioitumisen piirteitä. Neuvotteluita käytiin julkisuuden areenalla median välityksellä esimerkiksi tiedotteiden ja vastineiden muodossa. Iskevien ulostulojen kautta toimijat kävivät kilpaa siitä, kenen totuus pääsee vallitsevaksi julkisuudessa. Etenkin Tehyn puheenjohtaja Millariikka Rytkönen esiintyi runsaasti julkisuudessa niin keskustelu- kuin viihdeohjelmissakin (ks. esim. Yle 2022). Sen lisäksi esimerkiksi potilasturvallisuuslain nimittäminen pakkolaiksi tai orjalaiksi (ks. Happonen 2022; Rimppi 2022) voidaan tulkita medialle veisteltynä ay-retoriikkana.

Kaiken kaikkiaan politiikan medioituminen on pitkällä aikavälillä syntynyt monimutkainen prosessi, jossa media vaikuttaa politiikkaan ja politiikka mediaan. Politiikan julkisuudessa journalismi muodostaa tapahtumiin reagoivan julkisuuden areenan, jossa poliittisten toimijoiden performansseja arvioidaan. Poliittisille toimijoille mediajulkisuus puolestaan näyttäytyy areenana, jossa ne voivat strategisella esiintymisellään pyrkiä vaikuttamaan omaan asemaansa ja valjastaa median omien tarkoitusperiensä ajamiseen. Julkinen kampanjointi voi vaikuttaa valta-asetelmiin niin politiikan kuin työmarkkinoiden neuvottelupöydissä. (Bergholm ja Sippola 2022, 82; O'Neill 2007, 827–828; Reunanen ja Väliverronen 2020, 175.)

Seuraavassa alaluvussa syvennyn tarkemmin työtaisteluiden saamaan julkisuuteen tarkastelemalla aiempaa tutkimusta siitä, miten työtaisteluita on käsitelty mediassa. Keskityn aiemman tutkimuksen tarkastelussa tämän tutkielman kaltaisiin tapaustutkimuksiin.

2.2 Työtaistelut ja media

Kuten edellisessä alaluvussa todettiin, mediajulkisuus on keskeinen elementti työmarkkinaneuvotteluissa: se vaikuttaa osapuolten valta-asetelmaan. Lakot ja mielenosoitukset tähtäävät viime kädessä haastamaan olemassa olevia sosiaalisia ja taloudellisia rakenteita ja pyrkivät saamaan aikaan muutoksen vetoamalla poliittisiin päättäjiin. Mediajulkisuudella voi olla olennainen vaikutus siihen, miten työtaistelua käyvä

ammattiliitto onnistuu pyrkimyksissään. (Hart ja Kelsey 2019, 1; Williams 2009, 42.) Kyse ei ole aina niinkään siitä, asettuuko media työtaistelussa jommankumman osapuolen kannalle. Osa hallitsevista kielenkäytön tavoista saattaa suosia tiettyjä tapoja nähdä ja tulkita tapahtumia, jolloin vaihtoehtoisten näkemysten esittäminen voi vaikeutua (Montgomery 1995, 245). Tätä diskursiivista näkökulmaa käsittelen tarkemmin tutkimusasetelman yhteydessä luvussa 4.

Työmarkkinajulkisuutta koskevissa tutkimuksissa on osoitettu, että media on kiistojen aikana keskittynyt enemmän henkilöiden välisiin konflikteihin ja lakkojen yhteiskuntajärjestystä häiritseviin seurauksiin kuin syihin työtaisteluiden takana. Tämän on tulkittu mitätöivän lakkojen ja mielenosoitusten oikeutusta julkisuudessa. (Hart ja Kelsey 2019, 1; O'Neill 2007, 818; Williams 2009, 41.) Työtaistelut ovatkin otollisia konfliktikeskeiselle uutisoinnille, koska niissä on usein kaksi osapuolta (tyypillisesti työnantajat ja palkansaajat) näkyvine johtohahmoineen (esimerkiksi liittojohtajat). Yhteenottoihin keskittyminen uutisoinnissa voi johtaa siihen, että yleisöä ohjataan valitsemaan polarisoituneessa kiistassa puolensa (Rantsudu 2019, 93).

Media on saanut osakseen runsaasti kritiikkiä erityisesti brittiläisessä tutkimuskirjallisuudessa (ks. Manning 1998; O'Neill 2007; Williams 2009). Vuosien 1984–85 välillä Isossa-Britanniassa järjestetty kaivoslakko oli maan yksi merkittävimmistä työtaisteluista ja sen tapahtumien analysointi on kiinnostanut tutkijoita. Kaivoslakkoa tutkineen Williamsin (2009) mukaan valtio-omisteisella NCB-kaivosyhtiöllä oli työtaistelun aikana runsaat viestintäresurssit ja äärimmäisen tiiviit suhteet mediaan. Koska yhtiöllä oli paremmat mahdollisuudet päästä julkisuuteen määrittelemään työtaisteluiden kehystä, se sai työtaistelun aikana huomattavasti myönteisempää julkisuutta kuin kaivostyöläisiä edustanut NUM-liitto. Media ei ainoastaan päätynyt konfliktissa antamaan kaivosyhtiölle runsaampaa näkyvyyttä, vaan se myös levitti aktiivisesti ammattiliittoa vastustavaa disinformaatiota ja käytti vihamielistä kieltä lakossa olleista kaivostyöntekijöistä. (Williams 2009, 36–37, 42.)

Ison-Britannian kaivoslakko henkilöityi johtohenkilöiden väliseksi kiistaksi, ja uutisointi keskittyi enemmän mielenosoitusten väkivaltaisuuteen ja lakon seurauksiin kuin syihin

työtaistelun takana (Montgomery 1995, 241; Williams 2009, 41). Montgomery havaitsi sanomalehtien välillä eroja siinä, miten ne kuvasivat poliisin ja mielenosoittajien toimijuutta kaivoslakon yhteydessä käydyissä mielenosoituksissa. Kaksi kolmesta sanomalehdestä esitti mielenosoittajat aktiivisina toimijoina, jotka esimerkiksi ”pommittivat poliisia tiilillä”, ja poliisin taas passiivisena toiminnan kohteena, jota ”kivitettiin”. Kolmannessa lehdessä roolit olivat päinvastoin. (Montgomery 1995, 241–245.) Kaivoslakkoa koskevat esimerkit korostavat paitsi median valtaa siinä, miten työtaisteluiden osapuolet pääsevät julkisuuteen, myös sen roolia tapahtumien tulkitsijana.

Paul Manning (1998) puolestaan tutki ammattiliittojen ja lehdistön välistä suhdetta Iso-Britanniassa ensihoitajien palkkakiistan aikana vuosina 1989–90. Hänen mukaansa kiistan alkuvaiheessa lehdet asettivat ambulanssityöntekijöitä sankarinomaiseen hyväntekijäkehykseen, ja uutisointi oli hyvin ihmisläheistä. Kun kiista pitkittyi, monimutkaistui ja eteni kohti lakkoja, lehtien esittämä kuvasto muuttui liittomyönteisistä kehyksistä kiistoja ja lakon vaikutuksia painottaviin kehyksiin. Samalla uutisten sävy muuttui hieman vihamielisemmäksi ammattiliittoja kohtaan. (Manning 1998, 302–356.)

Vuonna 2016 nuoremmat lääkärit lakkoilivat niin ikään Isossa-Britanniassa. Lakkouutisointia tutkineet Davies ja Nophakhun (2019) havaitsivat, että lakkoa käsittelevissä uutisissa työtaistelusta luotiin perusteettoman uhkaavaa ja väkivaltaista illuusiota. Uutiskielessä esiintyi runsaasti sotaan verrattavaa sanastoa. Uutisissa painotettiin jälleen lakon tuhoisia seurauksia potilaille, eivätkä lakkojen syynä olleet lääkäreiden puutteelliset työolot saaneet juurikaan julkisuutta. Lakkoilevat lääkärit esitettiin negatiivisessa valossa itsekkäinä ja joustamattomina, kun taas vastapuolella oleva hallitus näyttäytyi kiistassa sovittelevana osapuolena. (Davies ja Nophakhun 2019, 112–113, 125.)

Soine ja Schneider (2022) tutkivat mediarepresentaatiota vuosien 1984, 2010 ja 2014 hoitajien työtaisteluiden aikana Yhdysvalloissa. He havaitsivat, että median välittämä kuva vahvisti vielä 2010-luvullakin stereotyyppistä kuvaa pyyteettömästä, keskiluokkaisesta ja valkoisesta naisesta, vaikka sairaanhoitajien ammattiliitto oli muuttunut vuosikymmenten saatossa monikulttuurisemmaksi sekä sukupuolen ja sosioekonomisen

taustan näkökulmista moninaisemmaksi. Tutkimuksessa kävi ilmi myös mediaympäristön muutos. 2000-luvulla yleisön mahdollisuus kommentoida tapahtumia verkossa johti siihen, että hoitajat saivat 1980-luvun työtaisteluun verrattuna vähemmän kansan sympatiaa osakseen. Jotkut tapahtumia kommentoineet yleisön jäsenet tulkitsivat ammattiliittoon liittymistä tai lakkoihin osallistumista sairaanhoitajien ammattietiikan vastaiseksi. Kansan tuki nojasi vahvasti mielikuvaan hoitajista epäitsekkäinä ja hyveellisinä pelastajina, ja putosi nopeasti, jos hoitajien lakkojen katsottiin vaikuttavan kansalaisten turvallisuuteen. (Soine ja Schneider 2022, 162–163, 165–168, 170.) Tutkimus vahvistaa tässäkin tutkielmassa esitettyä näkemystä siitä, että hoitajien ammattiin liittyy edelleen vankkoja moraalisia arvostuksia.

Kotimaista tutkimustietoa edustaa Mats Nylund (2009), joka on tutkinut Suomessa vuosina 1954–55, 1968, 1983, 1995 sekä 2007 käytyjä hoitajien työtaisteluita. Nylund tarkasteli *Helsingin Sanomien* uutisia ja mielipidekirjoituksia työtaisteluista ja havaitsi, että aihetta koskevissa uutisissa käsiteltiin tyypillisesti kahta pääaihetta: neuvotteluiden tapahtumia ja työtaistelun seurauksia. Hoitajien lakkoa pidettiin mediassa jokaisella vuosikymmenellä vakavana asiana: seurausten käsittelyssä korostuivat uhkakuvat lakon laajentumisesta. Seurausten painottaminen keskittyi etenkin vuosien 1995 ja 2007 työtaisteluihin. Pääkirjoituksissa ja kolumneissa arvioitiin sitä, kuinka oikeutettu tai onnistunut työtaistelu oli. Samankaltaista arviointia esiintyi myös uutistekstien haastatteluissa. (Nylund 2009, 86.)

Nylundin mukaan sairaanhoitajat saivat osakseen negatiivista julkisuutta vuosien 1968 ja 1995 lakkojen aikana. Vuonna 2007 hoitajaliitto Tehyn ääni puolestaan vahvistui, ja se sai lähes kaksi kertaa enemmän puheenvuoroja julkisuudessa kuin työnantajajärjestö. Vuoden 2007 lakko henkilöityi voimakkaasti Tehyn silloiseen puheenjohtajaan Jaana Laitinen-Pesolaan, mutta poliittisista toimijoista myös pääministeri Matti Vanhanen, valtionvarainministeri Jyrki Katainen sekä suurimman oppositiopuolueen SDP:n puheenjohtaja Eero Heinäluoma saivat julkisuutta. Metaforien käyttö journalistissa teksteissä lisääntyi vuonna 2007, ja pelin metafora oli keskinen kielikuva: teksteissä esiintyivät muun muassa sanat ”riskipeli” ja ”palkkakilpailu”. (Nylund 2009, 83, 86.)

Jukka Holmberg (2004) puolestaan tutki väitöskirjassaan *Aamulehden, Keskisuomalaisen ja Helsingin Sanomien* politiikan uutisointia vuosina 1987, 1995, 2001 ja 2003, ja sivusi tutkimuksessaan myös hieman työmarkkinajulkisuutta. Holmbergin mukaan *Helsingin Sanomat* suosi työtaisteluita koskevissa uutisissaan tyypillisesti palkansaajia työnantajia enemmän. Tämä näkyi siten, että tapahtumia kerrottiin enemmän palkansaajien näkökulmasta. Sen sijaan *Aamulehdessä* ja *Keskisuomalaisessa* työnantajien näkökulma oli esillä tasavertaisena tai joskus vahvempana. Vuoden 1995 lakkokeväänä, jolloin sairaanhoitajat ja palopelastajat olivat lakossa, palkansaajat saivat *Aamulehden* otsikoissa huomattavan kielteisempää julkisuutta työantajiin verrattuna. (Holmberg 2004, 225, 228.)

Työmarkkinajulkisuudesta on olemassa suhteellisen vähän etenkin kotimaista tutkimustietoa. Luvussa esitelty tutkimustieto keskittyy Suomen lisäksi valitettavan vahvasti Isoon-Britanniaan. Kiinnostavaa kuitenkin on se, että olemassa oleva tutkimustieto keskittyy hyvin voimakkaasti hoito- ja pelastusalojen lakkoihin (ks. myös esim. O'Neill 2007). Tämä voi olla osoitus siitä, että nämä alat ovat erityisasemassa ja niiden työtaisteluiden vaikutukset ovat yhteiskunnallisesti näkyviä ja tuntuvia.

Aiemman tutkimuksen valossa vaikuttaa kuitenkin siltä, että median ja työtaisteluiden suhde on etenkin Ison-Britannian lehdistössä varsin ongelmallinen. Suomessa tämä asetelma näyttäytyy huomattavan moninaisempana ja neutraalimpana. Joka tapauksessa vaikuttaa siltä, että työtaisteluista raportoidessaan media keskittyy usein konflikteihin ja henkilöihin, mikä on tyypillinen politiikan medioitumisen piirre. Sen lisäksi työmarkkinoiden osapuolet pyrkivät hyödyntämään mediaa omissa tavoitteissaan. Medialla on lisäksi rooli tapahtumien kommentoijana. Sananvalinnoillaan, kuvastollaan tai palstatilan muodossa media saattaa suosia toista osapuolta toisen kustannuksella.

Aiempi tutkimus kohdistuu etenkin uutistyöhön, jonka odotetaan olevan neutraalia raportointia siitä, mitä tapahtuu. Pääkirjoituksissa kirjoittajalla on puolestaan mahdollisuus ottaa kantaa ja olla puolueellinen, vaikka hekin pohjaavat mielipiteensä faktoihin. Samalla on todettava, että myös mielipiteelliset tekstit kehystävät tapahtumia, ja ne voivat toimia myös eräänlaisena ”viimeisenä sanana” uutistapahtumien tulkinnassa.

(Holmberg, 2004, 13, 240, 243; Reunanen ja Väliverronen 2020, 118). Seuraavassa luvussa syvennyn tarkemmin tarkastelemaan sitä, mitä pääkirjoitukset ovat, mihin ne pyrkivät ja mikä niiden vaikutusvalta julkisen keskustelun areenalla on.

3 PÄÄKIRJOITUKSET

Tässä tutkielmassa tutkitaan kuuden sanomalehden pääkirjoituksia. Kuten edellisessä luvussa todettiin, journalismilla on keskeinen rooli julkisuuden areenalla. Pääkirjoitukset ovat pitkäaikainen ja vakiintunut osa journalismia, ja siten myös ne käyttävät olennaista valtaa julkisessa keskustelussa. (Firmstone 2008, 13.) Silti pääkirjoituksista on saatavilla varsin niukasti tuoretta tutkimustietoa, mikä saattaa viitata siihen, ettei niiden asemaa pidetä nykyisessä mediaympäristössä välttämättä yhtä vahvana kuin aikaisemmin. Seuraavissa alaluvuissa keskityn tarkemmin siihen, mitä pääkirjoituksilla tarkoitetaan, mihin niillä pyritään ja minkälainen niiden rooli julkisessa keskustelussa on.

3.1 Pääkirjoitukset tekstilajina

Länsimaisessa sanomalehtiperinteessä on pitkään korostettu selkeää erottelua mielipiteellisen sisällön ja uutisartikkeleiden välillä. Tämä on ollut vakiintunut käytäntö pitkään myös Suomessa. (Firmstone 2019, 1; Pietilä 2008, 74; Teikari 1981, 58; Vehmas 1970, 10.) Hemánus (1972, 2) jakaakin lehden sisällön kolmeen eri kategoriaan: uutisiin, uutisten taustaselvityksiin ja kommentteihin. Pääkirjoitukset ja muu mielipiteellinen sisältö, kuten kolumnit, kuuluvat siis lehden kommentoivaan sisältöön. Ne ovat argumentoivia tekstejä, joissa kirjoittaja voi esittää subjektiivisia näkemyksiä valitsemastaan (yleensä ajankohtaisesta) aiheesta. (Hemánus 1972, 3–5; Katajamäki 2005,17; Teikari 1990, 56, 58.) Pääkirjoituksia on lehdessä tyypillisesti vain yksi, mutta joskus samassa lehdessä voidaan julkaista myös useita, eri aiheita käsitteleviä pääkirjoituksia (Vehmas 1970, 99). Esimerkiksi *Helsingin Sanomat* julkaisee pääkirjoitussivullaan tyypillisesti yhdestä kolmeen pääkirjoitusta (ks. tarkemmin luku 4.3).

Pääkirjoitukset eroavat kolumneista kuitenkin merkittävällä tavalla. Ratkaisevin ero pääkirjoituksen ja lehden muun mielipiteellisen aineiston välillä on se, että pääkirjoitus edustaa koko lehden virallista linjaa (Hemánus 1972, 8; Pietilä 2008, 74; Teikari 1990, 56). Tyypillisesti pääkirjoitus ei henkilöidy sen laatineeseen kirjoittajaan, vaan teksti edustaa lehden kantaa *instituutiona* (Hemánus 1972, 8; Rivers 1987, 449; Teikari 1981, 64). Tämän vuoksi pääkirjoitukset julkaistaan tyypillisesti nimettöminä (Firmstone

2019, 3; Pietilä 2008, 74). Pääkirjoitukset ovat nimettömyytensä myötä olleet Pietilän (2008, 559) mukaan journalismin läpinäkymättömintä aluetta, mutta poikkeuksiakin on. Esimerkiksi *Iltalehti* (2015) julkaisee pääkirjoituksensa kunkin kirjoituksen laatineen pääkirjoitustoimittajan nimellä ja kuvalla.

Pääkirjoitukset ovat yleisesti ottaen siis kommentoivia kirjoituksia, joissa lehti ilmoittaa virallisen mielipiteensä yhteiskunnallisiin aiheisiin (Teikari 1981, 64; Vehmas 1970, 99). Pääkirjoituksen aihevalintaan vaikuttavat Firmstonen (2008, 218– 222) mukaan ajankohtaisuus sekä lukijoiden mielenkiinto aihetta kohtaan. Sen lisäksi lehdet pohtivat, onko aihe niin merkittävä, että sitä kannattaa pääkirjoituksen tasolla käsitellä. Lehdet seuraavat myös toistensa pääkirjoituksia ja saattavat valita aiheensa sen perusteella, mitä aiheita muissa lehdissä kommentoidaan ja miten. (emt 218– 222).

Firmstone (2008, 217) määrittelee pääkirjoitusprosessissa neljä keskeistä vaihetta: 1) aiheenvalinta, 2) linjan ja sisällön määrittäminen, 3) kirjoittaminen ja 4) kirjoituksen hyväksyttäminen päätoimittajalla. Tämä prosessi kuvastaa sitä, että pääkirjoitukset syntyvät tyypillisesti (ainakin isommissa lehdissä) yhteistyönä useasta toimittajasta koostuvassa pääkirjoitustoimituksessa. Laatipa kirjoituksen kuka hyvänsä, viimeisen hyväksynnän sille antaa lehden päätoimittaja. (Firmstone 2008, 223–224; Pietilä 2008, 559; Teikari 1981, 64.) Siitä, millaisista toimittajista pääkirjoitustoimitukset tyypillisesti koostuvat, ei ole tietoa. *Journalisti*-lehden (Erho 2019) haastattelussa *Kalevan* silloinen päätoimittaja Kyösti Karvonen totesi, että pääkirjoitusten laatimiseen ja lehden linjan noudattamiseen liittyy paljon toimitusten sisäistä hiljaista tietoa, minkä vuoksi pääkirjoituksia laativilta toimittajilta edellytetään pitkäaikaista journalistista kokemusta.

Ajatus ”lehden linjasta” lienee peruja ajalta, jolloin suurin osa suomalaisista sanomalehdistä oli puoluesidonnaisia ja toimi puolueiden virallisina äänenkannattajina. Puoluelehtien aikaan pääkirjoituksiksi saatettiin hyväksyä jopa lehden ulkopuolisten kirjoittajien laatimia tekstejä. (Hemánus 1972, 11; Pietilä 2008, 553–554; Teikari 1981, 64.) Kun sanomalehdet alkoivat irrottautua puoluesidonnaisuuksistaan 1950–60-lukujen aikana, pääkirjoitusten laatiminenkin siirtyi vahvemmin lehden oman toimituksen

tehtäväksi – viimeistään 1970-luvulle tultaessa. (Pietilä 2008, 560; Teikari 1990, 58; Väliverronen ja Kunelius 2009, 225.)

Katajamäen (2005, 16) haastattelemien pääkirjoitustoimittajien mukaan lehden linja toimii kirjoituksen yhtenäisenä ja kirjoituksissa toistuvana perustana. Sen tarkoitus on se, että pääkirjoitukset noudattaisivat säännöllisesti ajan myötä muodostunutta mielipidelinjaa, eikä pääkirjoitustoimittajilla ole siksi aivan täydellistä mielipiteenvapautta kirjoituksissa (Marques ja Mont'Alverne 2021, 1816). Toisaalta pääkirjoitusten nimettömyys mahdollistaa sen, että toimittaja voi laatia pääkirjoituksen, joka ei ole täysin linjassa hänen omien mielipiteidensä kanssa (Arola 2020).

Ainakaan tänä päivänä lehden virallinen linja ei tarkoita yksityiskohtaisesti laadittua listaa siitä, mitä mieltä lehti on kustakin aiheesta. Ne ovat yleisluontoisempia, lehden arvoja edustavia kirjauksia. Esimerkiksi *Helsingin Sanomat* (2020) ilmoittaa periaatelinjassaan pyrkivänsä ”edistämään ja vahvistamaan kansanvaltaisuutta, yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta ja mielipiteen vapautta”. *Turun Sanomat* (2023) puolestaan kertoo muun muassa, että se ”vaalii kansalaisten perusoikeuksia sekä edistää mielipiteen- ja sananvapautta”.

Pääkirjoitus on juttutyyppinä siis sellainen, jossa lehdellä on mahdollisuus ja oikeus esittää puolueellisiakin kannanottoja yhteiskunnallisiin kysymyksiin (Alasuutari 1996, 29–30; Firmstone 2019, 3). Tutkimustieto kuitenkin osoittaa, että pääkirjoituksissa esitetään varsin harvoin kovin selkeitä mielipiteitä. Suomalaisten sanomalehtien pääkirjoituksia tutkinut Hemánus (1972) toteaa tutkimuksensa alkusanoissa kiinnittäneensä huomiota sanomalehtien pääkirjoitusten ”vähäilmeisyyteen ja eksplisiittisten kannanottojen vähyyteen”. Myös suomalaisten sanomalehtien pääkirjoituksia tutkinut Sonja Tirkkonen-Condit (1987, 376–377) havaitsi, että lehtien argumentointityyli oli varovaista ja epämääräistä. Varsinainen tutkimustieto aiheesta on vanhaa, mutta muutama vuosi sitten *Helsingin Sanomien* pääkirjoitustoimituksen esihenkilö Saska Saarikoski totesi *Suomen Lehdistön* haastattelussa, että lehdet voisivat esittää kantansa pääkirjoituksissa rohkeammin (Arola 2020). Kuten aiemmassa luvussa todettiin, lehtien varovaisuus ottaa voimakkaasti kantaa voi liittyä siihen, että ne tiedostavat oman

vaikutusvaltansa julkisuudessa (Reunanen ja Väliverronen 2020, 116). Samalla on todettava, että aiheen nostaminen julkisuuteen voidaan nähdä myös kannanottona, vaikkei pääkirjoituksessa aiheesta esitettäisikään selkeää mielipidettä (Katajamäki 2005, 16).

On myös joitain viitteitä siitä, että nykyinen, digitalisoitunut mediaympäristö saattaa rohkaista lehtiä ottamaan entistä vahvemmin kantaa pääkirjoituksissaan. Tämä näkökulma perustuu sosiaalisen median vaikutuksiin. Sosiaalisen median alustoista on tullut tärkeitä journalistisen sisällön jakelukanavia. Alustojen toimintalogiikka puolestaan vaikuttaa puoltavan mielipiteellistä ja viihteellistä sisältöä. (Ekman ja Krzyżanowski 2021, 71; van Dijck ym. 2018, 66.) Tämä piirre saattaa houkutella lehtiä kilpailemaan yleisön huomiosta verkossa voimakkaammilla sisällöillä. Ruotsalaisia sanomalehtiä tutkineet Ekman ja Krzyżanowski (2021, 82–83) havaitsivatkin, että maahanmuuttoa käsittelevät pääkirjoitukset normalisoivat teksteissään populistisen oikeiston puhetapoja sekä olivat tyyliltään provosoivia. He päättelivät, että sosiaalisen median vaikutus voi kannustaa lehtiä käyttämään radikaalia ja sensaatiohakuista sisältöä pääkirjoituksissaan. (Ekman ja Krzyżanowski 2021, 72, 83.)

Pääkirjoituksia tutkinut Pertti Hemánus (1972, 19, 29) jakaa pääkirjoitukset niiden kantaaottavuuden asteen perusteella neljään kategoriaan: 1) pohdiskelevaan, 2) erottelevaan, 3) taustaa valottavaan ja 4) linjaa viitoittavaan. Pohdiskelevassa pääkirjoituksessa lehti ei esitä omia, selkeitä kannanottoja, vaan pohdiskelee vaihtoehtoisia näkemyksiä käsiteltävään aiheeseen. Erottelevassa pääkirjoituksessa sen sijaan esitetään selkeästi yksi tai useampi kannanotto, mutta tuodaan esille myös muita, vaihtoehtoisia näkemyksiä. Taustaa valottavassa pääkirjoituksessa ei taas esitetä omia eikä muiden näkemyksiä, vaan tuodaan esille lähinnä uutisten taustatekijöitä. Linjaa viitoittava pääkirjoitus puolestaan on sellainen, jossa esitetään selkeästi yksi kannanotto muita vaihtoehtoisia näkemyksiä mainitsematta. (Hemánus 1972, 19, 21–27.)

Katajamäki puolestaan jaottelee pääkirjoitukset kolmeen kategoriaan pääkirjoitustoimittajien haastatteluiden perusteella. Hänen mukaansa pääkirjoitukset voidaan jakaa kuvaileviin, kommentoiviin ja linjaa viitoittaviin pääkirjoituksiin. Kantaaottavuus on

voimakkainta linjaa viitoittavissa pääkirjoituksissa, ja niihin kuuluvat myös kannan perustelu ja vaikutusten pohdinta. (Katajamäki 2005, 16.) Hemánuksen ja Katajamäen jaottelut havainnollistavat sitä, että vaikka pääkirjoitukset ovat mielipidekirjoituksia, niiden muoto, tyyli ja sisältö voivat olla hyvinkin monentyyppisiä.

Vaikka pääkirjoituksissa esitetyt mielipiteet voivat olla epämääräisiä, argumentatiivisuus yleensä kuuluu pääkirjoitusten tyyliin (Katajamäki 2005, 17). Hemánuksen (1972, 30) neljästä pääkirjoitustyylistä erottelevat ja linjaa viitoittavat pääkirjoitukset pyrkivät vaikuttamaan lukijoiden mielipiteisiin, asenteisiin ja arvoihin. Pääkirjoituksiin yhdistetäänkin tyypillisesti vaikuttamisen päämäärä. Seuraavassa alaluvussa käyn läpi pääkirjoitusten pyrkimyksiä ja toisaalta sitä, millaisena pääkirjoitusten vaikuttavuutta yleisen mielipiteen ja päätöksenteon kannalta pidetään.

3.2 Pääkirjoitusten päämäärät

Sekä pääkirjoitusten laatijat että journalismin tutkijat tuntuvat olevan pääkirjoitusten päämäärästä yhtä mieltä: lehdet osallistuvat niiden kautta julkiseen keskusteluun. Pääkirjoitukset pyrkivät kiinnittämään yleisön ja päättäjien huomion valittuihin aiheisiin, ja niiden voidaan katsoa edustavan lehteä poliittisena toimijana julkisuudessa. (Alasuutari 1996, 28; Katajamäki 2005, 18; Le 2010, 185.) *Journalisti*-lehden (Erho 2019) artikkelissa *Lapin Kansan* silloinen päätoimittaja Antti Kokkonen totesi suoraan, että lehden pääkirjoitusten tavoite on päätöksentekoon osallistuminen.

Pääkirjoituksilla on kuitenkin useita muitakin päämääriä, joista päätöksentekoon vaikuttaminen on eittämättä keskeisin. Päämääriksi on määritelty myös muun muassa keskustelun herättäminen, asioiden kuvailu, taustojen selvittäminen, tiedon tarjoaminen ja jäsentely sekä asioiden puntarointi useasta eri näkökulmasta. Pääkirjoitustoimittajat näkevät oman roolinsa asioiden selittäjänä ja lukijoiden valistajana: tarkoituksena on helpottaa lukijaa muodostamaan oma näkemyksensä käsitellystä aiheesta. (Katajamäki 2005, 17–24; Meltzer 2007, 89–90).

Politiikkaan pääkirjoitukset pyrkivät vaikuttamaan kahdella tavalla: joko vetoamalla suoraan päättäjiin tai luomalla poliittista painetta vaikuttamalla epäsuorasti yleiseen

mielipiteeseen (Firmstone 2008, 223; Le 2010, 185). Katajamäen haastattelemat talouslehtien päätoimittajat eivät kuitenkaan pitäneet lukijan mielipiteeseen vaikuttamista tavoitteenaan tai kovin mahdollisena. Sen sijaan he linjasivat, että pääkirjoituksen tehtävä on saada lukijat ajattelemaan. (Katajamäki 2005, 15.) Tutkimuskirjallisuudessakin suhtaudutaan kriittisesti tiedotusvälineiden mahdollisuuksiin vaikuttaa yleisönsä mielipiteisiin: journalismin on todettu useimmiten vahvistavan yleisönsä jo olemassa olevia mielipiteitä eikä niinkään muuttavan niitä. Joskus median vaikutukset voivat olla nimenomaan hegemoniaa ylläpitäviä eikä niinkään muutosta aiheuttavia (Klapper 1969, 49–50; Nordenstreng 1978, 225, 227).

Kun pääkirjoitukset vetoavat suoraan päättäjiin, niiden pyrkimyksenä on saada vallanpitäjät reagoimaan. Tämä tehdään pääkirjoituksissa esimerkiksi antamalla poliittisille päättäjille ohjeita tai ehdotuksia tai kiinnittämällä heidän huomionsa haluttuun epäkohtaan nostamalla asia julkisuuteen. (Katajamäki 2005, 18.) Walgraave ja Van Aelst ovat esittäneet, että poliitikkojen reaktioherkkyys vaihtelee sen mukaan, kuinka tärkeä median nostama aihe on puolueen omassa sisäisessä arvomaailmassa. Puolueet ovat herkempiä reagoimaan tiedotusvälineisiin silloin, kun kyse on puolueen keskeisistä kysymyksistä, joihin niillä yleensä on myös selkeä kanta. Näkemys puoltaa ajatusta, että media ei niinkään kiinnitä poliitikkojen huomiota asiakysymyksiin, vaan pikemminkin toimii jo olemassa olevan agendan katalyyttinä. (Walgrave ja Van Aelst 2016, 8–9.) Päättäjien suhtautumisessa korostuu myös journalismin arvottava puoli: kyselytutkimuksessa suomalaiset päättäjät kokivat, että mediakommenttien negatiivisuudella tai positiivisuudella on vaikutusta siihen, kuinka varmana he omia ratkaisujaan pitivät. Toisaalta päättäjät pitivät mediapaineeseen taipumista paheksuttavana. (Reunanen ja Kunelius 2021, 76–77.)

Pääkirjoitusten vaikuttamispyrkimyksiin liittyy oletus siitä, että pääkirjoituksia luetaan ja niitä pidetään arvossaan. Pääkirjoitusten suosiosta on kuitenkin olemassa vain vähän tietoa, ja vähäisessä tutkimusaineistossa toistuu näkemys siitä, etteivät pääkirjoitukset kuulu lehtien luetuimpien aineistojen joukkoon (Alasuutari 1996, 29). 1980-luvulla tehdyissä selvityksissä arvioitiin, että noin 10–15 prosenttia sanomalehden lukijoista lukee

myös pääkirjoituksen (Miettinen 1980, 272; Teikari 1981, 64). Tänä päivänä toimituksille kertyy runsaasti juttukohtaista analytiikkaa, joten verkossa julkaistujen lukijamäärät ovat ainakin toimitusten tiedossa. Julkista dataa ei kuitenkaan ole saatavilla, mutta jotain viitteitä pääkirjoitusten suosiosta on olemassa. Esimerkiksi *Satakunnan Kansa* (2020) ja mediatalo Kaakon Viestintä ovat luopuneet päivittäisistä pääkirjoituksista vähäisten lukijamäärien vuoksi (Arola, 2020; Marttinen 2020). Kaakon Viestinnän sisältöjohtaja Pekka Lakka kertoi *Journalistin* (Marttinen 2020) haastattelussa, että pääkirjoitukset kiinnostavat enemmän media-alan ihmisiä kuin tavallisia lukijoita. Toisaalta *Iltalehden* pääkirjoitustoimittaja Kreeta Karvala totesi *Ylen* Viimeinen sana -ohjelmassa (Yle 2021), että toisinaan pääkirjoitukset nousevat lehden verkkosivuilla kymmenen luetuimman jutun joukkoon.

Useiden lehtien päätoimittajat vaikuttavat painottavan pääkirjoitusten ajankohtaisuutta. Kaakon Viestinnän sisältöjohtaja Pekka Lakka sanoi *Journalistin* (Marttinen 2020) haastattelussa, että mediatalon lehdet kirjoittavat jatkossa pääkirjoituksia vain silloin, kun ”tarve ilmenee". Kreeta Karvala puolestaan kertoi *Suomen Lehdistölle* (Arola 2020), että *Iltalehden* pääkirjoitusten lukijamäärä moninkertaistui, kun lehti irrottautui printin julkaisuaikataulusta ja alkoi julkaista pääkirjoituksia verkkoon ennen printtilehden ilmestymistä.

Vaikuttaa joka tapauksessa siltä, että pääkirjoitusten nykyisistä lukijamääristä tieto on ainoastaan toimituksilla itsellään. Toisaalta on todettava, että heikoistakin lukijamääristä huolimatta pääkirjoitusten vaikuttavuusaste voi olla lukuja merkittävämpi. Teikari huomauttaa, että pääkirjoitusten pieneen lukijakuntaan kuuluvat erityisesti mielipidejohtajina pidetyt henkilöt, ja että pääkirjoituksia yleensä laaditaankin viesteiksi päättäville elimille, kuten kunnallispoliitikoille, ministereille tai kansanedustajille. (Teikari 1981, 65–67.) Poliittisten päättäjien on myös todettu seuraavan mediaa runsaasti (Reunanen ja Kunelius 2021, 48).

Toisaalta on mahdollista, että mielipiteellistä aineistoa suosiva sosiaalinen media auttaa pääkirjoituksia saavuttamaan isojakin lukijamääriä. Esimerkiksi Saska Saarikosken kirjoittama pääkirjoitus sai sosiaalisessa mediassa osakseen paljon kritiikkiä

huhtikuussa 2021 (Helsingin Sanomat 2021; Saarikoski, 2021). Kohun laajuus viittaa siihen, että pääkirjoituksia luetaan ja niitä pidetään tärkeinä. Mielipidejournalismin suosio sosiaalisessa mediassa voi Ekmanin ja Krzyżanowskin (2021, 73) mukaan johtaa siihen, että mielipidekirjoituksia aletaan arvostaa toimituksissa aiempaa korkeammalle.

Sekä tutkijat että pääkirjoitusten laatijat vaikuttavat olevan yhtä mieltä siitä, että pääkirjoituksilla pyritään vaikuttamaan päätöksentekoon ottamalla kantaa julkisessa keskustelussa. Pääkirjoitusten laatijat nostavat tärkeiksi katsomiaan asioita julkisuuteen ja pyrkivät valistamaan lukijoitaan. Näkemykset pääkirjoitusten todellisesta vaikutusvallasta vaihtelevat, joskin median ylipäätään on katsottu vaikuttavan politiikan julkisuuteen. Tämä tutkielma ei keskity niinkään siihen, onko pääkirjoituksilla valtaa yhden ihmisen tai massojen mielipiteiden muokkaajana. Keskeisempää on ajatus siitä, että käyttämällä tietynlaista kieltä ja kirjoittamalla yhteiskunnallisista kysymyksistä, pääkirjoitukset muokkaavat sitä, miten yhteiskunnallisista aiheista keskustellaan, millaista tulkintaa niistä luodaan ja mitä asioista ajatellaan. Tämä ajatus on olennainen osa diskurssintutkimusta, jossa journalismin vaikutusvalta on ymmärretty nimenomaan diskursiivisena eli kielellisenä (Fairclough 1997, 10; ks. luku 4). Keskeistä on myös se, ettei journalismin vaikutusvaltaa tule ajatella vain muutoksena, vaan myös asioiden nykytilaa aktiivisesti ylläpitävänä voimana (Nordenstreng 1978, 226).

Seuraavaksi siirryn tämän tutkielman empiiriseen osioon. Aloitan luvun kertaamalla, mistä hoitajien työtaistelussa oli kyse vuonna 2022 ja mitkä sen keskeiset vaiheet olivat. Tämän osuuden jälkeen siirryn esittelemään aineistoni ja käyn läpi tutkimuksen metodologisen osuuden.

4 TUTKIMUSASETELMA

Tässä luvussa esittelen tutkimusasetelmani kokonaisuudessaan. Aluksi käyn läpi hoitajien työtaistelun keskeiset vaiheet ja muodostan niistä tutkielmani kannalta olennaiset ajanjaksot. Käyn läpi myös taustan kiistat, koska ne tulevat esille analyysin tuloksissa. Tapahtumien kuvauksen jälkeen käyn läpi, mitä sanomalehtiä tutkielmassani tarkastelen ja miten valitsin aineistoni pääkirjoitukset. Lopuksi esittelen tutkimusmenetelmäksi valitsemani kriittisen diskurssianalyysin ja käyn läpi analyysin vaiheet.

4.1 Terveydenhoitoalan työtaistelun vaiheet vuonna 2022

Terveydenhoitoalan työmarkkinaneuvottelut alkoivat tammikuussa 2022. Neuvotteluissa palkansaajia edustivat sote-alan ammattiliitot Tehy ja Super, kun taas työnantajapuolena oli Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT. Sote-alan työmarkkinaneuvottelut olivat aluksi osa laajempia kunta-alan neuvotteluita. Neuvotteluissa käsiteltiin yhtä aikaa sekä sosiaali- ja terveydenhuollon työ- ja virkaehtosopimusta (SOTE-sopimus) sekä kunnallista virka- ja työehtosopimusta (KVTES). (Tehy 2022a). Neuvottelut päättyivät osapuolten sovintoon 3.10.2022 (Hara ja Rytkönen 2022). Seuraavissa alaluvuissa käyn läpi työtaistelun keskeisimmät vaiheet.

4.1.1 Kiistan taustalla pandemia, hoitajapula ja palkkaus

Työmarkkinaneuvottelut alkoivat tammikuussa varsin jännittyneessä tilanteessa. Kasvava hoitajapula oli yksi keskeisimmistä sote-alan ongelmista. Henkilöstöpulan lisäksi työtaistelua edeltänyt koronaviruspandemia oli kuormittanut sote-alan työntekijöitä ja kasvattanut kuntien hoitovelkaa edelliset kaksi vuotta. (Tehy 2022a.) Sotealan ammateissa työvoimapula oli jopa historiallisen suurta (Keva 2021; TEM 2022a). Hoitajapulalla tarkoittaa tilannetta, jossa hoitohenkilökunnan määrä ei riitä vastaamaan terveydenhuollon tarpeita (Tehy 2022b).

Hoitajaliittojen tavoitteena työtaistelussa oli saada ratkaisu hoitajapulaan, edistää työhyvinvointia sekä parantaa alan palkkausta (Tehy 2022a). Sairaanhoitajat ansaitsivat Suomessa vuosina 2017 ja 2019 vähemmän palkkaa moneen muuhun Pohjoismaahan

verrattuna (OECD 2019; OECD 2021). Merkittävät palkankorotukset hoitajaliitot saivat viimeksi edellisessä työtaistelussa vuonna 2007 (Kangas 2022b).

Hoitajaliitot vaativat neuvotteluissa palkkatasa-arvon edistämistä. Tällä ne viittasivat siihen, että naisvaltaisten, julkisen sektorin palkat nostettaisiin miesvaltaisten alojen ja yksityisen sektorin tasolle (Kangas 2022b). Suomessa työmarkkinoilla on noudatettu niin sanottua vientivetoista mallia, jossa vientialojen neuvottelutulokset määrittelevät niin sanotun ”yleisen linjan” eli palkankorotusten katon kaikille aloille (Noponen 2023). Vuoden 2022 työkiistassa hoitajaliitot vaativat sote-alan palkkoihin 3,6 prosenttiyksikön vuosittaiset korotukset yleisen linjan mukaisten peruskorotusten päälle viiden vuoden ajan (Tehy 2022c).

Sote-alan liittojen palkkavaatimuksista muodostui työtaistelussa keskeinen kiistakapula, koska työnantajia edustavan Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT:n (2022a) mukaan hoitajaliittojen vaatimat palkankorotukset olisivat olleet julkiselle taloudelle kestämättömiä. Neuvottelupöydässä olevat kunta-alan ammattiliitot Jyty, Juko ja JHL halusivat kaikille kunta-alan ammattiryhmille samat korotukset (Jyty 2022).

4.1.2 Ensimmäinen lakko ja potilasturvallisuuslain valmistelu

Neuvottelut osapuolten välillä lopetettiin tuloksettomina helmikuun lopussa, ja sovittelu jatkui valtakunnansovittelijan johdolla (Orjala 2022). Hoitajaliitot julistivat maaliskuun alussa viikon mittainen ylityö- ja vuorovaihtokiellon (Tehy 2022d), joka näkyi muun muassa päivystysten ruuhkautumisena (Härkönen, 2022).

Maaliskuussa hoitajat antoivat kaksi lakkovaroitusta. Ensimmäinen niistä koski kuutta sairaanhoitopiiriä ja 25 000 hoitajaa, ja seuraava 13 sairaanhoitopiiriä ja 40 000 hoitajaa. (Tehy 2022e; Tehy 2022f). Ensimmäisen lakon oli määrä toteutua jo maaliskuun puolella, mutta työ- ja elinkeinoministeriö siirsi lakon huhtikuun alkuun. Valtakunnansovittelija antoi maaliskuun lopussa sovintoesityksen, jonka liitot hylkäsivät. (Valtakunnansovittelijan toimisto 2022a ja 2022b.)

Hoitajien lakoista ensimmäinen alkoi huhtikuun 1. päivänä ja jatkui kaksi viikkoa. Tässä vaiheessa työtaistelua hoitajaliitot suostuivat lakon aikana suojelutyöhön, jonka tarkoitus on taata hengenvaarassa olevien potilaiden hoito. Suojelutyöstä muodostui kuitenkin keskeinen kiistakapula työtaistelun aikana, koska työnantajien ja ammattiliittojen välillä oli erimielisyyksiä suojelutyön riittävyydestä ja potilasturvallisuuden toteutumisesta. (KT 2022b; Tehy 2022e; Tehy 2022g.)

Kiista potilasturvallisuudesta johti siihen, että sosiaali- ja terveysministeriö (Valtioneuvosto 2022a) aloitti suojelutyöhön velvoittavan, tilapäisen potilasturvallisuuslain valmistelun huhtikuussa. Sen myötä hoitajia voitaisiin määrätä suojelutyöhön työtaistelun aikana sakon uhalla (Valtioneuvosto 2022b, 1–3). Hoitajaliitot katsoivat, että laki veisi hoitajilta lakko-oikeuden, ja sitä nimitettiin pakkotyölaiksi ja orjalaiksi. (Rimppi 2022a; Tehy 2022h.)

Hoitajaliitot peruivat seuraavan lakkonsa huhtikuussa. Samalla liitot ilmoittivat, että ne alkavat valmistella joukkoirtisanoutumisia. (Tehy 2022h.) Kun lakot peruuntuivat, myös potilasturvallisuuslain valmistelu keskeytettiin (Nykänen 2022).

4.1.3 Kunta-alalle sopu, hoitajat jatkavat taistelua yksin

Työministeri Tuula Haatainen asetti huhtikuussa sovittelulautakunnan ratkomaan kunta-alan työtaistelua (TEM 2022b). Hoitajat hylkäsivät toukokuussa lautakunnan antaman sovintoehdotuksen, jonka muut neuvottelupöydässä kunta-alan ammattiliitot olisivat hyväksyneet. Tämä aiheutti eripuraa ammattiliittojen välillä. (Harju ja Vainio 2022; Muhonen 2022a.) Erimielisyyksien ytimessä oli se, että hoitajaliittojen esittämän palkkaohjelman tavoitteena oli muita kunta-aloja korkeammat palkankorotukset (Muhonen 2022a). Sovintoehdotuksen hylkäämisen myötä Tehy ja Super irtaantuivat neuvottelupöydästä. Kunta-alan ammattiliittojen ja KT:n välille syntyi sopimus kesäkuun alussa, eikä se koskenut hoitajia. (Muhonen 2022b; STT 2022a.)

Kesäkuukausina terveydenhoitoalan työtaistelussa elettiin suvantovaihetta, eikä työtaistelussa tapahtunut mitään merkittävää.

4.1.4 Työtaistelu kiristyy ja sovinto saavutetaan

Työtaistelun sovittelu jatkui kesän jälkeen elokuussa valtakunnansovittelijan johdolla. Neuvotteluita edeltäen Tehy ja Super olivat antaneet kaksi uutta lakkovaroitusta, jotka kohdistuivat kahden sairaanhoitopiirin teho-osastoille. (De Fresnes 2022; STT 2022b.)

Elokuun loppuun mennessä liitot olivat antaneet yhteensä viisi lakkovaroitusta, jotka koskivat teho-osastojen lisäksi kahden kaupungin kotihoitoa (Keski-Heikkilä 2022; STT-HS 2022). Lisäksi hoitajajärjestöt sanoivat, etteivät ne aio tulevissa lakoissa enää antaa suojelutyötä (Rimpiläinen 2022). KT (2022c) kuvasi lakkovaroituksia moraalittomiksi ja vaati vauhtia potilasturvallisuuslain säätämiseen.

Syyskuun alussa, lakkovaroitusten vauhdittamana, perhe- ja peruspalveluministeri Aki Lindén ilmoitti, että potilasturvallisuuslain valmistelua jatketaan (Muhonen 2022c). Työministeri Haatainen oli aiemmin siirtänyt lakkoja kahdella viikolla eteenpäin (STT-HS 2022; Tikkala 2022). Lakkojen toteutumista puitiin lopulta myös oikeudessa: syyskuun aikana Helsingin käräjäoikeus kielsi kaikki Tehyn ja Superin suunnittelemat lakot yhtä lukuun ottamatta (Riiali ym. 2022; Rimpiläinen ja Salumäki 2022; STT ja Keski-Heikkilä 2022). Hoitajaliitot peruivat kyseiset lakot ja ilmoittivat joukkoirtisanoutumisten toimeenpanosta (Tehy 2022i; Tehy 2022j; Tehy 2022k.)

Potilasturvallisuuslain valmistelu aiheutti erimielisyyksiä pääministeri Sanna Marinin hallituksen sisällä (Hanska 2022; Koivisto ja Orjala 2022). Syyskuun 19. päivänä eduskunta kuitenkin hyväksyi potilasturvallisuuslain äänin 109–38 (Muhonen 2022d). Laki astui voimaan 20. syyskuuta, ja sen voimassaoloaika ulottui 31.1.2023 asti. Laki kielsi työntekijäjärjestöjä aloittamasta lakkoa tai toteuttamasta joukkoirtisanoutumisia ennen kuin se on neuvotellut suojelutyöstä. Aluehallintovirastot saivat oikeuden siirtää tai keskeyttää lakkoja viikoksi kerrallaan ja määrätä hoitajia töihin. (STM 2022.) Hoitajaliittojen mukaan laki vei liitoilta työtaisteluoikeuden ja heikensi tasa-arvoa (Tehy 2022l). Työtaistelun viimeinen lakko kohdistui yhteen Oulun kaupungin kotihoidon yksikköön syyskuun lopulla ja kesti neljä vuorokautta. Potilasturvallisuuslakia sovellettiin lakon aikana. (Degerman 2022.)

Lokakuun 2. päivänä valtakunnansovittelija jätti työtaistelun osapuolille sovintoehdotuksen. Osapuolet hyväksyivät esityksen seuraavana päivänä, ja työtaistelu tuli päätökseensä 3. lokakuuta. Sopimus sisälsi palkankorotuksia seuraavan viiden vuoden aikana, kertakorvauksen koronapotilaiden hoitoa tehneille hoitajille sekä yleisiä parannuksia työoloihin. (Hallonblad ja STT 2022; Hara ja Rytkönen 2022; Tehy 2022m.)

Sopimuksen tulkinta aiheutti kuitenkin heti erimielisyyksiä osapuolten välillä. KT:n toimitusjohtaja Markku Jalosen mukaan sovintoesityksessä sovittiin palkkojen yhteensovittamisesta eli lakisääteisistä palkkaharmonisoinneista, jotka olisivat tulleet voimaan joka tapauksessa uusien hyvinvointialueiden yhteydessä. Tehyn puheenjohtajan Millariikka Rytkösen ja Superin puheenjohtaja Silja Paavolan mukaan harmonisoinnista ei ollut puhuttu neuvotteluissa. Julkisessa keskustelussa käytiin läpi, saivatko hoitajat hakemansa palkankorotukset. (Hara ja Rytkönen 2022; Muhonen ym. 2022.) Sopimuksessa sovittu, noin kolmen prosentin vuosittainen korotus viiden vuoden aikana arvioitiin mediassa joka tapauksessa merkittäväksi, mutta se oli vähemmän kuin hoitajaliitot olivat alun perin vaatineet (Luukka 2022; Muhonen 2022e).

4.1.5 Yhteenveto ja tutkimuskysymykset

Hoitajien työtaistelu kesti kaikkinensa yli yhdeksän kuukautta. Monivaiheinen työkiista sisälsi useita toteutuneita lakkoja. Työtaistelu päättyi lopulta nopeasti potilasturvallisuuslain voimaanastumisen jälkeen.

Edellä eriteltyjen työtaistelun vaiheiden perusteella olen jakanut tapahtumat neljään keskeiseen vaiheeseen: alkuvaihe, suvantovaihe, loppuvaihe ja jälkipuinti (ks. kuvio 1).

Kuvio 1. Työtaistelun vaiheet

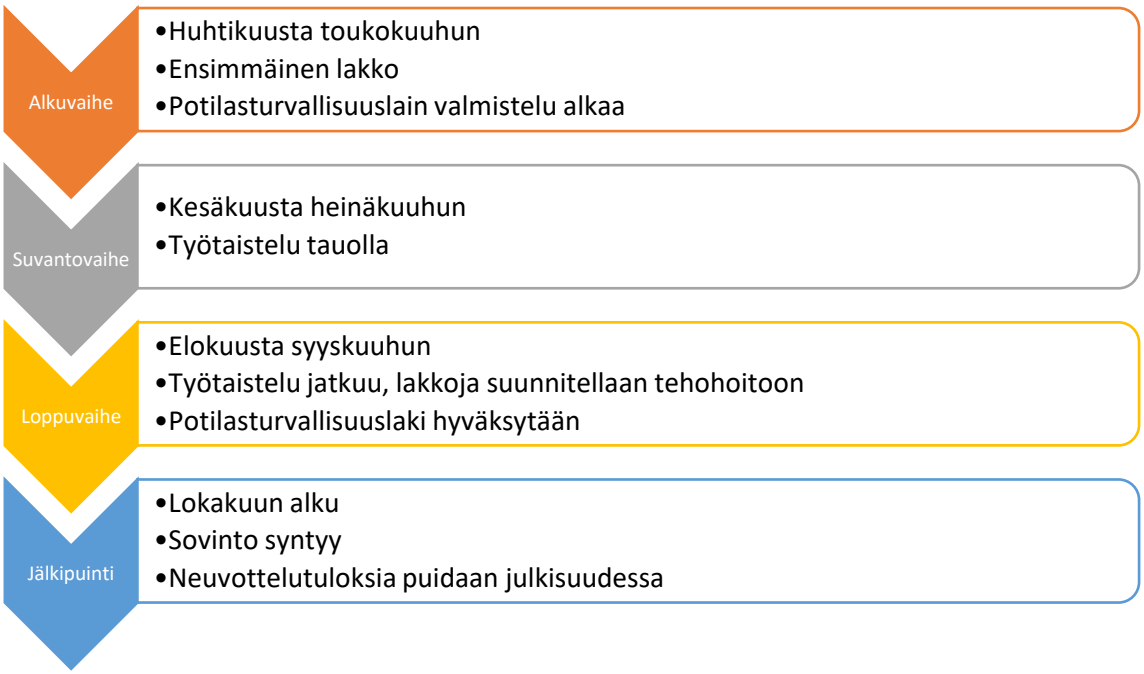

Työtaistelua seurattiin mediassa tiiviisti alusta loppuun. Tapahtumien kuvauksen ja määriteltyjen vaiheiden pohjalta olen laatinut analyysia varten seuraavat tutkimuskysymykset:

1. Millaisia diskursseja suomalaisissa pääkirjoituksissa esiintyi hoitajien työtaistelun aikana vuonna 2022?

2. Tapahtuiko diskursseissa muutoksia työtaistelun eri vaiheissa?

Seuraavaksi siirry tutkielmassani aineiston rajaukseen ja tutkimusmenetelmään.

4.2 Aineiston rajaus

Tämän tutkielman tarkoituksena on tutkia terveydenhoitoalan työtaistelua käsitteleviä pääkirjoituksia ja niiden luomia diskursseja. Koska Suomessa tehty aiempi tutkimus vaikuttaa painottuvan *Helsingin Sanomiin* (ks. esim. Nylund 2009), päätin laajentaa tutkimustani useampaan journalistiseen julkaisuun. Vaikka *Helsingin Sanomia* voidaan suuren levikkinsä myötä pitää vaikutusvaltaisena mediana Suomessa, on huomioitava, että jokaisella julkaisulla on oma asemansa ja roolinsa julkisen keskustelun areenalla

(Alasuutari 1996, 28). Alasuutari (1996, 28) huomauttaakin, ettei yksittäinen lehti voi valta-asemastaan huolimatta luoda yksin julkisuuden puheenaiheita. Voidaan siis ajatella, että journalistiset julkaisut ovat kaikki luomassa, vahvistamassa ja muokkaamassa niitä diskursseja, joiden puitteissa julkista keskustelua käydään.

Valitsin tutkielman aineiston mediatutkimus- ja konsultointiyritys Media Audit Finlandin (2022) laatiman Kansallista mediatutkimuksen (KMT) perusteella. Vuosittaisessa tutkimuksessa selvitetään printtimedian lukijamääriä sekä määritellään painetun lehden ja sen digitaalisen version lukemista määrittävä kokonaistavoittavuusluku (Media Audit Finland 2023). KMT:n tutkimustuloksissa tarkastelen julkaisuja, jotka on selvityksessä määritelty kärkimedialehdiksi.

Samalla on todettava, että vaikka lehtien kokonaistavoittavuuslukua hyödynnetään rajaamaan tämän tutkielman aineistoa, luvut eivät suoraan kerro sitä, kuinka paljon pääkirjoituksia luetaan tai mikä kuinka vaikutusvaltaisina niitä voidaan pitää (ks. luku 3). Sen lisäksi KMT:n lukujen paikkansapitävyys on asetettu kyseenalaiseksi, koska tutkimus perustuu satunnaisotannalla tehtyyn kyselyyn (ks. Hellman 2022). Puutteistaan huolimatta KMT tarjoaa sopivan työkalun tutkittavien lehtien rajaamiseen, kunhan sen esittämistä luvuista ei vedä yksiselitteisiä johtopäätöksiä esimerkiksi lehden vaikutusvaltaan liittyen.

Valitsin KMT:n (Media Audit Finland 2022) perusteella kokonaistavoittavuusluvultaan viisi suurinta sanomalehteä. Tämän perusteella tutkimusaineistoksi valikoituivat seuraavat seitsenpäiväiset sanomalehdet: *Helsingin Sanomat, Aamulehti, Turun Sanomat, Keskisuomalainen* ja *Kaleva.* Aineiston monipuolistamiseksi valitsin analyysiin mukaan edellä mainittujen lisäksi myös toisen kahdesta Suomessa julkaistavasta iltapäivälehdestä. Iltapäivälehden sisällyttäminen aineistoon päivälehtien ohelle rikastaa aineistoa siksi, että iltapäivälehtien politiikan journalismin on todettu olevan päivälehtien tyyliä terävämpää (Berg ym. 2009, 49). Valitsin aineistoon kokonaistavoittavuusluvultaan suuremman *Ilta-Sanomat.*

Kalevalla, *Keskisuomalaisella* ja *Turun Sanomilla* on kullakin omat kustantajansa, mutta *Helsingin Sanomat, Aamulehti* ja *Ilta-Sanomat* kuuluvat samaan Sanoma-konserniin. Tässä tutkielmassa tämä ei kuitenkaan ole ongelma, koska jokaisella lehdellä on omat toimittajansa ja päätoimittajansa, ja niiden toimintaa voidaan pitää itsenäisinä yhteisestä kustantajasta huolimatta.

4.3 Pääkirjoitusten valinta

Tarkastelen tässä tutkielmassa terveydenhoitoalan työtaisteluun liittyviä pääkirjoituksia siis *Helsingin Sanomissa*, *Aamulehdessä, Turun Sanomissa, Keskisuomalaisessa, Kalevassa* ja *Ilta-Sanomissa* vuonna 2022.

Aineiston aikarajaukseksi muodostui 1.4. –10.10.2022. Aineiston tarkasteluväli alkaa Tehyn ja Superin ensimmäisestä lakkopäivästä 1. huhtikuuta ja päättyy viikko sen jälkeen, kun KT ja hoitajajärjestöt hyväksyivät valtakunnansovittelijan sovintoehdotuksen. Osapuolten välille syntyi sopimus 3.10.2022, eli aineiston päättymispäiväksi muodostui lokakuun 10. päivä. Tarkasteluvälin pidentäminen viikolla huomioi ne pääkirjoitukset, joissa puitiin työtaistelua sovinnon jälkeen.

Valitsin analyysiini näköislehdissä julkaistut pääkirjoitukset, koska ne olivat helposti saatavilla ja analysoitava aineisto on täten muodoltaan yhtenäinen. Aineisto on kerätty 31.1.2023. Aineiston keruun ensimmäisessä vaiheessa etsin valitulta aikajaksolta kaikki ne pääkirjoitukset, jotka käsittelivät sote-alaa. Etsin pääkirjoitukset lehtien verkkosivuilta. Osa pääkirjoituksista oli verkossa maksumuurin takana, joten niiden osalta valinta on tehty pääkirjoituksen otsikon ja mahdollisen kuvan perusteella. On siis mahdollista, että aineistosta on epähuomiossa karsiutunut pois pääkirjoituksia, joiden leipäteksti olisi liittynyt aiheeseen, mutta joiden otsikko ei suoraan viitannut käsiteltävään aiheeseen. Kun pääkirjoitukset olivat löytyneet verkosta, etsin niiden vastaavat printtiversiot näköislehdistä. Osan pääkirjoituksista on etsitty suoraan näköislehtiä selaamalla.

Toisella kierroksella luin läpi kaikki valitut pääkirjoitukset ja rajasin aineistoa vielä lisää. Haasteita aineiston valintaan aiheutti se, että hoitajaliitot kävivät työtaisteluaan aluksi

yhdessä muiden kunta-alan ammattijärjestöjen kanssa. Hieman edeltävästi myös Paperiliitto oli käynyt omaa työtaisteluaan (Nurmi 2022). Tämä tarkoitti pääkirjoitusten osalta sitä, että samassa kirjoituksessa saatettiin viitata kaikkiin käynnissä oleviin työtaisteluihin tai kommentoida Suomen työmarkkinoita yleisellä tasolla. Näin ollen arvioitavaksi jäi, missä määrin pääkirjoitukset kommentoivat juuri hoitajien työtaisteluun yksilöitäviä asioita.

Valitsin lopulta kaikista pääkirjoituksista aineistooni ne tekstit, joissa viitattiin suoraan hoitajien työtaisteluun. Aineiston ulkopuolelle jäivät ne pääkirjoitukset, jotka käsittelivät työtaisteluita tai työmarkkinoita yleisellä tasolla tai sote-alan ongelmia mainitsematta kuitenkaan suoraan hoitajien työtaistelua. Niistä pääkirjoituksista, joissa käsiteltiin hoitajien työtaistelun lisäksi myös muita käynnissä olevia työtaisteluita, valitsin aineistooni ne, jotka käsittelivät *keskeisesti* hoitajien työkiistaa. Keskeisyyden arvioinnissa otin huomioon seuraavat asiat: mainitaanko hoitajaliitot tai hoitajien työkiista pääkirjoituksen otsikossa tai ingressissä, tai muodostaako hoitajien työkiistaa käsittelevä osuus silmämääräisesti noin puolet pääkirjoituksen kokonaismitasta. Tällä menetelmällä rajasin aineiston ulkopuolelle ne pääkirjoitukset, jotka kyllä mainitsivat hoitajien työtaistelun, mutta käsittelivät kuitenkin ensisijaisesti jotain muuta aihetta.

Aineistoon kertyi lopulta yhteensä 49 pääkirjoitusta ajalta 1.4. –10.10.2023. Seuraavassa taulukossa on tehty yhteenveto aineiston lehdistä (ks. taulukko 1).

Taulukko 1. Aineiston kuvaus (Media Audit Finland 2022, Uutismedian liitto 2023)

Lehden nimi	**Kokonaistavoitta-vuusluku (000)**	**Keskeinen levikkialue**	**Analysoitavat pääkir-joitukset (kpl) ajalta 1.4.–10.10.2022**
Ilta-Sanomat	2 950	Koko maa, Uusimaa	6
Helsingin Sanomat	1 698	Helsinki, Uusimaa	17
Aamulehti	478	Tampere, Pirkanmaa	7
Turun Sanomat	294	Turku, Varsinais-Suomi	7
Kaleva	283	Oulu, Pohjois-Pohjanmaa	6
Keskisuomalainen	253	Jyväskylä, Keski-Suomi	6

Taulukosta nähdään, että terveydenhoitoalan työtaisteluun liittyviä pääkirjoituksia oli tarkasteluaikana ylivoimaisesti eniten *Helsingin Sanomissa*. Tämä voi johtua siitä, että *Helsingin Sanomien* pääkirjoitussivulla julkaistaan päivittäin yhdestä kolmeen pääkirjoitusta, kun muissa lehdissä pääkirjoituksia julkaistaan päivässä vain yksi. Tämä tarkoittaa sitä, että siinä missä muiden lehtien on priorisoitava pääkirjoituksissa käsiteltäviä aiheita, *Helsingin Sanomat* voi laatia pääkirjoituksen useasta eri aiheesta samassa lehdessä.

Aineiston pääkirjoitusten julkaisuajankohdat mukailevat työtaistelun eri vaiheita (ks. kuvio 2). Hoitajien työtaisteluun liittyviä pääkirjoituksia julkaistiin eniten huhtikuussa (yht. 12 kpl), kun hoitajaliitot lakkoilivat ensimmäisen kerran. Toiseksi eniten pääkirjoituksia julkaistiin toukokuussa (yht. 11 kpl), jolloin hoitoalan liitot hylkäsivät muiden kunta-alan liittojen hyväksymän sopimusehdotuksen. Kesäkuukausina työtaistelussa oli

käynnissä suvantovaihe, ja silloin aiheesta myös kirjoitettiin vähiten (yht. 5 kpl.) Aiheen käsittely pääkirjoituksissa nousi kesän jälkeen merkittävästi syyskuussa (yht. 10 kpl). Silloin hoitajaliitot antoivat lisää lakkovaroituksia, ja potilasturvallisuuslain valmistelu eduskunnassa nytkähti eteenpäin. Jokainen aineiston sanomalehti kirjoitti vähintään yhden sovintoa käsittelevän pääkirjoituksen lokakuussa.

Kuvio 2. Julkaistujen pääkirjoitusten lukumäärät lehti- ja kuukausikohtaisesti.

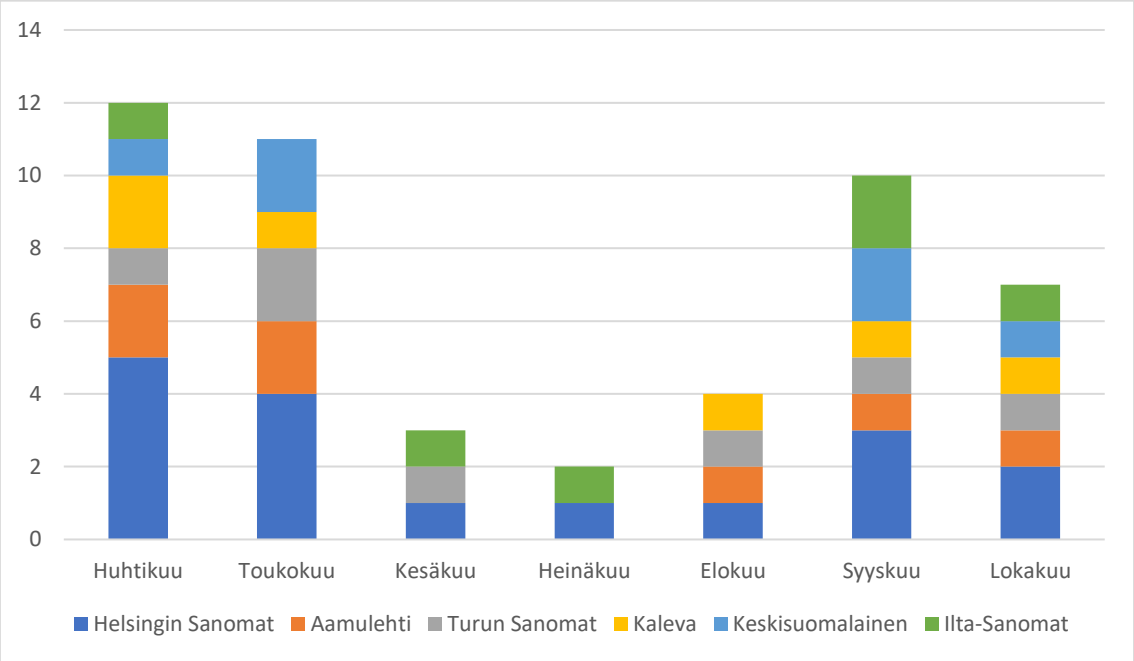

Tarkastelen tutkielmassani aineistoa pääosin laadullisesti. Seuraavissa kappaleissa esittelen tutkimusmenetelmäni, joka on laadulliseen tutkimukseen sopiva kriittinen diskurssianalyysi.

4.4 Tutkimusmenetelmänä diskurssianalyysi

Tämän tutkielman tutkimusmenetelmänä toimii kriittinen diskurssianalyysi. Käyn seuraavaksi läpi pääpiirteittäin, mitä diskurssianalyysissa tutkitaan, ja mitä diskursseilla tarkoitetaan tämän tutkimuksen viitekehyksessä. Lopuksi käyn läpi tarkemmin kriittistä diskurssianalyysin suuntausta.

4.4.1 Diskurssit ja valta

Diskurssianalyysi soveltuu tutkimukseen, jonka tarkoituksena on tarkastella jonkin asian tai ilmiön yhteydessä käytettyä kieltä sekä sen roolia merkitysten ja tulkintojen muodostamisessa (Pälli ja Lillqvist 2020, 376). Diskurssianalyysi taipuu tarkastelemaan kirjoitetun tekstin lisäksi myös esimerkiksi kuvia, puhuttua kieltä ja sanattomaa viestintää (Fairclough 1997, 75; Pälli ja Lillqvist 2020, 340), mutta tässä tutkielmassa sitä sovelletaan kirjoitettuun kieleen.

Diskurssianalyysia ei pidetä sen väljän luonteensa vuoksi yhtenäisenä, tutkimuksesta toiseen samanlaisena toistuvana tutkimusmetodina. Menetelmälle on tyypillistä, että se saa muotonsa tutkimuksen aineiston, tavoitteen ja kysymyksenasettelun mukaan. Siksi diskurssianalyysiin kannattaakin suhtautua ennemmin suuntaa antavana viitekehyksenä kuin joustamattomana tutkimusmenetelmänä (van Dijk 2014, 10; Pälli ja Lillqvist 2020, 375.) Diskursseja tutkiva ei pyri (eikä pysty) tarjoamaan tutkimuksellaan universaaleja vastauksia. Menetelmä ei silti perustu olettamuksiin, vaan perusteelliseen analysointiin ja tulosten näyttämiseen toteen todistusaineistoon viitaten. Silti on huomioitava, että aineistosta muodostetut diskurssit ovat aina tutkijan tekemiä tulkintoja. (Juhila ja Suoninen 2016, 27, 360.)

Diskurssianalyysi keskittyy tutkimaan kielenkäyttöä yhteiskunnallisessa kontekstissa. Menetelmällä voidaan tarkastella esimerkiksi kielenkäytön muutoksia ajan kuluessa, erilaisia tapoja rakentaa diskursseja sekä diskurssien vaikutuksia valtasuhteisiin. Tutkimuksessa keskeistä on tunnistaa tekstien välittämät diskurssit, mutta yhtä merkittävää on myös analysoida, millaista sosiaalista todellisuutta ne tuottavat tai ylläpitävät (Siltaoja ja Sorsa 2020, 220, 222). Diskurssianalyysin viitekehykseen kuuluu oletus kielenkäytön konstruoivasta luonteesta. Siksi sen perustana toimii sosiaalinen konstruktionismi, jonka mukaan todellisuus muodostuu ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. Sosiaalisessa konstruktionismissa suhtaudutaan kriittisesti itsestään selvinä pidettyihin tapoihin ymmärtää maailmaa. (Burr 2015, 2–3; Pälli ja Lillqvist 2020, 382).

Termillä diskurssi viitataan tyypillisesti kahteen asiaan. Ensinnäkin diskurssilla tarkoitetaan yksittäisiä lauseita laajempia kielellisiä kokonaisuuksia. Diskurssilla voidaan siis viitata tunnistettavaan tapaan käyttää kieltä tai ymmärtää todellisuutta. Toisekseen diskursseihin sisältyy ajatus kielenkäytön tilannekohtaisuudesta, mikä liittää diskurssit sosiaaliseen toimintaan ja korostaa kontekstin merkitystä. Diskurssilla tarkoitetaan siis vakiintuneita tapoja käyttää kieltä tietyissä sosiaalisissa tilanteissa. Kaiken kaikkiaan diskursseilla on suuri merkitys siinä, millaisena todellisuus ymmärretään ja mitä ylipäätään pidetään totuutena. (Jokinen ym. 2016, 23; Pietikäinen ja Mäntynen 2020, 14–15; van Dijk 2014, 16, 22.)

Koska kielenkäyttö merkityksellistää, rakentaa ja muovaa ympäröivää sosiaalista todellisuutta, käytetyllä kielellä on myös seurauksia. Seuraukset voivat olla joko yksittäisissä vuorovaikutuksissa ilmeneviä tapoja käyttää kieltä tai laajempia, esimerkiksi valtasuhteiden ylläpitämiseen liittyviä ideologisia seurauksia. (Alasuutari 1994, 152; Jokinen ym. 2016, 21, 37; Pietikäinen ja Mäntynen 2019, 4; Potter ja Wetherell 1987, 35, 187; Pälli ja Lillqvist 2020, 376.) Diskurssit syntyvät aina uudelleen kussakin tilanteessa ja ajassa, mutta heijastavat myös ajan myötä vakiintuneita arvoja, rutiineja ja normeja (Foucault 1972, 49, 117, 135–140; Pietikäinen ja Mäntynen 2019, 17, 40). Kielenkäyttö muovaa maailmaa, mutta vaikutus on myös päinvastainen: ympäröivä maailma sääntöineen ja normeineen (eli yhteiskunnallinen konteksti) vaikuttaa siihen, minkälaista kieltä missäkin tilanteessa voidaan käyttää (Pietikäinen ja Mäntynen 2019, 12).

Diskurssianalyysi sai ensimmäisiä muotojaan jo 1950-luvulla, mutta vasta 1980-luvun paikkeilla yleistyi ajatus siitä, ettei diskurssien tutkimisessa ole kyse niinkään kielen, vaan yhteiskunnan tutkimisesta (Pälli ja Lillqvist 2020, 339, 342, 380). Samoihin aikoihin journalismin tutkimuksessa vahvistui näkemys journalismin roolista aktiivisena todellisuuden tuottajana pelkän yhteiskunnan peilinä toimimisen sijaan (Väliverronen 1993, 28). Diskurssianalyysin keskiössä ovatkin usein tiedontuottamista ja valtaa koskevat kysymykset (Pietikäinen ja Mäntynen 2019, 4). Diskurssien suhde valtaan on olennaista myös tässä tutkielmassa, kun tutkitaan, millaista kuvaa pääkirjoitukset hoitajien työtaistelusta tuottivat. Hoitoala on perinteisesti ollut yhteiskunnallisesti alisteisessa

asemassa moneen muuhun ammattiryhmään verrattuna muun muassa palkkakehityksen ja työtaisteluoikeutta rajoittavien seikkojen vuoksi. Naiset ovat yleisesti ottaen olleet huono-osainen ryhmä Suomen työmarkkinoilla (Bergholm ja Sippola 2022, 85).

Foucault'n (1981, 49) mukaan yhteiskunnan valtasuhteet määrittelevät aikansa diskursseja, koska diskurssit rakentuvat aina tietystä näkökulmasta. Näihin määrittelyprosesseihin liittyy olennaisesti se, kenellä on valtaa asettaa ne kriteerit ja näkökulmat, joiden perusteella tieto ja totuus kulloinkin määritellään (emt. 49). Erilaisin diskurssein ylläpidetyt valtarakenteet voivat olla huomaamattomia, ja toisaalta samalla diskurssilla voi olla niin kielteisiä kuin myönteisiäkin vaikutuksia (Jokinen ym. 2016, 39). Vallassa olevat diskurssit rajaavat sitä, miten ilmiöistä, asioista ja ihmisistä voi puhua. (Pietikäinen ja Mäntynen 2020, 40, 43–44.) Yhtä olennaista on se, mitä jää diskurssin *ulkopuolelle*, eli mistä on tapana vaieta: vallassa olevat diskurssit hiljentävät vaihtoehtoisia totuuksia ja määrittelevät olemassaololollaan sen, mitä pidetään poikkeavana puhetapana. (Alasuutari 1994, 194; Foucault 1981, 49, 52; Jokinen ym. 2016, 28; Pietikäinen ja Mäntynen 2020, 43–44.)

Erilaiset diskurssit voivat vaikuttaa yhtä aikaa rinnakkain, tai niiden välillä voidaan käydä valtataisteluita siitä, mikä niistä pääsee vakiinnuttamaan oman totuutensa yhteiskunnassa. Tällaista valtataistelua voidaan nähdä esimerkiksi poliittisissa kiistoissa. Toistuessaan diskurssit vahvistavat niiden taustalla olevia poliittisia valtasuhteita. (Foucault 1972, 120; Foucault 1981, 52–53; Jokinen ym. 2016, 28; Pietikäinen ja Mäntynen 2020, 40–41, 44.)

Diskurssintutkimuksen ja vallan tarkastelussa diskurssien ohella käytetään usein myös representaation käsitettä. Kuten diskurssit, myös representaation on katsottu tuottavan merkityksiä kielen kautta. Representaatiot ilmentävät sitä, miten maailmaa esitetään ja kuvataan, minkälaisesta näkökulmasta ja millaisin keinoin. Ne liittyvät olennaisesti siihen, minkälaista kuvaa maailmasta rakennetaan, mitä tai keitä kuvaan mahtuu ja mitä jää ulkopuolelle. Representaatiot tukevat diskurssianalyysia, mutta olennainen ero diskurssien ja representaatioiden välillä on se, että diskurssit kuvaavat tiettyjen näkökulmien vakiintumista yleisenä pidetyksi totuudeksi ja representaatiot kuvaavat sitä,

miten nämä näkemykset konkretisoituvat. Representaatiot voidaan nähdä siis diskursiivisen toiminnan tuloksena. (Fairclough 1997, 13, 80; Pietikäinen ja Mäntynen 2020, 44–45.)

Diskurssintutkimus voidaan jakaa edelleen kriittiseen ja analyyttiseen suuntaukseen. Analyyttisessä suuntauksessa tutkijan ensisijainen tavoite on eritellä sosiaalista todellisuutta rakentavia diskursseja. Diskursseihin suhtaudutaan avoimesti ja viitekehys on voimakkaasti aineistolähtöinen. Kriittinen diskurssianalyysi puolestaan lähtee liikkeelle ennakkoajatuksesta, että kielenkäyttö rakentaa ja ylläpitää yhteiskunnallista eriarvoisuutta ja alistussuhteita. Kriittisen diskurssianalyysin keskeinen lähtökohta on se, että kieli ja valta nivoutuvat yhteen. (Jokinen ja Juhila 2016, 239–240.) Näin ollen Foucault'n (1981, 49) näkemys vallan ja diskurssien suhteesta edustaa diskurssintutkimuksen kriittistä suuntausta. Tämä tutkielma nojaa kriittiseen diskurssianalyysiin, jota käyn läpi seuraavassa alaluvussa.

4.4.2 Fairclough'n kriittinen diskurssianalyysi

Kriittinen diskurssianalyysi tutkii, miten kielenkäyttö luo sosiaalista ja poliittista eriarvoisuutta, ja siten se jatkaa edellisessä luvussa esitettyä ajattelua diskurssien ja vallan suhteesta. Foucault'n mukaan diskurssianalyysin vahvuus on siinä, että se auttaa paljastamaan vallitsevat diskurssit ja vallankäytön mekanismit niiden taustalla. Sen lisäksi diskurssianalyysi antaa mahdollisuuden haastaa vallitsevat diskurssit ja purkaa siten niiden valtaa yhteiskunnassa. (Foucault 1979, 100–101; Jokinen ja Juhila 2016, 240.)

Siinä, missä diskurssianalyysiä pidetään teoreettisena viitekehyksenä, kriittinen diskurssianalyysi ottaa askeleita kohti konkreettisia tutkimusmetodeja. Kriittisen diskurssianalyysi alkoi saada muotoa 1980- ja 1990-luvuilla, ja suuntauksen keskeisimpiä teoreetikoita on ollut Norman Fairclough (Juhila 2019, 303; Pietikäinen ja Mäntynen 2019, 15; Pälli ja Lillqvist 2020, 342.) Fairclough'n kriittinen diskurssianalyysi nivoutuu yhteen valtasuhteiden tarkastelun kanssa ja olettaa, että kieli on olennainen osa vallankäyttöä. Fairclough nimittää yhteisöissä ja tilanteissa vakiintuneita kielenkäyttötapoja diskurssijärjestyksiksi. Diskurssijärjestys korostaa kielenkäyttötapojen verkostomaista

luonnetta: esimerkiksi tietyn yhteiskunnallisen instituution diskurssijärjestys sisältää kaikki ne diskurssityypit, joita sen yhteydessä käytetään. (Fairclough 1997, 14, 75–77.)

Diskurssijärjestykseen kuuluvat diskurssien lisäksi genret. Genre viittaa tiettyihin viestintätapoihin, joissa noudatetaan tietynlaisia sosiaalisia käytäntöjä. Genret ja diskurssit yhdessä ohjaavat ja rajoittavat kielenkäyttöä (Fairclough 1997, 77–78, 268). Tämän tutkielman kohteena olevat pääkirjoitukset ovat erityinen genre, joka noudattaa omia sääntöjään ja pyrkii vaikuttamaan yhteiskunnalliseen keskusteluun instituutiona (ks. luku 3). Kriittinen diskurssianalyysi auttaa tarkastelemaan näiden pääkirjoitusten argumentointia, retoriikkaa ja niiden vaikutusta diskurssien muotoutumiseen.

Kriittinen diskurssianalyysi koostuu kahdesta eri vaiheesta: viestintätilanteen analyysista ja diskurssijärjestyksen analyysista. Viestintätilanteessa tarkastellaan tekstiä, diskurssikäytäntöjä sekä laajempia yhteiskunnallisia käytäntöjä sekä niiden välistä vuorovaikutusta. Tekstiä analysoidaan sanaston ja merkitysten tasolla, diskurssikäytännöissä huomioidaan tekstien tuottamiseen liittyvät institutionaaliset prosessit ja sosiokulttuurisella tasolla huomioidaan laajemmat valtaan, ideologioihin ja identiteetteihin liittyvät kysymykset. Diskurssijärjestyksen analyysissa puolestaan tutkitaan, miten eri genret ja diskurssit rakentavat diskurssijärjestyksen, kuinka se kehittyy ajan myötä ja miten se liittyy muihin diskursseihin. (Fairclough 1997, 78–92.)

Tässä tutkielmassa sovellan Fairclough'n kriittistä diskurssianalyysiä, mutta muodostan sen ja aineistoni pohjalta oman menetelmäni. Tätä käyn läpi viimeisessä alaluvussa ennen analyysin tulosten esittelyä.

4.5 Kohti analyysia

Olen tässä luvussa käynyt läpi tutkimani tapauksen vaiheet, kuvannut aineiston ja pohjustanut tutkimukseni metodologiaa. Kuten aiemmissa kappaleissa totesin, diskurssianalyysi ei itsessään ole varsinainen tutkimusmetodi, vaan tutkijan orientaatio tutkittavaan asiaan. Kriittiseen diskurssianalyysi antaa suuntaa tutkimukselleni, mutta menetelmäni eivät noudata mitään valmista mallia.

Aloitan analyysini etsimällä aineiston pääkirjoituksista yhtenäisiä ja toistuvia teemoja, joista muodostan diskurssikokonaisuuksia. Kun kokonaisuudet on muodostettu, siirryn tarkastelemaan diskurssien sisällä esiintyviä semioottisia piirteitä. Semioottisessa analyysissä huomiota kiinnitetään merkkien ja merkitysten tutkimiseen, ja se keskittyy siihen, millaisia yhteyksiä teksteillä on ideologioihin, valtasuhteisiin ja kulttuurin arvoihin (Fairclough 1997, 38–39). Tarkastelen pääkirjoituksista siis paitsi kielenkäytön yhteneväisyyksiä ja aiheeseen liittyviä kehyksiä, myös sitä, minkälaisin termein pääkirjoitukset kuvaavat hoitajien työkiistan vaiheita. Kun olen eritellyt aineistosta keskeiset diskurssit, tarkastelen jokaisen teeman sisällä, minkälaisia muutoksia diskursseista työtaistelun vaiheiden. Sen lisäksi kiinnitän huomiotani siihen, ketkä nähdään kiistan osapuolina ja minkälaisia identiteettejä he saavat. Olennaista analyysissani on myös tarkastella sitä, mitä pääkirjoituksissa vallitsevat diskurssit sulkevat ulkopuolelle.

Analyysin yhteenvedossa asetan esitetyt diskurssit kriittiseen valoon tarkastelemalla, millaisia yhteiskunnallisia valtarakenteita pääkirjoitukset diskursseillaan ylläpitävät. Valtarakenteiden ylläpitäminen tai haastaminen voi tässä tapauksessa tarkoittaa esimerkiksi sitä, miten hoitajien toimintaa arvotetaan työtaistelun aikana ja asettuvatko pääkirjoitukset kannanotoissaan puolustamaan tai vastustamaan työtaistelun osapuolia.

Tutkielman pyrkimyksenä on saada kokonaiskuva siitä, mistä pääkirjoitukset kirjoittivat vuonna 2022, kun ne käsittelivät terveydenhoitoalan työtaistelun vaiheita. Seuraavaksi siirryn analyysini tuloksiin.

5 TULOKSET

Tässä luvussa esittelen analyysissani esiin nousseet keskeiset tulokset. Yllätykseksenі huomasin, että eri lehtien pääkirjoitukset muistuttivat paljon toisiaan siinä, mitä asioita ne nostivat esille kommentoidessaan hoitajien työtaistelua. Näiden yhtäläisyyksien pohjalta olen muodostanut neljä diskurssia, jotka olen nimennyt seuraavasti: 1) kansalaisten sympatiat, 2) henki vastaan lakko, 3) vaikeat neuvottelut ja 4) kestämätön talous. Kahdesta diskurssista muodostui varsin laajoja, joten jaoin ne selkeyden vuoksi pienempiin alateemoihin.

Analyysin aikana keskityin erityisesti niihin diskursseihin, jotka toistuivat aineistossani, mutta pyrin huomioimaan myös mahdollisuuksia eroja lehtien välillä. On kuitenkin tärkeää todeta, että tämän tutkielman tavoitteena ei ole niinkään lehtien vertailu keskenään, vaan diskurssikokonaisuuden muodostaminen.

Samalla on todettava, ettei diskurssianalyysissa ole aina selkeitä rajoja, ja pääkirjoituksissa esiintyi useita diskursseja samanaikaisesti. Siksi diskursseissa voi ilmetä joitain päällekkäisyyksiä.

Analyysin tuloksissa esitetyt lainaukset viittaavat liitteessä olevaan aineistoluetteloon joko päivämäärällä tai järjestysluvulla. Yksittäiset lainaukset olen valinnut siten, että ne olisivat mahdollisimman kuvaavia tulosten näkökulmasta. Tuloksissa olevat kappalemäärät viittaavat pääkirjoitusten lukumäärään, ei sanojen toistumiseen.

5.1 Kansan sympatiat

Kansan sympatioihin, tukeen tai mielipiteeseen viittaaminen oli silmiinpistävä teema aineistossa. Pääkirjoituksissa nostettiin esille, mitä mieltä kansalaiset ovat hoitajien työtaistelusta ja minkälaista kannatusta hoitajat kansalta saavat. Kansalaisten tuki näyttäytyi pääkirjoituksissa siten, että niissä mainittiin jollain tavalla kansalaisten mielipide, sympatia, myötätunto tai muu näkemys hoitajien työtaistelusta tai ammatin arvostuksesta. Lisäksi tähän diskurssiin kuuluivat ajatukset hoitoalan maineesta, mitä käsittelen luvun loppupuolella.

Kansan sympatiat -diskurssi esiintyi 29 pääkirjoituksessa, eli yli puolessa koko aineiston pääkirjoituksista (59 %). Jokainen aineiston lehti käsitteli sitä enemmän kuin kerran. Suhteessa pääkirjoitusten määrään diskurssia ilmeni eniten *Kalevan* (5 kpl, 83 %) ja vähiten *Aamulehden* pääkirjoituksissa (3 kpl, 43 %).

Kansalaisten mielipiteeseen viitattiin muun muassa sanoilla ”sympatia” (5 kpl), ”tuki” (6 kpl) ja ”myötätunto” tai ”myötämieli” (4 kpl). 11 pääkirjoituksessa käytettiin ainakin kerran ilmaisua ”kansa” tai ”kansalainen”, mutta myös sanat ”suomalainen” ja ”yleisö” esiintyivät aineistossa.

Diskurssissa viitattiin siihen, että hoitajien työtä arvostetaan kansalaisten keskuudessa, ja hoitajat nauttivat kansalaisten tukea työtaistelun aikana. Kansalaisten tuki arvioitiin pääkirjoituksissa vahvaksi ja sitä käytettiin kuvaamaan hoitajien palkankorotuksien oikeutusta. Kansalaisten silmissä hoitajien katsottiin työn vaativuuden puolesta ”ansaitsevan” parempaa palkkaa. Esimerkiksi:

> Yleisen mielipiteen mukaan hoitajat ansaitsevat korotuksensa. (Turun Sanomat 1.4.2022)

> Merkittävä osa suomalaisista on osoittanut myötätuntoa hoitajien palkankorotuksille. Alalla tehtävää työtä arvostetaan. (Kaleva 12.5.2022)

Kaikki aineiston lehdet myös yhtyivät pääkirjoituksissa kansan näkemyksiin hoitoalan arvokkuudesta. Hoitajien työtä kuvattiin ”vastuulliseksi”, ”vaativaksi”, ”tärkeäksi” ja ”arvokkaaksi” (ks. esim. pääkirjoitukset 2, 4, 10 ja 41). Alan arvostusta pidettiin eräänlaisena kiistattomana, itsestään selvänä faktana, esimerkiksi:

> He [hoitajat] ovatkin saaneet yleisöltä tukea identiteettipolitiikan hengessä – kukapa ei hoitajia arvostaisi! (Helsingin Sanomat 24.9.2022)

> Suomalaiset hoitajat ovat hyvin koulutettuja alansa ammattilaisia, jotka työnsä vaativuuden ja tärkeyden vuoksi todella ansaitsevat asiallisen palkan. (Keskisuomalainen 21.9.2022)

Koska viittaus kansalaisten mielipiteeseen esiintyi lähes puolessa aineiston pääkirjoituksissa ja kaikkien työtaistelun vaiheiden aikana, on syytä olettaa, että sitä pidettiin yhtenä tärkeänä tekijänä työtaistelun kannalta. Kansalaisten sympatia esiintyi

eräänlaisena hoitajien käytössä olevana resurssina, eräänlaisena ”valttina”, joka tulisi ottaa työtaistelun aikana huomioon. Toisaalta hoitajien katsottiin myös ”vetoavan solidaarisuuteen” (ks. pääkirjoitus 5) tarkoituksella osana työtaistelua. Esimerkiksi:

> Hoitajien nauttima myötämieli on nyt kunta-alan valtti. (Helsingin Sanomat 3.5.2022)

> Hoitajat ovat luottaneet kansan tukeen, demarivetoiseen hallitukseen ja kohta myös eduskuntavaalien luomaan huutokilpailuun. (Helsingin Sanomat 14.5.2022)

Kiinnostavaa piirre diskurssissa oli se, että kansalaisten mielipidettä käytettiin pääkirjoituksissa eräänlaisena keinona arvioida työtaistelun vaiheita. Tämä näkökulma korostui ennen kaikkea lakkojen yhteydessä, mutta sitä käytettiin myös hoitajien palkkavaatimusten vaikutusten arvioinnissa. Olennaista oli spekulaatiot siitä, että tuki hoitajille saattaa horjua, mikäli työtaistelusta koituu kansalaisille tuntuvaa haittaa: tyypillisimmin terveydellisiä, mutta myös taloudellisia vaikutuksia. Esimerkiksi *Aamulehti* (15.9.2022) kirjoitti, että ”lakoilla pelottelu ylittää kansalaisten oikeustajun rajan. Vakavimpina seurauksina nähtiin lakoista koituva kuolemanvaara:

> Hoitajilla on nyt takanaan laajan yleisön sympatiat, mutta tilanne voi muuttua, jos lakon vuoksi kuolee ihmisiä. (Helsingin Sanomat 8.4.2022)

> Kansalaisten laaja myötämieli hoitajia kohtaan hiipuu nopeasti, jos lakkoilu johtaa yhteenkään ihmishengen menetykseen. (Kaleva 31.8.2022)

Tämän diskurssin yhteydessä jaoin pääkirjoitukset negatiivisiin tai neutraaleihin sen perusteella, millaisessa kontekstissa ne viittasivat kansan sympatioihin. Neutraaleiksi ilmaisuiksi laskin toteamukset, joissa kansalaisten tuki tuotiin esille ilman ehtoja. Negatiivisia ilmaisuja kuvastaa puolestaan edellä mainitut ehdolliset uhkakuvat kansan tuen hiipumisesta. Tässä mielessä diskurssissa oli havaittavissa painotuseroja työtaistelun vaiheiden aikana. Työtaistelun alkupuoliskolla (alkuvaihe ja suvantovaihe) neutraali sävy korostui negatiivista enemmän (neutraaleja 69 % ja negatiivisia 31 %). Työtaistelun loppupuoliskolla (loppuvaihe ja jälkipuinti), jolloin lakot uhkasivat tehohoitoa, tilanne oli päinvastainen (neutraaleja 36 % ja negatiivisia 64 %). Kokonaiskuvassa

positiivisia ja negatiivisia sävyjä ilmeni melko tasaisesti (negatiivisia pääkirjoituksia 11 kpl ja neutraaleja 13 kpl).

Kansalaisten sympatiassa oli kyse loppujen lopuksi siitä, minkälaista mainetta hoitoalan katsottiin nauttivan. Kiinnostava piirre hoitoalan maineeseen liittyen oli se, että pääkirjoituksissa pohdittiin työtaistelun vaikutuksia hoitoalan houkuttelevuuteen. Tämä diskurssi esiintyi yhteensä viidessä pääkirjoituksessa, joten se oli marginaalinen näkökulma kansan sympatioihin verrattuna. Tämän näkökulman toivat esille *Ilta-Sanomat, Aamulehti* ja useimmin *Turun Sanomat* (ks. pääkirjoitukset 13, 29, 44, 47, 49), ja se esiintyi pääosin työtaistelun loppuvaiheen ja jälkipuinnin aikana. Pääkirjoituksissa katsottiin, että työtaistelu vaikuttaa negatiivisesti alan maineeseen, ja hoitajien tulkittiin ”polkevan” itse alan arvostusta tuomalla esiin alan epäkohtia:

> Myös hoitajajärjestöjen tulee työtaistelun tiimellyksessä muistaa, ettei alan arvostusta kannata itse polkea tuomalla esiin vain alan epäkohtia. (Turun Sanomat 3.5.2022)

> Hoitajien työtaistelun aikana järjestöt toivat mielellään esiin työn nurjat puolet -- Olisiko nyt aika kääntää kelkkaa ja ryhtyä puhumaan hoitotyön tärkeydestä samalla vahvalla retoriikalla, jolla maalattiin piruja seinille työtaistelun aikana? (Ilta-Sanomat 5.10.2022)

Kansan mielipidettä kuvaava diskurssi limittyy olennaisesti henki vastaan lakko -diskurssiin, jota käsittelen seuraavassa kappaleessa. Näitä kahta diskurssia yhdistävät uhkakuvat siitä, että lakkojen aikana potilasturvallisuus vaarantuisi merkittävästi. Henki vastaan lakko -diskurssissa sanomalehdet esittivät myös itse voimakkaita kannanottoja, eivätkä vain vedonneet kansan näkemyksiin. Siksi erotin sen omaksi diskurssikseen, vaikka diskurssin piirteet jossain määrin sivuavatkin tämän alaluvun teemoja.

5.2 Henki vastaan lakko

Henki vastaan lakko -diskurssi liittyy olennaisesti potilaiden terveyteen liittyvien uhkakuvien esiin tuominen pääkirjoituksissa. Hengenvaaran lisäksi tämä diskurssi sisältää potilasturvalakiin liittyvät näkökulmat, jotka puolestaan linkittyvät lakko-oikeuden ja potilasturvallisuuden välisiin eettisiin puntarointeihin. Lakko-oikeutta olisi voinut käsitellä myös omana aiheenaan, mutta se oli niin vahvasti kytköksissä kiireellisen hoidon

takaavan suojelutyön kanssa, että päätin käsitellä nämä teemat saman diskurssin sisällä.

Henki vastaan lakko -diskurssi sisältää kaikki ne pääkirjoitukset, joissa puhuttiin potilasturvallisuudesta, ihmisten hengestä tai terveydestä, suojelutyöstä, potilasturvallisuuslaista ja otettiin kantaa lakko-oikeuteen. Näitä pääkirjoituksia löytyi aineistosta 25 kappaletta eli myös tämä diskurssi esiintyi yli puolessa aineiston pääkirjoituksia (51 %). Jokainen lehti puntaroi hoitajien lakko-oikeutta ja ihmishenkien turvaamista jossain vaiheessa työtaistelua, joten se nähtiin yhtenä olennaisena työtaistelun näkökulmana. Diskurssi esiintyi kaikissa työtaistelun neljässä vaiheessa, mutta merkittävästi eniten alku- ja loppuvaiheessa (alkuvaiheessa 10 kpl, loppuvaiheessa 12 kpl.) Kesän suvantovaiheessa ja lokakuun jälkipuinnissa oli vain muutama pääkirjoitus.

5.2.1 Henki ja terveys

Pääkirjoituksissa hoitajien lakko-oikeus asettui toistuvasti vastakkain potilaiden terveyden kanssa. Potilasturvallisuuden ja lakkoilun välinen tasapainottelu otettiin puheeksi jo heti ensimmäisenä lakkopäivänä, ja asetelma toistui hyvin samankaltaisena koko työtaistelun ajan. Hoitajajärjestöjen lakko-oikeus tunnustettiin periaatteen tasolla ja sitä pidettiin tärkeänä. Lakot eivät kuitenkaan saaneet asettaa ketään hengenvaaraan:

> Lakko-oikeus on tärkeä asia, joten sen rajaamisen kanssa on oltava varovainen. Lakko ei kuitenkaan saa asettaa ihmisiä hengenvaaraan. (Helsingin Sanomat 8.4.2022)

Pääkirjoituksista ilmeni myös, että hoitajien lakkoja pidettiin lähtökohtaisesti vaarallisina ja vakavina. Sana ”uhka” toistui eri muodoissa pääkirjoituksissa. Lakkojen katsottiin olevan hoitajien antamia ”uhkauksia” tai lakkojen kirjoitettiin ”uhkaavan” sairaanhoitopiirejä tai ihmisten henkeä (ks. esim. pääkirjoitukset 7, 35 ja 37). Niin ikään ”henki ja terveys” -fraasi toistui sellaisenaan seitsemässä pääkirjoituksessa (ks. esim. pääkirjoitukset 2, 4, 32, ja 35). Joukkoirtisanoutumista pidettiin lakkoja ”järeämpänä” keinona (ks. esim. pääkirjoitukset 15 ja 10). Uhkakuvien lisäksi tilanteen vakavuus ja jännittyneisyys kävivät ilmi esimerkiksi *Keskisuomalaisen* ja *Helsingin Sanomien*

pääkirjoituksessa siten, että keväällä lakoista ”selvittiin säikähdyksellä” ja syksyllä lakkouhka tuli ”päivä päivältä lähemmäksi”:

> Hoitajien lakon ensimmäisestä viikonlopusta selvittiin säikähdyksellä: potilaiden henki ja terveys eivät tiettävästi joutuneet vaaraan, mutta tiukoista tilanteista on selviydytty paikoin vain nipin napin. (Helsingin Sanomat 6.4.2022)

> Kotimaan uutisaiheista tunteita herättelevin tällä viikolla on ollut varmasti päivä päivältä lähemmäksi ja vakavammaksi tuleva hoitajalakon uhka - ja ennen kaikkea hallituksen ratkaisuksi kehittämä potilasturvallisuuslaki. (Keskisuomalainen 18.9.2022)

Muiden ammattiliittojen rooli oli hoitajien työtaistelussa ilmeinen, ja käsittelen sitä tarkemmin vaikeat neuvottelut -diskurssin yhteydessä. Vertailu muihin liittoihin näkyi kuitenkin myös hoitajien lakkojen vakavuutta arvioitaessa. *Aamulehdessä* ja *Ilta-Sanomissa* tuotiin esille se, että hoitajien lakoilla on muita ammattiliittoja vakavammat vaikutukset*:*

> Jukon kahden päivän lakosta on toivottavasti tamperelaisille lähinnä vain käytännön harmia. Toisen eli hoitajien lakon vaikutukset sen sijaan käyvät terveydelle. (Aamulehti 12.4.2022)

> Ei meillä kukaan halua ottaa itselleen sellaista vastuuta, että lakko aiheuttaa tapaturmia tai muuta tällaista terveyteen osuvaa vahinkoa, vertasi Teollisuusliiton Riku Aalto Helsingin Sanomissa. (Ilta-Sanomat 2.9.2022)

Hoitajajärjestöt ja sairaanhoitopiirien johtajat esittivät julkisuudessa eriäviä näkemyksiä suojelutyön määrästä kevään lakkojen aikana. Tämä ristiriita tuotiin esille etenkin työtaistelun alkuvaiheessa, ja teksteissä esitettiin molempien osapuolten näkemyksiä. Esimerkiksi:

> Erityistä huolta herättävät epäilyt suojelutyön riittävyydestä -- Ylilääkärien mukaan työntekijäjärjestöjen esittämä suojelutyöresurssi on riittämätön turvaamaan välttämättömän kiireellisen hoidon. Työntekijäpuolen mukaan lakko ei uhkaa kenenkään henkeä. (Turun Sanomat 1.4.2022)

Teksteissä on kuitenkin löydettävissä osviittaa siitä, että ainakin osa pääkirjoituksista kallistui työnantajien näkemysten puolelle suojelutyön riittämättömyydestä. Esimerkiksi *Kaleva* (2.4.2022) kirjoitti pääkirjoituksessaan, että työnantajapuoli on ”syystäkin”

huolissaan potilasturvallisuudesta. Myös esimerkiksi seuraavat *Turun Sanomien* ja *Kalevan* otsikot työtaistelun alkuvaiheessa antavat ymmärtää, että huoli riittämättömästä suojelutyöstä on todellinen:

> Ihmishenget turvattava lakon aikana. (Turun Sanomat 1.4.2022)
>
> Lakko ei saa vaarantaa kenenkään terveyttä. (Kaleva 2.4.2022)

Huomionarvoista on myös se, ettei yhdessäkään pääkirjoituksessa puollettu hoitajien näkemystä suojelutyön riittävyydestä. Heidän näkemyksensä tuotiin esille, mutta työnantajien näkemystä pidettiin uskottavampana, koska pääkirjoituksissa esitettiin huoli potilaiden hengestä. Vain yhdessä pääkirjoituksessa tuotiin esille, että työnantaja on valmistautunut lakkoon riittämättömästi:

> Osa työnantajista oli selvästi varautunut lakkoon riittämättömästi. Kaikkia keinoja ei käyty läpi, kun potilasturvallisuuslain oletettiin astuvan kuitenkin pian voimaan. (Helsingin Sanomat 8.4.2022)

Pääkirjoituksissa siis korostettiin ihmisten hengen tärkeyttä, ja niissä nostettiin esille selkeä huolenaihe henkien turvaamisesta hoitajien lakkojen aikana. Pääkirjoitukset pitivät hoitajien lakkoja periaatteen tasolla hyväksyttävinä, mutta huoli ihmisten terveydestä ajoi lakko-oikeuden yli. Lakko-oikeuteen liittyy läheisesti myös seuraava potilasturvallisuuslaki.

5.2.2 Välttämätön potilasturvallisuuslaki

Potilasturvallisuuslain käsittely pääkirjoituksissa oli niin ikään kiinnostavaa. Lain valmistelua seurattiin pääkirjoituksissa työtaistelun alkuvaiheista asti. Lain ”valmistelussa”, ”säätämisessä” tai jopa ”kasaamisessa” toistui useita kertoja ilmaisu ”pikavauhtia” (ks. esim. pääkirjoitukset 7, 35, 39 ja 40), mikä korosti lain kiireellisyyttä ja tilanteen vakavuutta:

> Pikavauhtia kasatun lain tarkoitus on turvata potilaiden terveys ja henki. (Turun Sanomat 14.9.2022)

Pääkirjoituksissa potilasturvallisuuslakia pidettiin ainakin jossain määrin epämieluisana asiana. Valtaapitäville asiaa pidettiin jopa ”äärimmäisen kiusallisena”

(Keskisuomalainen 21.9.2022). Pääkirjoituksissa oltiin kuitenkin varsin yksimielisiä siitä, että laki on ”välttämätön”, eikä hallitukselle jäänyt tilanteessa muita vaihtoehtoja (ks. esim. pääkirjoitukset 33 ja 40). Esimerkiksi:

> Pakkolaki on hankala mutta välttämätön. (Keskisuomalainen 21.9.2022)
>
> Ylilyöntien vaara ajoi säätämään turvalain. (Kaleva 21.9.2022)
>
> Hoitajajärjestö Tehyn puheenjohtaja Millariikka Rytkönen -- ihmetteli, miksi eduskunta turvautui näin äärimmäiseen keinoon. Vastaus: koska hoitajaliitot eivät jättäneet hallitukselle muuta mahdollisuutta. (Helsingin Sanomat 24.9.2022)

Pääkirjoituksissa laista käytettiin pääsääntöisesti termiä potilasturvallisuuslaki. Myös hoitajien näkökulmaa korostava pakkolaki esiintyi muutamia kertoja (ks. esim. Helsingin Sanomat 2.7.2022), mutta kuitenkin huomattavasti vähemmän. Tässä mielessä lehdet tukivat päättäjien näkemystä ja painottivat lainsäädännön tarkoitusta ”turvata” ja ”suojella” (ks. esim. pääkirjoitukset 34 ja 35) potilaiden hyvinvointia hoitajien töihin määräämisen sijaan. Toisaalta on huomioitava, että hoitajatkin saivat näkemyksensä laista esille pääkirjoituksissa. Potilasturvallisuuslain yhteydessä kirjoitettiin, että lain myötä hoitajia voidaan ”määrätä”, ”kehottaa” ja ”velvoittaa” töihin, mutta myös hoitajien käyttämää työhön ”pakottamista” ilmeni pääkirjoituksissa (ks. esim. pääkirjoitukset 8, 11 ja 32).

Merkillepantavaa on, että hoitajien periaatteellista oikeutta lakkoon tuotiin esille nimenomaan työtaistelun alkuvaiheessa eikä enää lainkaan työtaistelun loppuvaiheessa. Tässä suhteessa diskurssissa tapahtui muutos. Sen lisäksi hoitajien näkökulmaa potilasturvallisuuslaista vähäteltiin syksyn pääkirjoituksissa. Ero on ilmeinen esimerkiksi seuraavissa *Helsingin Sanomien* pääkirjoituksissa, joista toinen on kirjoitettu heinäkuussa ja toinen syyskuun lopulla:

> Hallituksen valmistelema potilasturvallisuuslaki perui hoitajalakon huhtikuussa. Hoitajille kyse on pakkolaista, jonka varjolla heitä olisi komennettu töihin. (Helsingin Sanomat 2.7.2022)

> Työtaistelun pitkittyessä katkeruus on alkanut nousta pintaan. Se näkyy hoitajien irtisanoutumisuhkauksissa ja siinä, että potilasturvallisuuslakia on nimitelty ’pakkotyölaiksi’ tai ’orjalaiksi.’ (Helsingin Sanomat 24.9.2022)

Toinen keskeinen muutos tässä diskurssissa oli se, että niissä oli vielä työtaistelun alkuvaiheessa ainakin jossain määrin havaittavissa sovittelevaa sävyä. Työtaistelun edetessä sävy muuttui kuitenkin huomattavasti jyrkemmäksi ja sovitteleva tyyli lakkojen yhteydessä katosi miltei kokonaan. Esimerkiksi:

> Työntekijöiden mukaan vastuu potilasturvallisuudesta on yksiselitteisesti työnantajille. Silti suojelutyöstä pitäisi pikaisesti käydä paikallisia jatkoneuvotteluja. (Kaleva 2.4.2022)

> Ihmishenki ei ole lakkoase. (Ilta-Sanomat 2.9.2022)

Hoitajien lakko-oikeutta rajoittavaa potilasturvallisuuslakia pidettiin kaikissa pääkirjoituksissa välttämättömänä asiana potilasturvallisuuden varmistamiseksi. Hoitajien lakko-oikeutta ja suojelutyöstä käytäviä neuvotteluita puollettiin jossain määrin työtaistelun alkuvaiheessa, mutta ei enää lainkaan loppuvaiheessa. Samalla on todettava, että lakko-oikeuden rajaamista tai potilasturvallisuuslakia ei suorasanaisesti vastustanut yksikään lehti.

5.2.3 Vimmastuneet hoitajat

Lakko-oikeuden puntarointi ja potilasturvallisuuslaki nostivat esille kiinnostavalla tavalla sitä, millaiseksi hoitajien toiminta lakkojen aikana nähtiin ja millaisia identiteettejä he saivat. Alku- ja loppuvaiheen toteutuneet ja suunnitellut lakot herättivät lehdissä voimakkaan vastareaktion.

Koska huoli potilasturvallisuudesta nousi keskeiseksi aiheeksi pääkirjoituksissa, on ilmeistä, että hoitajat nähdään terveydenhuollon ammattilaisina, jotka hoitavat potilaiden terveyttä ja turvallisuutta ja ovat vastuussa siitä. Hoitajiin liitettiin myös hyveellisiä arvoja esimerkiksi uhrautuvuudesta: *Helsingin Sanomat* (4.4.2022) kirjoitti, että sairaanhoitajat ovat ”kamppailleet koronavirusta vastaan pienellä palkalla”. Kun hoitajien tulkittiin toimillaan asettaneen potilaiden turvallisuuden vaaraan, heitä alettiinkin pääkirjoituksissa pitää ”katkerina”, ”kylminä” ja ”piittaamattomina” (ks. esim.

pääkirjoitukset 31, 36 ja 42). Nämä voimakkaat ilmaisut näkyivät erityisesti *Helsingin Sanomissa* ja *Kalevassa* ja ajoittuivat työtaistelun loppuvaiheeseen, jossa lakot olisivat kohdistuneet tehohoitoon. Pääkirjoituksissa hoitajien tulkittiin ajautuneen myös jonkinlaiseen joukkovimmaan, jossa työtaistelua käytiin tunteella järjen sijaan:

> Hoitoalan liittojen päättävissä elimissä maltti näyttää tyystin jääneen yltiöpäisyyden jalkoihin. (Kaleva 31.8.2022)

> Hoitajaliittojen jäsenistö on lietsottu sellaiseen vimmaan, ettei tilanne ole välttämättä enää edes liittojohtajien hallinnassa. (Helsingin Sanomat 15.9.2022)

Hoitajille luotiin vielä keväällä siis tietynlaista pyyteettömyyden kuvaa ja heidän oikeutensa työtaisteluun vielä jollain tasolla tunnustettiin. Syksyllä, tehohoitoon kohdistuvien lakonuhkien yhteydessä etenkin *Helsingin Sanomissa* ja *Kalevassa* hoitajien identiteetistä luotiin jo erittäin negatiivista kuvaa. Hoitajien identiteettejä muodostui lisää myös vaikeiden neuvotteluiden diskurssissa, jota käyn läpi seuraavassa luvussa.

5.3 Vaikeat neuvottelut

Lähestulkoon kaikissa aineiston pääkirjoituksissa käsiteltiin ainakin jossain määrin palkkaneuvotteluiden vaiheita. Tämä diskurssi oli kaikista neljästä diskursseista huomattavasti laajin, ja olen siksi jakanut sen edellisen diskurssin tavoin alaluokkiin. Vaikeiden neuvotteluiden diskurssi esiintyi jokaisessa aineiston pääkirjoituksessa kahta *Helsingin Sanomien* pääkirjoitusta lukuun ottamatta (47 kpl, 96 %). Neuvotteluiden vaiheiden seuraaminen oli siis pääkirjoituksissa keskeistä.

Tämän diskurssin ytimessä on se, että neuvottelut nähtiin lähtökohtaisesti hyvin vaikeina ja sovun saavuttaminen lähes mahdottomana. Neuvotteluiden seuraaminen keskittyi konflikteihin, mutta kiistan taustoja tuotiin myös esille. Näiden lisäksi työtaistelussa oli havaittavissa henkilöitymisen merkkejä, joka on tyypillisesti nähty politiikan medioitumisen vaikutuksena.

5.3.1 Neuvotteluiden haasteet ja sovinto

Neuvotteluiden vaiheita käsittelevässä diskurssissa korostuivat konfliktiin liittyvät ilmaisut. Ilmaisuissa esiintyi voimakkaita sanoja, jotka korostivat osapuolten välisiä erimielisyyksiä. Palkkaneuvotteluita hoitajaliittojen ja työnantajien välillä nähtiin hyvin vaikeina ensimmäisistä lakoista aina sovintoon asti. Neuvotteluiden hankaluus tuotiin esille suoraan: esimerkiksi sana "vaikea" toistui eri muodoissaan kymmenessä pääkirjoituksessa. Neuvotteluiden kuvattiin ajautuneen ”umpikujaan” tai ”umpisolmuun”, mikä korosti sovun mahdottomuutta. Esimerkiksi:

> Kaikki työtaistelut loppuvat joskus, mutta tässä vaiheessa umpikujasta ei vielä näy poispääsyä. (Helsingin Sanomat 7.9.2022)

> Sopu voi syntyä tai tilanne voi ajautua entistä syvempään riitaan. (Keskisuomalainen 11.5.2022)

> Tavalliseen tapaan neuvotellen sopua tuskin syntyy. (Kaleva 21.4.2022)

Kuvaavaa on myös se, että neutraaliksi ymmärrettävä termi ”(palkka)neuvottelu” toistui 13 pääkirjoituksessa, mutta osapuolten erimielisyyksiä korostavat ”riita”, ”kiista” tai ”(työ)taistelu” toistuivat vähintään yhtä monessa tai jopa hieman useammassa pääkirjoituksessa. Termit korostivat neuvotteluiden mahdottomuutta: ne viittaavat eripuraan, jossa ei edes pyritä etsimään ratkaisuja. Työtaistelua kuvattiin esimerkiksi ”repiväksi” ja ”toraisaksi” (ks. pääkirjoitukset 47 ja 48). Neuvotteluiden tilannetta kuvattiin tunnepitoisilla kielikuvilla:

> Sosiaali- ja terveysalan työmarkkinoilla eletään poikkeuksellisen kiivasta syksyä. Tunteet ovat kuumentuneet ja teot koventuneet. (Kaleva 21.9.2022)

> Hoitajien työtaistelu lähestyy kiehumispistettä. (Helsingin Sanomat 24.9.2022)

> Hoitajien työtaistelun jälkipyykkiä saattaa siis riittää, mutta on turha ripotella suolaa kiistan jättämiin haavoihin. (Helsingin Sanomat 5.10.2022)

Työtaistelua kuvattiin vaikeaksi siksi, että osapuolten näkemykset olivat kaukana toisistaan. Jokainen lehti kuitenkin toivoi sovun syntymistä, vaikka se nähtiinkin

mahdottomana. Työtaistelun pitkittymistä pidettiin yhteiskuntarauhan (ja ihmishenkien, ks. edellinen luku) kannalta uhkaavana. Sovinnon etsimisessä korostuivat kompromissit:

> Osapuolten pitää jatkaa työtä sovun löytämiseksi. Pitkittynyt lakko ei ole kenenkään etu. (Turun Sanomat 1.4.2022)

> Selvää on yhtä lailla se, että kompromissihalua tarvitaan, sillä ilman kummankin puolen vastaantuloja sopua ei saavuteta koskaan. (Kaleva 21.4.2022)

> Kaikkien osapuolten on tultava toisiaan vastaan. (Ilta-Sanomat 14.7.2022)

Huomionarvoista on kuitenkin se, että kompromissivaatimus osoitettiin painokkaammin hoitajien suuntaan koko työtaistelun ajan. Tämä tuli esille esimerkiksi siinä, että pääkirjoitusten mukaan hoitajien vaatimukset olivat liian kovia ja niistä pitäisi tinkiä. Yhdessäkään pääkirjoituksessa ei todettu, että työnantajia edustavan KT:n tarjous olisi riittämätön. Esimerkiksi:

> Kenen kanssa hoitoalan sopu syntyykin, se syntyy lopulta kompromissina. Siksi hoitoalan liittojenkin on jossain vaiheessa tingittävä vaatimuksistaan. (Kaleva 12.5.2022)

> Mutta lakossa olevat saavat harvoin kaikkea haluamaansa – tuskin nytkään, kun vaatimukset ovat tätä luokkaa. (Helsingin Sanomat 6.4.2022)

Neuvotteluiden yhteydessä korostui peliin liittyvät ilmaisut. Pääkirjoituksissa puhuttiin muun muassa ”strategiasta”, ”taktikoinnista”, ”riskeistä” ja ”panoksista” (ks. esim. pääkirjoitukset 1, 20 ja 42), ja työtaistelun vaiheita arvioitiin eräänlaisina peliliikkeinä. Nimenomaan hoitajien työtaistelutoimet nähtiin neuvotteluiden yhteydessä hyvinkin laskelmoituina, esimerkiksi:

> Sote-alan liitot alkoivat pelata aikaa. (Kaleva 12.5.2022)

> Hoitajaliitot ovat valinneet riskialttiin strategian. (Helsingin Sanomat 24.9.2022)

> Tehy ja Super ovat tainneet laskea, ettei demaripääministeri uskalla uhmata ammattiliittoja varsinkaan vaalien alla. (Helsingin Sanomat 7.9.2022)

Peliretoriikkaan kuuluivat keskeisesti arvioinnit työtaistelun voittajista ja häviäjistä. Voittajien ja häviäjien arviointi antoi neuvotteluista kilpailullisen kuvan, jossa osapuolet tavoittelevat parhainta hyötyä itselleen:

> Jos halukkuus ratkaisujen etsimiseen jää työriidan ja kärjistyneen tilanteen jalkoihin, kaikki häviävät. (Aamulehti 18.5.2022)

> Alusta lähtien on ollut selvää, että tässä riidassa voittajat ovat harvassa – jos niitä on lainkaan. (Ilta-Sanomat 19.9.2022)

Voittajien, häviäjien ja peliliikkeiden retoriikka loi hoitajien työtaistelusta myös kuvaa areenana, jossa seurattiin osapuolten tekemiä siirtoja. Pelin yleisönä ”katsomossa” eivät toimineet ainoastaan media ja kansalaiset, vaan myös poliittiset päättäjät:

> Nyt katse kohdistuu asetettuun sovittelulautakuntaan. (Kaleva 21.4.2022)

> Poliitikot odottavat varsinaisen lakkokiistan siirtymistä sovittelulautakuntaan. Sen jälkeen poliitikot eivät voi olla enää katsomossa, sillä kyse on lopulta rahasta. (Helsingin Sanomat 8.4.2022)

Voittajien ja häviäjien arviointi korostui niin ikään työtaistelun jälkipuinnin aikana. Voittajaksi ei kuitenkaan nimetty kumpaakaan osapuolta, vaan kansalaiset tai yhteiskunta, mikä korosti työtaistelun vakavia vaikutuksia. Sovinnon yhteydessä tullutta työrauhaa tuotiin esille tärkeänä saavutuksena, mikä puolestaan painotti työtaistelun sotaisaa luonnetta:

> Puolen vuoden riitelyn jälkeen tehdyn työehtosopimuksen suurin voittaja on tavallinen terveyspalveluiden käyttäjä. (Kaleva 5.10.2022)

> Hoitajien palkkariidan päättyminen sopuun ja kolmen vuoden työrauhaan oli suomalaisen terveydenhuoltojärjestelmän ja hoitoa tarvitsevien potilaiden kannalta iso voitto. (Ilta-Sanomat 5.10.2022)

Vaikka sovintoa toivottiin pääkirjoituksissa koko työtaistelun ajan, jälkipuinnin pääkirjoituksissa ilmeni myös vähättelevää ja ivallista sävyä sovinnon epämääräisyydestä ja koko työtaistelun tarpeellisuudesta. Pääkirjoituksissa vihjattiin, että hoitajat ovat käyneet työtaistelua turhaan, koska saavutetusta sopimuksesta ei ”saatu tolkkua”:

> Hoitajien näkökulmasta on yhdentekevää, miltä momentilta rahat tulevat, mutta epäselväksi jää, olisivatko samat korotukset tulleet ilman repivää työriitaa. (Turun Sanomat 5.10.2022)

> Onneksi työmarkkina-asioissa logiikka on toisenlaista, ja asiat ovat niin kuin ne luetaan. -- kummatkin hoitajariidan osapuolet selittivät valtakunnansovittelijan toimistossa syntyneen sopimuksen omaksi voitokseen. (Helsingin Sanomat 5.10.2022)

> -- tässä tilanteessa vanha tuttu sanonta oli totta: laihakin sopu on parempi kuin lihava riita. -- Mutta onko syntynyt sopimus sitten laiha vai jotain muuta? Siihen ei vielä saatu tolkkua. (Aamulehti 4.10.2022)

Yleisesti ottaen neuvotteluiden vaiheita ja haasteita koskevat diskurssit korostivat osapuolten erimielisyyksiä. Huomionarvoista on myös se, että työtaistelusta käytettiin usein termejä kuten ”hoitajian palkkariita” tai ”hoitajien työtaistelu” (ks. esim. pääkirjoitukset 39, 47 ja 49). Tämä muotoilu korostaa hoitajien roolia riidassa ja jättää huomioimatta työnantajien osallisuuden tilanteessa. Neutraalimpi ilmaisu, kuten hoitajaliittojen ja työantajien ”välinen” kiista olisi korostanut tasapuolisemmin kummankin osapuolen merkitystä neuvotteluissa. Tämä asetelma tuli esille vain yhdessä pääkirjoituksessa:

> -- Tehyn ja Superin sekä Kunta- ja hyvinvointialueiden työnantajien KT:n välinen työriita laukesi maanantai-iltana -- (Helsingin Sanomat 5.10.2022)

Samalla on huomautettava, että pääkirjoituksissa oli havaittavissa useita työtaistelun vastapareja ja osapuolia perinteisen työnantaja-palkansaajat-asetelman lisäksi. Näiden vastaparien asetelmia käyn läpi seuraavassa alaluvussa.

5.3.2 Osapuolet, suhteet ja identiteetit

Työtaisteluista käsittelevissä pääkirjoituksissa esiintyi kolme keskeistä konfliktia: 1) hoitajaliittojen ja KT:n välinen kiista, 2) hoitajaliittojen ja muiden ammattiliittojen välinen jännite sekä 3) hoitajaliittojen ja hallituksen väliset suhteet. Hoitajaliittojen ja KT:n väliset suhteet näyttäytyivät pääkirjoituksissa erittäin jännitteisinä:

> Hoitajaliittojen sekä Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajien KT:n välit vaikuttavat perin pohjin tulehtuneilta. (Kaleva 21.4.2022)

> Kuten yleensä, työtaistelun tässä vaiheessa työnantaja ja palkansaajapuolet syyttelevät toisiaan neuvotteluhaluttomuudesta. (Helsingin Sanomat 21.4.2022)

Kuten ihmisten henkeä koskevassa diskurssissa, myös tässä asetelmassa hoitajat saivat osakseen negatiivisesti latautuneita identiteettejä. Pääkirjoituksissa hoitajien kirjoitettiin ”tyrmänneen” sovintoehdotuksia (ks. pääkirjoitukset 3, 4 ja 22) ja heidän linjaansa pidettiin erittäin joustamattomana, torjuvana ja riitaisana (ks. esim. pääkirjoitukset 20 ja 21). Esimerkiksi:

> Tehyä ja Superia hiljainen vaihe sapettaa. (Helsingin Sanomat 6.4.2022)

> Kunta-alan työriidan sovittelulautakunnan sovintoehdotus sai viime viikolla täystyrmäyksen hoitajaliitoilta Tehyltä ja Superilta. (Aamulehti 18.5.2022)

Toisaalta joustamattomuus voidaan tulkita myös vahvana kuvauksena hoitajaliittojen toiminnasta: he ajavat etujaan voimakkaasti ja päättäväisesti. Sen sijaan työnantajia edustava KT esitettiin hyvinkin sovittelevana tai anteliaana:

> KT piti esitystä kuntien talouden kannalta varsin kalliina, mutta oli valmis hyväksymään sen yhteiskuntarauhan turvaamiseksi. (Turun Sanomat 12.5.2022)

> [Hoitaja]Liitot saivat heinäkuussa muun kunta-alan mukaiset anteliaat palkankorotukset, mutta ne vaativat vielä 3,6 prosenttiyksikön korotuksia yleisen palkkalinjan päälle viiden vuoden ajan peräkkäin. (Ilta-Sanomat 2.9.2022)

Pääkirjoituksissa hoitajat esitettiin neuvotteluiden ahneena osapuolena, jolle mikään ei oikein tahdo riittää. Teksteissä pohdittiin, mitkä hoitajien todelliset tavoitteet ovat ja mikä heille voisi riittää. Hoitajien vaatimuksia pidettiin jossain määrin tarkoituksellisen yliampuvina. Toisaalta hoitajien katsottiin ”ajaneen itsensä nurkkaan” (Ilta-Sanomat 19.9.2022) liian kovilla vaatimuksilla:

> Mikä korotusten taso hoitajille sitten riittää ja mitä heille voi olla luvassa? Mitään vihiä ei ole. (Aamulehti 15.9.2022)

> Mutta riittääkö esitys hoitajille, joiden odotukset on viritetty niin korkealle, että reilukin tarjous voi tuntua kovin vaikealta niellä? (Helsingin Sanomat 10.5.2022)

Työtaisteluiden aikana pääkirjoituksissa toistuivat viittaukset ristiriitoihin myös hoitajaliittojen ja muiden ammattiliittojen välillä. Teksteissä esiintyivät sekä muun kunta-alan liitot että teollisuuden liitot. Pääkirjoituksissa korostettiin sitä, että hoitajaliitot pyrkivät saamaan suurempia palkankorotuksia kuin muut ammattiliitot, mikä aiheuttaa kitkaa ja kilpailua liittojen välille. Teollisuuden liittoihin viitattiin erityisesti silloin, kun hoitajien palkkatoiveita arvioitiin kansantalouden kestävyyden näkökulmasta (ks. luku 5.4). Pääkirjoituksissa liittojen välejä kuvattiin riitaisiksi: muiden alojen katsottiin olevan hoitajille ”käärmeissään” ja liittojen kuvailtiin ”kyttäävän” toisiaan ”mustasukkaisesti” (ks. pääkirjoitukset 20 ja 26). Esimerkiksi:

> Ammattiliittojen välinen nokittelu saa jatkoa. (Turun Sanomat 9.6.2022)

> Kunta-alan liittojen keskinäiset välit eivät ole koskaan olleet järin lämpimät, mutta nykyään ne ovat hyytävät. -- Syksyllä voidaan nähdä kunnon kyttäystilanne. (Helsingin Sanomat 14.5.2022)

Toisaalta ammattiliittojen välille luotiin eräänlainen kirjoittamaton solidaarisuusaate, jota hoitajien katsottiin toiminnallaan rikkovan. Pääkirjoituksista oli tulkittavissa, että hoitajien katsottiin olevan vastuussa myös siitä, miten muiden liittojen neuvottelut onnistuvat. Hoitajien uskottiin aiheuttavan haittaa koko ay-liikkeelle:

> Hoitajaliittojen valitsema linja on herättänyt raivoa ammattiyhdistysliikkeessä, jossa palkansaajien solidaarisuudesta on haluttu pitää kiinni edes puheiden tasolla. (Helsingin Sanomat 24.9.2022)

> Hoitajaliitot keskittyvät ymmärrettävästi jäsenistöönsä, mutta niiden ratkaisu jätti muut kunta-alan ammattiliitot vaikeaan tilanteeseen. (Turun Sanomat 12.5.2022)

Hallituksen ja hoitajien välisissä suhteissa hoitajat esitettiin altavastaajana, jotka odottavat hallitukselta väliintuloa ja tilanteen ratkaisemista hoitajien hyväksi. Hallitusta ei kuitenkaan nähty pääkirjoituksissa hoitajien liittolaisena:

> Lakkoilijat odottavat vasemmistovetoiselta hallitukselta myötämieltä ja tukeakin. (Helsingin Sanomat 6.4.2022)

> Tilanne ei ennakoi pikaista hallituksen vastaantuloa, jollaista hoitajaliitot ovat palkkakiistaan peränneet. (Kaleva 21.4.2022)

Toisaalta hallituksen roolia puntaroitiin pääkirjoituksissa siitä näkökulmasta, kuuluisiko niiden tulla osallisiksi kiistaan vai pysytellä taustalla. Väliintuloon suhtauduttiin ristiriitaisesti. Työtaistelun alussa hallituksen osallistumista työkiistaan pidettiin epätoivottavana, vaikeana ja jopa mahdottomana. Pääkirjoituksissa luotiin kuvaa siitä, ettei hallitus edes halua osalliseksi työtaisteluun, koska kiista on sille kiusallinen asia. Toisaalta työtaistelun alussa povattiin, että hallituksen on vaikea pysyä siitä sivussa:

> -- tästä työriidasta hallituksen on melkein mahdotonta pysyä sivussa, vaikka halua olisikin. (Helsingin Sanomat 3.5.2022)

> Tästä huolimatta hallituksen ei pidä ryhtyä osapuoleksi työmarkkinaneuvotteluissa. (Turun Sanomat 9.6.2022)

> Liitoissa kysellään, missä luuraa Sanna Marinin (sd) johtama hallitus. Se on vältellyt hankalaa asiaa kuin kissa kuumaa puuroa. (Ilta-Sanomat 2.6.2022)

Toisaalta työtaistelun loppuvaiheessa asetettua potilasturvallisuuslakia pidettiin hallitukselta osoituksena ”päättäväisyydestä” ja ”tärkeysjärjestyksen osoittamisesta”. Kiinnostavaa on, että vaikka hallituksen asettama potilasturvallisuuslaki käytännössä päätti työtaistelun, hallitusta ei sovun synnyttyäkään pidetty pääkirjoituksissa kiistan osapuolena:

> Hallitus onnistui pysymään neuvotteluissa taustaroolissa, mutta lähetti potilasturvallisuuslain säätämisellä signaalin päättäväisyydestään. (HS 5.10.2022)

> Potilasturvalaki on ennen kaikkea voimakas viesti. Puuttumalla demokratian ytimeen kuuluvaan lakko-oikeuteen hallitus haluaa osoittaa tärkeysjärjestyksen. (Kaleva 21.9.2022)

Hoitajien työtaistelussa oli havaittavissa voimakasta henkilöitymistä. Kaikista pääkirjoituksista vain noin kolmasosa oli sellaisia, joissa ei mainittu ketään henkilöä nimeltä (15 kpl, 31 %). Niissä pääkirjoituksissa, jossa henkilön nimi mainittiin, työtaistelu henkilöityi voimakkaimmin Tehyn puheenjohtaja Millariikka Rytköseen. Hänet mainittiin yhteensä 16 pääkirjoituksessa. Kuvaavaa on, että Tehyn työtaistelukumppani Superin puheenjohtaja Silja Paavola mainittiin neljässä pääkirjoituksessa ja vastapuolen KT:n toimitusjohtaja Markku Jalonen vain kolmessa.

Rytkösen saama julkisuus pääkirjoituksissa oli negatiivista. Hänen kuvattiin itsekkäästi ajavan oman liittonsa etuja palkkaneuvotteluissa muiden kunta-alan ammattiliittojen kustannuksella:

> Tehyn puheenjohtaja Millariikka Rytkönen suhtautui tiedotustilaisuudessa muiden kunta-alan työntekijöiden vaatimuksiin vähätellen. (Turun Sanomat 12.5.2022)
>
> Muissa kunta-alan ammattiryhmissä on pitkään ihmetelty, miksi Tehyn puheenjohtaja Millariikka Rytkönen on puhunut vain hoitajien palkankorotuksista. -- koska Rytkönen haluaa isot korotukset vain hoitajille. (Helsingin Sanomat 14.5.2022).

Rytkösen toimintaa kuvattiin ajoittain myös provokatiiviseksi. Häntä pidettiin voimakkaana ja vaikutusvaltaisena, mutta toisaalta hyvin impulsiivisena ammattiyhdistysjohtajana. Sen lisäksi pääkirjoituksissa implikoitiin, että Rytköselle työtaistelussa on kyse ennen muuta oman maineen ja säilyttämisestä omiensa joukossa:

> -- Mutta millaisilla korotuksilla Rytkönen voisi jatkaa menettämättä kasvojaan omien silmissä? (Helsingin Sanomat 3.5.2022).
>
> Tehyn puheenjohtaja Millariikka Rytkösen räväköiksi hengennostatuksiksi ilmeisesti tarkoitetut kirjoitukset sosiaalisessa mediassa tuntuvat harkitsemattomilta kärjistyksiltä, jotka pahimmillaan ajavat asiat umpisolmuun ja neuvotteluyhteydet karille. (Kaleva 21.9.2022)

Millariikka Rytkösen jälkeen toiseksi eniten mainintoja saivat pääministeri Sanna Marin (tai Sanna Marinin hallitus) (9 kpl) sekä perhe- ja peruspalveluministeri Aki Lindén (8 kpl). Hallitusta pidettiin taustajoukoissa vaikuttavana, konfliktia välttelevänä toimijana, mutta pääministeriä jämäkkänä. Aki Lindén henkilöityi vastuuministerinä potilasturvallisuuslakiin, ja KT:n Markku Jalosen roolia kuvattiin hyvin passiivisena:

> Pääministeri Marinille tilanne on vaikea, kiusallinenkin, mutta hän on osoittanut tiukoissa paikoissa ennemmin hyökkäävänsä kuin alistuvansa. (Helsingin Sanomat 24.9.2022)
>
> Ratkaisupainetta voidaan luoda esimerkiksi niin, että KT:n toimitusjohtaja Markku Jalosen isännät KT:n valtuuskunnassa päättävät komentaa Jalosen aktiivisempaan sovinnonhakuun. (Helsingin Sanomat 6.4.2022)

Aikaisemmassa tutkimuksessa median on tulkittu keskittyvän lakkojen aikana niiden seurauksiin ja uhkakuviin kiistan taustojen sijaan (ks. luku 2). Tämän tutkimuksen aineisto näyttäytyy kuitenkin päinvastaisena. Pääkirjoituksissa tuotiin näkyvästi esille hoitoalan ahdinkoa, ja tätä käyn läpi vielä viimeisessä tämän diskurssin alaluvussa.

5.3.3 Kiistan taustatekijät

Jokainen aineiston sanomalehti toi pääkirjoituksissaan useita kertoja esille hoitoalan ongelmia ja epäkohtia kirjoittaessaan neuvotteluiden vaiheista. Lehdissä tiedostettiin työtaistelun syyt, ja ne tunnustettiin vakavina ongelmina, jotka vaativat ratkaisuja. Kiistan taustoja tuotiin tasaisesti esille koko työtaistelun aikana, mikä viittaa siihen, että hoitajien työtaistelu nähtiin ainakin periaatteen tasolla ymmärrettävänä. Hoitoalan ongelmina pidettiin hoitajapulaa, heikkoa palkkausta ja huonoja työoloja (ks. esim. pääkirjoitukset 6, 35, 41 ja 22). Päivittäisiä olosuhteita kuvattiin työpaikoilla ”kaoottiseksi”:

> Työvoimapulasta kärsivän sote-alan työntekijöiden kuormitus on ollut kovaa: työpaikat elävät kaaoksessa, jossa yritetään selvitä päivästä toiseen. Lähijohtamiseen ei ole aikaa. Sairauspoissaoloja on paljon. (Aamulehti 5.4.2022)

> Hoitajien murheet jaksamisesta, työoloista, palkkauksesta ja hoitajapulasta on otettava vakavasti. (Turun Sanomat 14.9.2022)

Taustojen, tavoitteiden ja keinojen välinen suhde osoittautui pääkirjoituksissa kuitenkin monimutkaiseksi. Pääkirjoituksissa ei kiistetty hoitoalan ongelmia, eikä suoranaisesti kielletty palkankorotusten tavoittelua. Pääkirjoituksissa kuitenkin implikoitiin, ettei raha ratkaise kaikkia hoitoalan ongelmia ja hoitajat hakevat ratkaisuja väärästä paikasta väärin keinoin. Tämä asetti hoitajien työtaistelumotiivin kyseenalaiseksi. Rahakysymykseen keskittymisen katsottiin pitkittävän neuvotteluita:

> Rahalla voi korvata tiettyyn rajaan asti kehnoja työoloja, jatkuvaa venymistä ja ylitöitä, mutta ei se yksin riitä alan tai työpaikan veto- ja pitovoimaksi. (Aamulehti 18.5.2022)

> Maailmaa ei rakenneta valmiiksi yhdellä sopimuksella. (Turun Sanomat 12.5.2022)

Toisaalta pääkirjoituksissa ei juuri tuotu esille konkreettisia ehdotuksia, miten hoitoalan ongelmia voitaisiin ratkoa ilman rahaa. *Aamulehti* (18.5.2022) esitti, että palkan lisäksi työoloja parantaisi muun muassa se, että ”voi aidosti vaikuttaa työvuorojen tai -tapojen suunnitteluun”, ”johtaminen on reilua ja kannustavaa” ja ”ylityöt ovat poikkeus eivätkä sääntö”. Muita ehdotuksia ei pääkirjoituksista löytynyt, eikä *Aamulehtikään* kertonut, miten näihin sen asettamiin muutoksiin voitaisiin konkreettisesti päästä ilman rahaa.

Hoitoalan ongelmia pidettiin yleisesti tiedostettuina, ja niihin odotettiin palkankorotusten sijaan valtiotason ratkaisuja. *Kaleva* (31.8.2022) jopa kysyi pääkirjoituksessaan, mihin lakkoja enää edes tarvitaan, kun ”hitaamminkin heräävä” päättäjä on ”takuuvarmasti jo perillä alan nurjasta tilanteesta”. Toisaalta poliitikoihin suhtautuminen oli pääkirjoituksissa hyvin kriittistä. Heidän katsottiin olevan osasyyllisiä työtaisteluun, koska he olivat antaneet hoitajille ”löperöjä” lupauksia ja hankkineet ”irtopisteitä” oman asemansa vahvistamiseksi:

> Hoitajajärjestöt olivat kuulleet aluevaalien alla poliitikoilta riittävän monta löperöä palkkalupausta. (Aamulehti 5.4.2022)

> Hoitajien palkkataistelu on ollut oiva paikka hakea poliittisia irtopisteitä ilman vastuuta, ja siihen mahdollisuuteen on moni poliitikko ja puolue tarttunut, valitettavasti. (Ilta-Sanomat 19.9.2022)

Hoitotyön haasteiden taustojen esittely oli johdonmukaista ja säilyi suurelta osin samankaltaisena koko työtaistelun ajan. Alan epäkohdat tunnistettiin ja niitä pidettiin vakavina. Palkkaukseen liittyvät ongelmat nähtiin todellisina, mutta toisaalta hoitajien vaatimuksia yliampuvina ja epärealistisina. Hoitajien palkankorotusten mahdottomuus kulminoitui ennen kaikkea talousnäkökulmaan: niitä vastaan argumentoitiin koko työtaistelun ajan. Tätä näkökulmaa käyn läpi viimeisessä, kestämätön talous -diskurssissa.

5.4 Kestämätön talous

Pääkirjoituksissa puhe hoitajien työtaistelun tavoitteista keskittyi voimakkaasti talousnäkökulmiin. Diskurssissa esiintyi ensisijaisesti se, että hoitajien palkkatoiveet ovat Suomen talouden kannalta vaikeita, ellei jopa mahdottomia toteuttaa. Toteutuessaan

palkankorotukset voisivat pääkirjoitusten mukaan osoittautua Suomen talouden kannalta tuhoisiksi. Näistä syistä nimesin diskurssin kestämättömän talouden diskurssiksi.

Diskurssiin valikoituivat kaikki ne pääkirjoitukset, jotka toivat hoitajien työtaistelun yhteydessä esille taloudellisia näkökulmia esimerkiksi kansantaloudesta tai velkaantumisesta. Diskurssin ytimessä oli kaksi keskeistä näkökulmaa. Ensinnäkin pääkirjoituksissa tuotiin esiin huoli julkisen talouden kestävyydestä, valtion velkaantumisesta, inflaation vaikutuksista ja vientiteollisuuden määrittelemän ”yleisen linjan” merkityksestä palkankorotuksissa. Toisekseen esiin nousi historiallinen vertailu, jossa viitattiin sekä hoitajien edelliseen työtaisteluun vuonna 2007 että saman vuoden eduskuntavaaleissa nähtyyn Sari Sairaanhoitaja -kampanjaan.

Talousdiskurssi ilmeni aineistossa 28 pääkirjoituksessa, eli reilusti yli puolessa aineiston teksteistä (57 %). Tämä kuvastaa sitä, että taloudelliset rajoitteet nähtiin pääkirjoituksissa neuvotteluiden keskeisenä kysymyksenä. Kaikki aineiston sanomalehdet käsittelivät talousnäkökulmaa kirjoituksissaan. Suhteessa tekstien määrään aineistossa diskurssi painottui *Keskisuomalaiseen*, joka toi talousnäkökulman esille kaikissa pääkirjoituksissaan (6 kpl, 100 %). Talousdiskurssi näyttäytyi vahvasti myös *Aamulehden* pääkirjoituksissa (6 kpl, 86 %). Vähiten diskurssia esiintyi *Helsingin Sanomissa* (5 kpl, 29 %).

Pääkirjoituksissa lehdet olivat yhtä mieltä lähtöasetelmasta: Suomen julkinen talous on huonossa tilanteessa. Kuvaukset julkisen talouden tilasta olivat melko voimakkaita: Suomen katsottiin esimerkiksi olevan ”syöksymässä taantumaan” ja joutuneen ”velkavetoiseen tekohengitykseen” (ks. pääkirjoitukset 6 ja 40). Syiksi huonoon taloustilanteeseen nähtiin koronaviruspandemian pitkittyminen sekä Venäjän hyökkäyssota. Neljässä pääkirjoituksessa tuotiin esille se, että hoitajien työtaistelu ajoittuu muun muassa edellä mainituista syistä ”huonoon aikaan” (ks. pääkirjoitukset 1, 2, 6 ja 40). Viittaukset huonoon taloudelliseen tilanteeseen antoivat vaikutelman siitä, että hoitajien työtaistelu lisää taloudellisia paineita jo valmiiksi vaikeaan yhteiskunnalliseen tilanteeseen:

> Hoitajien työtaistelu ajoittuu jälleen kerran mahdollisimman epäedulliseen aikaan. Suomi on syöksymässä taantumaan yhdessä muun Euroopan kanssa. (Keskisuomalainen 21.9.2022)

> Hoitajien henkilöstöllä on lakko-oikeus, vaikka se ongelmia aiheuttaakin. Nyt on kuitenkin poikkeuksellisen huono aika: korona painaa päälle ja hoitovelkaa on enemmän kuin tarpeeksi. (Turun Sanomat 1.4.2022)

Kuten vaikeat neuvottelut -diskurssin yhteydessä kävi ilmi, hoitajien palkkavaatimuksia pidettiin lähtökohtaisesti vaikeana toteuttaa. Pääkirjoituksissa tuotiin esille, ettei ”sellaisia rahoja löydy mistään” tai ainakin niiden järjestäminen on ”vaikeampi urakka” (ks. pääkirjoitukset 2, ja 7). Nämä ilmaisut korostivat sitä, ettei millään taholla (kuten valtiolla tai työnantajalla) ole olemassa valmiita resursseja, ”piilotettua rahasäkkiä”, joilla hoitajien palkkakiista voitaisiin helposti ratkaista:

> Työnantajia edustavan KT:n toimitusjohtajalla Markku Jalosella ei ole piilotettuna rahasäkkiä, josta kuntapalkollisten toiveet voisi täyttää. (Helsingin Sanomat 1.4.2022)

> Niitä rahoja ei ole yksinkertaista kaivaa esiin, olivat maksajina sitten velkaantuvat kunnat tai velkaantuva valtio. (Kaleva 12.5.2022)

Tyypillisesti pääkirjoituksissa toistui siis näkemys siitä, etteivät rahat riitä kattamaan hoitajien palkkavaatimuksia. Vain kahdessa pääkirjoituksessa nostettiin esiin mahdollisuus leikata muista kohteista ”hoitajien hyväksi”, mutta niissäkin asia todettiin vaikeaksi eikä varteenotettavia kohteita (Ylen lisäksi) nimetty (ks. pääkirjoitukset 12 ja 13). *Keskisuomalaisen* pääkirjoituksesta on myös tulkittavissa näkemys siitä, että hoitajien palkkaratkaisu on yhteiskunnan yhteinen ongelma:

> On vaikea sanoa, mistä voisimme Ylen runsasta rahoitusta lukuun ottamatta julkisella puolella tinkiä hoitajien hyväksi. (Keskisuomalainen 30.4.2022)

Pääkirjoituksissa esitettiin muutenkin vain hyvin vähän ratkaisuja palkkakiistan ratkaisemiseksi talousnäkökulmasta. *Aamulehti* (17.8.2022) piti hyvänä sovittelulautakunnan ehdotusta siitä, että sote-alalle varatut rahat käytettäisiin ”kannustavamman palkkausjärjestelmän” luomiseen. Sekään ei silti esittänyt omia ideoita, vaan lähinnä puolsi julkisuudessa esitettyjä ratkaisuvaihtoehtoja. *Keskisuomalainen* (25.5.2022) esitti mahdollisuuden veroprosentin alentamiseen ostovoiman lisäämiseksi. Samankaltainen konkreettisten ratkaisujen vähyys näyttäytyi aiemmin neuvotteludiskurssissa, jossa

hoitoalan tunnustettuihin epäkohtiin keksittiin hyvin vähän muita kuin rahallisia ratkaisuja.

Myös veronmaksajien näkökulma nousi esiin useissa pääkirjoituksissa, kun niissä laskettiin, kuinka paljon hoitajien palkat tulisivat maksamaan veronmaksajille. Hoitajien palkankorotuksia pidettiin ”laskuna”, joka lopulta ”lankeaisi” valtiolle ja loppukädessä veronmaksajien maksettavaksi (ks. esim. pääkirjoitukset 2, 4 ja 44). Teksteissä viitattiin siis siihen, että veronmaksajat joutuvat kantamaan taloudellisen vastuun hoitajien palkankorotuksista ja että niiden vaikutukset veronmaksajille olisivat merkittäviä. Kuten aiemmassa kansan sympatiat -diskurssissakin kävi ilmi, veronkorotuksia pidettiin kansalaisten silmissä ei-toivottavina eikä niitä pääkirjoituksissa puollettu, joskaan ei ilmiselvästi vastustettukaan:

> Työnantajapuoli on hanakasti huomauttanut, miten korotuksiin suostuminen toisi yli 800 euron menoerän veronmaksajaa kohti. (Aamulehti 10.5.2022)

Kun osapuolten välille syntyi sopimus, palkankorotuksia pidettiin edelleen kalliina ja niiden katsottiin johtavan leikkauksiin tai verojen korotuksiin (ks. pääkirjoitukset 44, 45 ja 49). Yhdessä *Aamulehden* pääkirjoituksessa esitettiin, että sopimuksen kustannukset veronmaksajalle jätettiin tarkoituksella kertomatta:

> Viimeistään seuraavista budjeteista nähdään, kuinka paljon veronmaksajille lopulta tulee maksettavaa. Paljon suoraselkäisempää olisi ollut kertoa asian laita nyt heti. (Aamulehti 4.10.2022)

Veronmaksajille lankeavan taakan lisäksi pääkirjoituksissa mainittiin usein huoli valtion velkaantumisesta. Teksteissä korostuivat uhkakuvat siitä, miten hoitajien palkkavaatimukset vaikuttaisivat julkiseen talouteen. Historiallisena vertailukohtana käytettiin hoitajien työtaistelua vuodelta 2007 sekä saman vuoden eduskuntavaaleja, joiden jälkeen hoitajille myönnettiin merkittäviä palkankorotuksia. Tämä historiallinen vertailu esiintyi *Helsingin Sanomissa, Kalevassa* ja *Ilta-Sanomissa.* Niiden sanoma oli se, että vuosi 2007 oli varoittava esimerkki siitä, miten hoitajien palkankorotukset saivat kansantalouden ”kuralle yli kymmeneksi vuodeksi” ja Suomen ”kilpailukyky syötiin pitkäksi aikaa” (ks. esim. pääkirjoitukset 1, 20 ja 24):

> Vuoden 2007 kokoomuksen Sari Sairaanhoitaja -kampanjoinnin jäljet pelottavat. (Kaleva 12.5.2022)

> Tilanne on kopio vuoden 2007 eduskuntavaaleista ja ”Sari Sairaanhoitajasta” – tosin yhdellä tärkeällä erolla: nyt tiedetään, miten kalliiksi Sari koko Suomelle kävi. (Helsingin Sanomat 9.6.2022)

Useissa pääkirjoituksissa korostettiin yleisen linjan asemaa palkankorotuksissa. Vientiteollisuus, yleinen linja tai teollisuusliitto mainittiin 21 pääkirjoituksessa. Vientiteollisuuden määrittelemä yleinen linja toimi viitekehyksenä, johon hoitajien palkkavaatimuksia verrattiin: niissä linjattiin, että vientiteollisuuden tulisi määrittää palkankorotusten katto. Pääkirjoituksissa tuotiin esille myös tasapainoilu eri intressiryhmien välillä: vientiteollisuus ei suostuisi siihen, että hoitajien palkat nousisivat niiden asettaman riman yläpuolelle. Uhkakuvana nähtiin, että hoitajien palkankorotukset johtaisivat ”kilpajuoksuun” (Ilta-Sanomat 2.6.2022), jossa teollisuuden ja muiden alojen palkkoja nostettaisiin hoitajien saamien korotusten yli ja Suomen kilpailukyky huonontuisi. Suomen kilpailukykyä pidettiinkin ensisijaisen tärkeänä asiana. Toisaalta osassa pääkirjoituksissa tuotiin esille myös se, että nykyinen järjestelmä on melko jäykkä ja tasokorotuksia on vaikea tehdä.

> Nykyisessä neuvottelujärjestelmässä on todella vaikeaa tehdä tasokorotuksia joillekin ammattiryhmille, vaikka se olisi oikeutettua. (Turun Sanomat 1.4.2022)

> Vientialojen tulisi määritellä palkkatasoa. (Helsingin Sanomat 4.4.2022)

Yhdessä *Helsingin Sanomien* (4.4.2022) pääkirjoituksessa viitattiin Ruotsin malliin, jossa julkisen puolen palkat sovitaan vientiteollisuuden tuottavuuden mukaan. Pääkirjoituksessa ehdotettiin, että ”vapaaehtoinen sitoutuminen kansantalouden parhaaseen” voisi auttaa Suomeakin. Tulkitsin tämän siten, että rivien välistä hoitajilta (ja koko julkiselta sektorilta) edellytettiin sitoutumista yleisen linjan asettamaan palkkakattoon kansantalouden kestävyyden hyväksi. Vaikka pääkirjoitus ei suoraan kehota hoitajia joustamaan palkkatoiveistaan, se asettaa hoitajien solidaarisuusvaatimuksen taloustieteellisiä perusteluita vastaan. Vaatimukset osoitettiin jälleen hoitajille: vientiteollisuudelle ei asetettu samankaltaista solidaarisuusvaatimusta yhdessäkään pääkirjoituksessa. Vientiteollisuutta ei esimerkiksi edellytetty pidättäytymään omissa

palkankorotuksissaan hoitajien palkankorotusten jälkeen, jotta kansantalous ei ”rampautuisi” (Ilta-Sanomat 2.6.2022) samalla tavalla kuten vuoden 2007 palkkakierroksella.

Talousnäkökulmat olivat hieman yleisempiä työtaistelun alkupuoliskon teksteissä, mutta niitä esitettiin pääkirjoituksissa koko työtaistelun ajan. Kuten aiemmissakin diskursseissa, talousdiskurssi esiintyi hyvin samankaltaisena lehtien välillä. Kaikki julkaisut toivat esille molempien osapuolten esittämiä laskelmia palkankorotusten kustannuksista, eli molempien osapuolten näkemykset pääsivät esille. Kuitenkin pääkirjoitukset olivat hyvin kriittisiä hoitajien palkankorotuksia kohtaan (kuten kävi ilmi myös neuvotteludiskurssissa). Hoitajien palkkavaatimuksia ei suoraan kielletty, mutta niitä vastaan argumentoitiin talouden retoriikalla. Helsingin Sanomat (4.4.2022) viittasi pääkirjoituksessaan taloustieteestä tuttuun Baumolin tautiin, ja *Ilta-Sanomat* (14.7.2022) puolestaan argumentoi, että inflaation takia ”suureltakin tuntuva korotus on äkkiä syöty”. Alan arvostus ja rahakysymykset asettuivat jossain määrin myös vastakkain, vaikkei niitä absoluuttisina vastakohtina pidettykään: *Helsingin Sanomat* (24.9.2022) kirjoitti, että ”hoitajien työtaistelussa on kyse rahasta eikä arvostuksesta”.

Yhteenvetona kestämättömän talouden diskurssissa tuotiin esille hoitajien palkankorotusvaatimuksiin liittyviä taloudellisia haasteita: julkisen talouden kestävyys tekee suurten palkankorotusten myöntämisestä hankalaa. Julkisen talouden kestävyys, yleinen linja ja Suomen kilpailukyky nähtiin ensiarvoisen tärkeinä. Diskurssissa ei ollut havaittavissa merkittävää muutosta työtaistelun aikana: palkankorotuksia pidettiin korkeina työtaistelun alusta aina sopimuksen syntymiseen saakka.

5.5 Yhteenveto

Hoitajien työtaistelun aikana sanomalehtien pääkirjoituksista hahmottui neljä keskeistä diskurssia: 1) kansan sympatiat, 2) henki vastaan lakko, 3) vaikeat neuvottelut ja 4) kestämätön talous. Kansan sympatiat -diskurssi liittyi kansalaisten hoitajille antamaan tukeen ja hoitoalan maineeseen yleisestikin. Kansalaisten tukea hoitajien työtaistelulle tuotiin esille koko työtaistelun ajan, ja sen katsottiin olevan hoitajille tärkeä

resurssi työtaistelun oikeuttamiseksi. Pääkirjoituksissa viitattiin siihen, että kansalaisten laaja tuki hoitajille saattaisi heikentyä, mikäli ihmishenkiä joutuu hoitajien lakkojen takia vaaraan. Pääkirjoitukset toivat esille, että hoitotyö tärkeää, vaativaa ja arvokasta, ja näitä arvoja pidettiin kiistattomina faktoina. Toisaalta hoitajien katsottiin pilaavan alan maineen tuomalla julkisuudessa voimakkaasti esiin alan epäkohtia.

Henki vastaan lakko -diskurssi liittyi hoitajien työtaistelun eettisiin arvovalintoihin. Siinä hoitajien oikeus lakkoilla asetettiin vastakkain ihmishenkien turvaamisen kanssa. Pääkirjoituksissa hoitajien lakko-oikeus tunnustettiin ainakin periaatteen tasolla etenkin työtaistelun alkuvaiheessa, mutta niiden katsottiin aiheuttavan merkittävää uhkaa ihmisten terveydelle. Lakkoja pidettiin koko työtaistelun aikana vakavina työtaistelutoimina, mutta erityisesti työtaistelun loppuvaiheessa hoitajien lakkotoimia pidettiin ylilyönteinä ja merkkinä piittaamattomuudesta. Pääkirjoitukset tunnistivat hoitajien oikeuden ajaa etujaan, mutta samalla korostivat, että lakon ei tulisi vaarantaa potilaiden terveyttä ja henkeä. Lakko-oikeutta rajoittava potilasturvallisuuslaki nähtiin välttämättömänä keinona vastata hoitajien työtaisteluun: hoitajien nähtiin voimaantuneen työtaistelusta siinä määrin, että ”vaarallisten ylilyöntien” mahdollisuus oli pääkirjoitusten mukaan todellinen.

Kolmas, vaikeiden neuvotteluiden diskurssi käsitteli yleisesti ottaen palkkaneuvotteluiden tilannetta ja osapuolia. Neuvotteluiden kuvauksessa korostuivat konfliktit, vastakkainasettelu ja jännitteisyys, mutta myös kiistan taustoja ja hoitoalan epäkohtia tuotiin esille. Hoitajista piirtyi neuvotteluiden aikana hyvin negatiivinen kuva: heitä pidettiin palkkavaatimustensa kanssa joustamattomina ja riitaisina. Työnantajapuoli sen sijaan esitettiin sovittelevassa valossa. Vaikka pääkirjoitukset korostivat osapuolten erimielisyyksiä ja riitaisia välejä, sovintoa kompromissin muodossa toivottiin koko työtaistelun ajan. Odotukset kompromissista kohdistuivat kuitenkin voimakkaammin hoitajiin kuin työnantajiin. Hoitajien työtaistelussa myös muut ammattiliitot olivat keskeisessä roolissa: hoitajien työtaistelulla katsottiin olevan merkittäviä vaikutuksia muiden alojen palkkaneuvotteluihin. Ammattiliittojen suhteita kuvattiin jännitteisinä ja kilpailullisina. Hoitajiin kohdistui myös solidaarisuusaate, jota liittojen katsottiin rikkovan. Hoitajien

työtaistelu henkilöityi vahvimmin Tehyn puheenjohtaja Millariikka Rytköseen, jonka toimintaa pidettiin provokatiivisena ja oman edun tavoittelemisena.

Viimeinen, kestämättömän talouden diskurssi kulminoitui palkkaneuvotteluiden taloudellisiin haasteisiin. Pääkirjoituksissa haasteena nähtiin se, miten hoitajien palkkavaatimukset tasapainotettaisiin yleisen taloudellisen tilanteen ja kilpailukyvyn kanssa. Julkisen talouden kestokyky, Suomen kilpailukyky ja yleisen linjan noudattaminen nähtiin ensiarvoisen tärkeänä. Hoitajien palkkatoivomuksia pidettiin talouden kestokyvyn kannalta liian suurina, ja työtaistelun ajankohtaa talouden kannalta huonona. Uhkana nähtiin, että yleisen linjan ylittävät palkankorotukset johtaisivat ammattiliittojen väliseen kilpajuoksuun: se heikentäisi Suomen kilpailukykyä ja romuttaisi Suomen talouden. Työtaistelua verrattiin vuoden 2007 työtaisteluun ja saman vuoden eduskuntavaalien Sari Sairaanhoitaja -kampanjaan, jonka katsottiin tulleen Suomelle erittäin kalliiksi. Vaikka pääkirjoitukset olivat kriittisiä hoitajien palkkavaatimuksia kohtaan, ne pitivät samalla hoitajien työtä tärkeänä ja osoittivat ymmärrystä heidän vaatimuksilleen.

Toinen tutkimuskysymykseni liittyi siihen, ilmenikö diskursseissa muutoksia työtaistelun vaiheiden aikana. Tulokset osoittavat, että muutoksia esiintyi hyvin vähän. Kansan sympatiat -diskurssin aikana merkittävin muutos oli se, tuotiinko kansan sympatioita esille pyyteettöminä vai ei. Työtaistelun alkupuoliskolla kansan sympatioita tuotiin esille neutraalina asiana, kun taas loppupuoliskolla kansan tukeen liitettiin vahvemmin näkemykset sen mahdollisesta menettämisestä. Henki vastaan lakko -diskurssissa merkittävin muutos liittyi pääkirjoitusten sävyyn, joka kärjistyi tehohoitoon kohdistuvien lakkojen yhteydessä työtaistelun loppuvaiheessa. Vaikeiden neuvotteluiden diskurssissa merkittävin muutos liittyi siihen, miten hallituksen väliintuloon suhtauduttiin. Alkuvaiheessa hallituksen osallistumista ei pidetty kovinkaan hyväksyttävänä, joskin pääkirjoituksissa nähtiin, että hallituksen voi olla vaikea pysyä työtaistelussa ulkopuolisena. Loppuvaiheessa puolestaan korostuivat odotukset hallitusta kohtaan potilasturvallisuuslain asettamisesta. Erikoista oli, ettei hallituksen asettamaa potilasturvallisuuslakia tulkittu osallistumisena palkkaneuvotteluihin, vaikka se rajoitti merkittävästi

hoitajaliittojen mahdollisuuksia lakkoilla ja käytännössä lopetti työtaistelun. Kestämätön talous -diskurssissa ei tapahtunut silmiinpistävää muutosta työtaistelun aikana.

Tilastollisesti vaikeat neuvottelut -diskurssi oli ylivoimaisesti yleisin, sillä se esiintyi miltei kaikissa pääkirjoituksissa (96 %). Muut diskurssit esiintyivät aineistossa seuraavassa suuruusjärjestyksessä: kansan sympatiat (59 %), kestämätön talous (57 %) ja henki vastaan lakko (51 %).

Diskurssien välille syntyi myös suhteita. Kansalaisten tuki liittyi vahvasti henki vastaan lakko -diskurssin lakkoihin ja pelkoon henkien menettämisestä. Lakko-oikeus puolestaan tuli ilmi sekä talousdiskurssissa että potilasturvallisuutta käsittelevässä diskurssissa: hoitajien lakkojen katsottiin lisäävän yhteiskunnallista ahdinkoa. Talouteen liittyvät näkökulmat puolestaan liittyivät keskeisesti siihen, miksi neuvotteluita pidettiin neuvotteludiskurssissa vaikeina ja sovun syntymistä mahdottomana. Negatiivinen kuva hoitajista muodostui siitä, että heidät nähtiin useassa diskurssissa riitaisina, tavoitteidensa kanssa suuruudenhulluina sekä välinpitämättöminä potilaiden turvallisuutta kohtaan. Toisaalta kansan sympatioissa nousseet näkemykset hoitoalan arvostamisesta nousivat esiin myös talousdiskurssissa, kun pääkirjoituksissa arvioitiin, mikä olisi tärkeää työtä tekeville hoitajille sopiva palkankorotus. Ammattikuntien väliset suhteet liittyivät neuvotteluiden lisäksi keskeisesti talousnäkökulmaan: liittojen suhteiden keskiössä olivat erimielisyydet siitä, voidaanko joillekin ammattikunnille maksaa toisia enemmän.

Vaikka tämä tutkielma ei keskittynyt vertailemaan lehtien välisiä eroja, esitän teemasta muutamia näkökulmia. Kokonaiskuvassa pääkirjoitukset toistivat hyvin yksimielistä näkemystä työtaistelusta, mutta diskurssien painotuksissa oli joitain pieniä eroja lehtien välillä. Suhteutettuna aineiston pääkirjoitusten määrään kansan sympatiat -diskurssi esiintyi erityisesti *Kalevan* ja *Turun Sanomien* pääkirjoituksissa, kun taas henki vastaan lakko -diskurssi painottui *Kalevan* ja *Helsingin Sanomien* pääkirjoituksissa. Kestämätön talous -diskurssi puolestaan esiintyi merkittävästi eniten *Keskisuomalaisen* ja *Aamulehden* pääkirjoituksissa. Vaikeat neuvottelut -diskurssi esiintyi kaikkien lehtien kaikissa pääkirjoituksissa lukuun ottamatta *Helsingin Sanomia,* jonka kaksi pääkirjoitusta

käsitteli muuta työtaisteluun liittyviä aiheita neuvotteluita kommentoimatta. Neuvotteludiskurssin yliasema muihin diskursseihin pääkirjoituksissa selittyy suurilta osin aineiston valintakriteereillä, jotka korostivat neuvotteluiden mainitsemista pääkirjoituksessa.

Helsingin Sanomat, Kaleva ja *Iltalehti* käyttivät kirjoituksissaan hieman kriittisempää kieltä etenkin potilasturvallisuuteen ja hoitajien identiteettiin liittyen, kun taas *Turun Sanomat* ja *Keskisuomalainen* ja *Aamulehti* näyttäytyivät tältä osin neutraalimpana. Vuoden 2007 palkkakierros esiintyi ainoastaan *Helsingin Sanomien*, *Kalevan* ja *Ilta-Sanomien* pääkirjoituksissa, kun taas hoitoalan maineesta työtaistelun tiimellyksessä oltiin puolestaan huolissaan *Turun Sanomissa, Ilta-Sanomissa* ja *Aamulehdessä.*

Tutkielman viimeisessä luvussa pohdin sitä, miten analyysin tulokset näyttäytyvät yhteiskunnallisessa viitekehyksessä. Sen lisäksi arvioin tutkimuksen onnistumista, vertaan tuloksia aiempaan tutkimukseen ja hahmottelen mahdollisia jatkotutkimusaiheita.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Olen tässä tutkielmassa analysoinut 49 pääkirjoituksen avulla, millaista kuvaa sanomalehdet välittivät vuoden 2022 hoitajien työtaistelusta. Pääkirjoitukset vahvistavat kuvaa siitä, että hoitajien työtaistelut ovat monisyisiä, poliittisia tapahtumia, jotka heijastavat laajempia yhteiskunnallisia ja ammatillisia jännitteitä.

Työtaistelut hoitoalalla ovat monen erityispiirteen vuoksi monimutkaisempia moneen muuhun ammattiryhmään verrattuna. Hoitoalan työtaisteluihin liittyy runsaasti ristiriitaisia näkemyksiä ja mielikuvia. Yhtäältä hoitajat nauttivat laajaa yhteiskunnallista arvostusta: heidän ammattinsa yhdistetään pehmeisiin arvoihin, kuten solidaarisuuteen, huolenpitoon, sympaattisuuteen ja kunniallisuuteen, mikä korostaa ammatin hyveellistä puolta. Toisaalta näkyvä ja tuntuva työtaisteluliikehdintä saattaa olla ristiriidassa hoitajien pehmeän arvoprofiilin kanssa. Kun hoitajat ryhtyvät työtaisteluun palkkauksen ja työolojen edistämiseksi, heidän määrätietoisuutensa saatetaan tulkita joustamattomuutena, välinpitämättömyytenä ja provosoivana. Palkankorotusten yhteydessä puheen keskiöön nousevat kovat arvot, kuten talouden kestokyky, pragmaattisuus ja tehokkuus. Alan arvostusta ja palkkausta käsitellään erillisinä elementteinä, joita on vaikea sovittaa yhteen.

Tämän tutkielman tulokset näyttäytyvät hyvin samankaltaisina aiempaan tutkimukseen nähden. Pääkirjoituksissa toistuivat Soinen ja Schneiderin (2022, 165–168, 170) havaitsemat näkökulmat kansan sympatioista: hoitajien saama tuki mukailee sitä, kuinka vakavina työtaistelun vaikutuksia pidetään terveyden kannalta. Sen lisäksi pääkirjoituksissa näkyivät myös Soinen ja Schneiderin (2022, 162–163) esittämät näkökulmat hoitoalaan liittyvistä pyyteettömyyden mielikuvista, jotka puolestaan ohjaavat sitä, miten työtaisteluun toimijuutta arvioidaan. Aineistosta löytyi myös Mats Nylundin (2009) havaitsemat näkökulmat hoitajien lakkojen vakavuudesta, työtaistelun uhkakuvista ja pelin metaforasta. Sen lisäksi hoitajien työtaistelu vuonna 2022 henkilöityi samoihin osallisiin kuin vuonna 2007: sen hetkisiin Tehyn puheenjohtajaan ja pääministeriin. (Nylund 2009, 83, 86.) Pääkirjoituksissa korostui myös Williamsin (2009, 41) sekä

Hartin ja Kelseyn (2019, 1) esittämä näkökulma siitä, että media keskittyy työtaisteluissa konflikteihin, mutta vastoin heidän näkemyksiään vuoden 2022 hoitajalakkoa käsittelevissä pääkirjoituksissa tuotiin yhtä lailla esille myös syitä työtaistelun takana. Williamsin (2009, 36–37, 42) havaitsemaa vihamielisyyttä oli pääkirjoituksissa ajoittain tunnistettavissa, mutta ne rajoittuivat muutamaan pääkirjoitukseen ja sanomalehteen, eikä niiden taso ollut niinkään mustamaalava, vaan korostetun kriittinen.

Pääkirjoituksista välittyi niiden toimijuus politiikan kentällä ja pyrkimys vaikuttaa päätöksentekoon. Nämä piirteet tulivat esiin etenkin potilasturvallisuuden yhteydessä. Mediassa esitettyjen näkökulmien on todettu vaikuttavan poliitikkojen varmuuteen omista päätöksistään (Reunanen ja Kunelius 2021, 76–77). Voidaankin mielestäni perustellusti kysyä, olisiko potilasturvallisuuslakia viety eduskunnan käsiteltäväksi, mikäli pääkirjoituksissa sitä olisi voimakkaasti vastustettu. Pääkirjoitusten sitoutuminen niiden pitkän aikavälin periaatelinjaan näkyi siinä, että diskurssit pysyivät melko samankaltaisina koko työtaistelun ajan, eikä saman lehden pääkirjoituksissa näkynyt selkeitä mielipiteen muutoksia. Sanomalehtien väliset vähäiset erot herättävät kysymyksen siitä, kuinka paljon pääkirjoitustoimittajat seuraavat muiden lehtien pääkirjoituksia, ja muodostuuko vaihtoehtoisen mielipiteen esittäminen näin yhtenäisessä rintamassa vaikeaksi.

Suomessa ay-liike on vahva moneen muuhun Euroopan maahan verrattuna, mutta työtaistelut ovat varsin yleinen ilmiö myös eurooppalaisilla työmarkkinoilla (Bergholm ja Sippola 2022, 73–75; Yanatma 2023. Vuosi 2022 ja alkuvuosi 2023 olivatkin Suomessa työtaisteluiden aikaa. Terveydenhoitoalan työtaistelua edelsi paperiliiton työkiista, minkä lisäksi kunta-alan ammattiliitot JHL ja Jyty sekä neuvottelujärjestö JUKO kävivät yhtä aikaa työtaistelua hoitoalan liittojen kanssa (JUKO 2022; Paperiliitto 2022). Keväällä 2023 käynnistyi varsinainen lakkokevät: muun muassa Palvelualojen ammattiliitto PAM, Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto AKT sekä Rautatiealan Unioni RAU järjestivät maanlaajuisia lakkoja (AKT 2023; PAM 2023; RAU 2023). Puoli vuotta myöhemmin, syksyllä 2023 tuoreen hallitusohjelman työmarkkinauudistukset ovat puolestaan lisänneet poliittisten lakkojen mahdollisuutta (Pilke 2023). Vuosien 2022 ja 2023 sekä

mahdolliset tulevat työtaistelut tarjoavatkin tilaisuuden laajentaa työmarkkinajulkisuuteen liittyvää tutkimustietoa, joka on tällä hetkellä verrattain vähäistä.

Suomalainen ay-liike on edelleen hyvin vahvasti jakautunut mies- ja naisvaltaisiin aloihin, ja naiset ovat yleisesti ottaen olleet huono-osainen ryhmä Suomen työmarkkinoilla (Bergholm ja Sippola 2022, 73, 85). Vahva sukupuolittuneisuus ei voi olla vaikuttamatta siihen, millaisina ammattiliittojen työtaistelut nähdään niin politiikassa kuin mediassa. Sukupuolen rooli työmarkkinajulkisuudessa tarjoaakin mielenkiintoisen jatkotutkimusaiheen. Kiinnostava jatkotutkimus voisi liittyä työtaistelua käyvien palkansaajien identiteetteihin: liitetäänkö miesvaltaisiin ammattikuntiin samanlaisia mielikuvia ja odotuksia kuin naisvaltaisiin ja arvotetaanko niiden työtaistelua mediassa eri tavalla. Entä pidetäänkö periksiantamattomuutta ja voimakasta ay-retoriikkaa negatiivisena asiana vain hoitajien työtaisteluissa?

Yksi analyysini kiinnostavimmista piirteistä liittyi mielestäni tuloksiin kansan sympatioista. Hoitajien työtaistelun aikana vuonna 2022 sekä työkiistan osapuolet että media teettivät runsaasti kyselyitä, joissa selvitettiin kansalaisten mielipidettä hoitajien työtaistelusta (ks. esim. Aaltio 2022; Kivinen ja Laisi 2022; Rimppi 2022b; STT-Info 2022; Varmavuori 2022). Tämä johti siihen, että tietoa kansalaisten mielipiteestä oli runsaasti tarjolla, ja sitä voitiin hyödyntää helposti pääkirjoituksissa arvottamaan hoitajien työtaistelun etenemistä. Aiheen kiinnostavuus liittyy siihen, etten ole nähnyt vastaavia kyselyitä toteutettavan muiden ammattiliittojen työtaisteluiden aikana. Esimerkiksi kuljetusalan lakon aikana ihmisiltä kysyttiin, miten he ovat sopeuttaneet arkensa lakkoa ajatellen (ks. esim. Palkoaho 2023), mutta ei sitä, pitivätkö he kuljettajien lakon oikeutettuna tai antoivatko he lakkoilijoille tukensa.

Myös valtiovallan puuttuminen tapahtumien kulkuun on kiinnostava ja toistuva piirre hoitajien työtaisteluiden aikana. Vuoden 2022 työtaistelun aikana pääkirjoituksissa peräänkuulutettiin valtiovallalta toimia viimeistään siinä vaiheessa, kun hoitajat kieltäytyivät suojelutyöstä työtaistelun loppumetreillä. Lakko-oikeutta rajaavan potilasturvallisuuslain asettamista pidettiin välttämättömänä, eikä sitä pääkirjoituksissa vastustettu. Tämän teeman yhteydessä on huomionarvoista todeta, että myös Paperiliitto

kieltäytyi niin kutsutusta turvaamistoimesta vuoden 2022 lakkonsa aikana. Käräjäoikeus kielsi lakot, koska niiden katsottiin vaarantavan yhteiskunnan kannalta kriittisiä toimintoja lämmöntuotantoon ja vedenjakeluun liittyen. (Liiten ja Ilkka 2022.) Olisi kiinnostavaa tietää, miten pääkirjoituksissa suhtauduttiin näihin työtaistelutoimiin, ja kuinka oikeutettuna niitä pidettiin. Vuonna 2023 valtaan noussut Petteri Orpon hallitus haluaisi lisäksi rajoittaa poliittisten lakkojen kestoa 24 tuntiin lailla (Tolkki ja De Fresnes 2023). Tämä herättää kysymyksen, suhtaudutaanko pääkirjoituksissa näihin lakkorajoituksiin samalla suopeudella kuin hoitajien lakko-oikeuden rajoittamiseen.

Monivaiheisen ja pitkän työtaistelun myötä hoitoala sai korotuksensa, mutta hoitajien palkkataso laahaa Suomessa silti muihin Pohjoismaihin verrattuna (Kantola 2023). Nykyinen sopimus on voimassa vuoteen 2025 asti. Sen jälkeen jää nähtäväksi, onko edessä jälleen uusi työtaistelu.

LÄHTEET

Aaltio, Anton. 2022. "'Olkoon vaan lakossa' – Hoitajalakko saa kansalaisilta vahvaa tukea Vantaalla." *MTV Uutiset*. Luettu 28.3.2023. https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/olkoon-vaan-lakossa-hoitajalakko-saa-kansalaisilta-vahvaa-tukea-vantaalla/8392300.

AKT. 2023. "Lakot alkavat, AKT hylkäsi sovintoehdotukset riittämättöminä." Luettu 28.3.2023. https://www.akt.fi/uutiset/lakot-alkavat-akt-hylkasi-sovintoehdotukset-riittamattomina/

Alasuutari, Pertti. 1994. *Laadullinen tutkimus.* 2. painos. Alkuperäisteos julkaistu 1993. Tampere: Vastapaino.

Alasuutari, Pertti. 1996. *Toinen tasavalta: Suomi 1946–1994*. Tampere: Vastapaino.

Altheide, David L. ja Robert P. Snow. 1979. *Media logic.* Beverly Hills: Sage Publications.

Ampuja, Marko, Juha Koivisto ja Esa Väliverronen. 2014. "Medioituminen: iskusana, analyyttinen työkalu vai uusi paradigma?" *Media & viestintä* 37: 2, 22–37. DOI: https://doi.org/10.23983/mv.62864.

Arola, Janne. 2020. "Instituution ravistelua: Tarvitaanko pääkirjoitusta, pitäisikö sitä uudistaa?" *Suomen Lehdistö.* Luettu 13.10.2023. https://suomenlehdisto.fi/instituution-ravistelua-tarvitaanko-paakirjoitusta-pitaisiko-sita-uudistaa/.

Berg, Laura, Mari K. Niemi, Ville Pernaa, Ville Pitkänen ja Erkka Railo. 2009. "Politiikan julkisuuden perusvirta." Teoksessa *Politiikan journalismin tila Suomessa*, toimittaneet Ville Pernaa, Mari K. Niemi ja Ville Pitkänen, 33–78. Turku: Kirja-Aurora.

Bergholm, Tapio ja Markku Sippola. 2022. "The Restructuring of Finnish Trade Unions – the Growing Importance of Women." *Nordic journal of working life studies* 12:S8, 73–89.

Bourdieu, Pierre. 1998. *On Television.* Kääntänyt Priscilla Parkhurst Ferguson. Alkuperäisteos julkaistu 1996. New York: New Press.

Bourdieu, Pierre. 2005. "The Political Field, the Social Science Field, and the Journalistic Field." Teoksessa *Bourdieu and the Journalistic Field,* toimittaneet Rodney Benson ja Erik Neveu, 29–47. Cambridge: Polity Press.

Bruun, Niklas, Matti Mikkola ja Marianne Muona. 2011. ”Selvitys eurooppalaisista työrauhajärjestelmistä.” *Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja* 20/2011. https://tem.fi/documents/1410877/3346190/Selvitys+eurooppalaisista+ty%C3%B6rauhaj%C3%A4rjestelmist%C3%A4+20042011.pdf.

Burr, Vivien. 2015. *Social Constructionism.* 3. painos. Alkuperäisteos julkaistu 1995. New York: Routledge.

Couldry, Nick ja Andreas Hepp. 2017. *The Mediated Construction of Reality.* Cambridge: Polity.

Davies, Matt ja Rotsukhon Nophakhun. 2019. ”Media ’Militant’ Tendencies: How Strike Action in the News Press Is Discursively Constructed as Inherently Violent.” Teoksessa *Discourses of Disorder: riots, strikes and protests in the media,* toimittaneet Christopher Hart ja Darren Kelsey, 109–132. Edinburgh: Edinburgh University Press.

De Fresnes, Tulikukka. 2022. “Tehyn ja Superin työriidan sovittelu alkoi – valtakunnansovittelija pitää tilannetta hyvin vaikeana.” *Yle.* Luettu 17.4.2023. https://yle.fi/a/3-12586559.

Degerman, Risto. 2022. ”Oulussa päästiin yhteisymmärrykseen hoitoalan lakon aikaisesta suojelutyöstä kaupungin kotihoidossa.” *Yle.* Luettu 17.4.2023. https://yle.fi/a/3-12638623.

Ekman, Mattias ja Michał Krzyżanowski. 2021. ”A populist turn? News editorials and the recent discursive shift on immigration in Sweden.” *Nordicom Review*, 42(S1), 67–87. DOI: https://doi.org/10.2478/nor-2021-0007.

Erho, Nina. 2019. ”Kuka päättää lehden linjan?” *Journalisti.* Luettu 20.12.2022. https://journalisti.fi/artikkelit/2019/01/kuka-ptt-lehden-linjan/.

Esser, Frank. 2013. ”Mediatization as a Challenge: Media Logic Versus Political Logic.” Teoksessa *Democracy in the Age of Globalization and Mediatization,* toimittaneet Hanspeter Kriesi, Sandra Lavenex, Frank Esser, Jörg Matthes, Marc Bühlmann ja Daniel Bochsler, 155–176. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Fairclough, Norman. 1997. *Miten media puhuu.* Suomentaneet Virpi Blom ja Kaarina Hazard. Alkuperäisteos julkaistu 1995. Tampere: Vastapaino.

Firmstone, Julie. 2008. “The Editorial Production Process and Editorial Values as Influences on the Opinions of the British Press Towards Europe.” *Journalism Practice* 2:2, 212–229. DOI: https://doi.org/10.1080/17512780801999378.

Firmstone, Julie. 2019. “Editorial Journalism and Newspapers’ Editorial Opinions.” *The Oxford Encyclopedia of Journalism Studies.* Oxford: Oxford University Press. DOI: https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228613.013.803.

Foucault, Michel. 1972. *The Archaelogy of Knowledge and the Discourse on Language.* Käännös A.M. Sheridan Smith. Alkuperäisteos julkaistu 1969. New York: Pantheon Books.

Foucault, Michel. 1979. *The History of Sexuality. Volume 1: An Introduction.* Käännös Robert Hurley. Alkuperäisteos julkaistu 1976. New York: Pantheon Books.

Foucault, Michel. 1981. “The Order of Discourse.” Teoksessa *Untying the Text: A Post-Structuralist Reader,* toimittanut Robert Young, 48–78. Käännös Ian McLeod. Alkuperäisteos julkaistu 1971. Lontoo: Routledge & Kegan Paul Ltd.

Gordon, Suzanne. 2005. *Nursing against the Odds: How Health Care Cost Cutting, Media Stereotypes, and Medical Hubris Undermine Nurses and Patient Care.* New York: Cornell University Press.

Hajer, Maarten A. 2009. *Authoritative Governance: Policy Making in the Age of Mediatization.* Oxford: Oxford University Press.

Hakahuhta, Ari. 2022. ”Eduskunta hyväksyi kiistellyn potilasturvallisuuslain äänin 109–38 – katso, miten kansanedustajasi äänesti.” *Yle.* Luettu 24.4.2023. https://yle.fi/a/3-12629575.

Hallin, Daniel C. ja Paolo Mancini. 2004. *Comparing Media Systems: Three Models of Media and Politics.* Cambridge: Cambridge University Press.

Hallonblad, Alli ja STT. ”Valtakunnansovittelija on jättänyt sovintoehdotuksen hoitajien työriidassa.” *Helsingin Sanomat.* Luettu 17.4.2023. https://www.hs.fi/politiikka/art-2000009108336.html.

Hanska, Jari. 2022. ”Vasemmistoliiton sooloilu hämmentää hallituspuolueita: ’Kyse on ihmishengistä’.” *Iltalehti.* Luettu 17.4.2023. https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/622ddd88-3012-42f3-90cd-cea164482aa7.

Happonen, Päivi. 2022. ”Näin hoitajien joukkoirtisanoutuminen voisi käytännössä tapahtua – seitsemän kysymystä ja vastausta hoitajien rajusta uhkauksesta.” *Yle.* Luettu 24.4.2023. https://yle.fi/a/3-12410391.

Hara, Jyrki ja Eelis Rytkönen. 2022. ”Hoitoalan työkiistaan sopu – kiistan osapuolet hyväksyivät valtakunnansovittelijan esityksen.” *Yle.* Luettu 17.4.2023. https://yle.fi/a/3-12647307.

Harju, Elli ja Olli Vainio. 2022. ”Tehy ja Super hylkäsivät sovintoehdotuksen – joukkoirtisanoutumiset viimeistään vuodenvaihteessa, jos sopua ei synny.” *Iltalehti.* Luettu 17.4.2023. https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/979730b5-e677-4f03-a9f4-bc84f8ba52ac.

Hart, Christopher ja Darren Kelsey. 2019. “Introduction.” Teoksessa *Discourses of Disorder: riots, strikes and protests in the media,* toimittaneet Christopher Hart ja Darren Kelsey, 1–20. Edinburgh: Edinburgh University Press.

Hellman, Heikki. 2022. “Lehdet juhlivat lukijamääriään, mutta luku ei kerro mitään lehtien lukemisesta, kirjoittaa dosentti Heikki Hellman.” *Journalisti*. Luettu 2.2.2023. https://journalisti.fi/nakokulmat/2022/10/lehdet-juhlivat-lukijamaariaan-mutta-luku-ei-kerro-mitaan-lehtien-lukemisesta-kirjoittaa-dosentti-heikki-hellman/.

Helsingin Sanomat. 2020. ”Helsingin Sanomien periaatelinja.” Luettu 3.4.2023. https://www.hs.fi/info/art-2000006390609.html.

Helsingin Sanomat. 2021. ”Professorin kirja paljastaa vasemmistoradikaalien likaiset temput”. Luettu 9.3.2023. https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000007898507.html.

Hemánus, Pertti. 1972. *Sanomalehden pääkirjoitusten päämääristä ja keinoista*. Tampere: Tampereen yliopisto.

Hepp, Andreas. 2020. *Deep Mediatization.* Oxford: Routledge.

Hjarvard, Stig. 2008. “The Mediatization of Society: A Theory of the Media as Agents of Social and Cultural Change.” *Nordicom Review* 29:2, 105–134. DOI: https://doi.org/10.1515/nor-2017-0181.

Holmberg, Jukka. 2004. *Etusivun politiikkaa: Etusivun politiikkaa: yhteiskunnallisten toimijoiden representointi suomalaisissa sanomalehtiuutisissa 1987–2003.*

Väitöskirja: Jyväskylän yliopisto, journalistiikka. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/13406.

Härkönen, Anni. 2022. ”Hoitajien ylityökielto ruuhkautti sairaaloiden päivystyksiä – Lakko olisi toteutuessaan ’koronaa suurempi häiriö’.” *Helsingin Sanomat.* Luettu 16.4.2023. https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000008658903.html.

Iltalehti. 2015. ”Iltalehti uudistuu - tässä ovat uudet kolumnistit ja pääkirjoittajat.” Luettu 9.3.2023. https://www.iltalehti.fi/uutiset/a/2015031519345966.

Jokinen, Arja ja Kirsi Juhila. 2016. ”Diskurssianalyyttisen tutkimuksen kartta.” Teoksessa *Diskurssianalyysi: Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö,* toimittaneet Arja Jokinen, Kirsi Juhila ja Eero Suoninen, 216–250. Luettu Ellibs-lukuohjelmalla.

Jokinen, Arja, Kirsi Juhila ja Eero Suoninen. 2016. ”Diskursiivinen maailma: Teoreettiset lähtökohdat ja analyyttiset käsitteet.” Teoksessa *Diskurssianalyysi: Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö,* toimittaneet Arja Jokinen, Kirsi Juhila ja Eero Suoninen, 21–42. Tampere: Vastapaino. Luettu Ellibs-lukuohjelmalla.

Juhila, Kirsi. 2016. ”Kulttuurin jatkuvasti rakentuvat kehät.” Teoksessa *Diskurssianalyysi: Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö,* toimittaneet Arja Jokinen, Kirsi Juhila ja Eero Suoninen, 300–330. Tampere: Vastapaino. Luettu Ellibs-lukuohjelmalla.

Juhila, Kirsi ja Eero Suoninen. 2016. ”Kymmenen kysymystä diskurssianalyysistä.” Teoksessa *Diskurssianalyysi: Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö,* toimittaneet Arja Jokinen, Kirsi Juhlia ja Eero Suoninen, 360–375. Tampere: Vastapaino. Luettu Ellibs-lukuohjelmalla.

Juko. 2022. ”Kunta-alan neuvottelut ovat keskeytyneet”. Luettu 17.4.2022. https://www.juko.fi/ajankohtaista/kunta-alan-neuvottelut-ovat-keskeytyneet/.

Jyty. 2022. ”JUKO, JYTY ja JHL yhteisesti: palkankorotukset kuuluvat kaikille.” Luettu 16.4.2023. https://jytyliitto.fi/juko-jyty-ja-jhl-yhteisesti-palkankorotukset-kuuluvat-kaikille/.

Kangas, Laura. 2022a. "Hoitajapula ei ole vain ay-retoriikkaa tai kesän ongelma: nämä grafiikat näyttävät, millainen kriisi meitä odottaa vuonna 2040." *Yle.* Luettu 16.4.2023. https://yle.fi/a/3-12535076.

Kangas, Laura. 2022b. ”Hoitajat lähtivät tammikuussa työtaisteluun historiallisen suurilla panoksilla – näin kuukausia kestänyt vääntö eteni.” *Yle.* Luettu 16.4.2023. https://yle.fi/a/3-12622845.

Kantola, Karoliina. 2023. ” Sairaanhoitaja Satu Laukka saa Tanskassa enemmän palkkaa kuin Suomessa ja ehtii vetää henkeä töissä – yhtä asiaa hän kaipaa Suomesta.” *Yle.* Luettu 25.10.2023. https://yle.fi/a/74-20053453.

Katajamäki, Heli. 2005. ”Talouden selittäjä äänessä: Taloussanomalehtien pääkirjoitustoimittajien representaatioita sosiaalisesta roolistaan.” *Media & viestintä* 28:4-5, 4-27. DOI: https://doi.org/10.23983/mv.62558.

Keski-Heikkilä, Anni. 2022. ”Tehy ja Super antoivat kaksi uutta lakkovaroitusta Ouluun – koskevat tehohoitoa ja kotihoitoa.” *Helsingin Sanomat.* Luettu 17.4.2022. https://www.hs.fi/politiikka/art-2000009034318.html.

Keva. 2021. "Kuntien työvoimaennuste 2030: Hoitajissa, sosiaalityöntekijöissä, ja lastentarhanopettajissa suurin osaajapula nyt ja tulevaisuudessa." Luettu 16.4.2023. https://www.keva.fi/uutiset-ja-artikkelit/kuntien-tyovoimaennuste-2030-hoitajissa-sosiaalityontekijoissa-ja-lastentarhanopettajissa-suurin-osaajapula-nyt-ja-tulevaisuudessa/.

Kivinen, Anna ja Erno Laisi. 2022. ”USU-gallup: Suomalaisista 45 prosenttia pitää hoitajien mahdollista joukkoirtisanoutumista oikeutettuna.” Luettu 17.4.2023. https://www.uutissuomalainen.fi/uutissuomalainen/4747706.

Klapper, Joseph T. 1969. *The Effects of Mass Communication.* New York: Free Press.

Koivisto, Matti ja Anne Orjala. 2022. ”SDP:n Lindtman: Vasemmistoliiton käytävä vakava keskustelu hallituksessa jatkamisesta – irtiotto potilasturvallisuuslaista kuohuttaa hallituksessa.” *Yle.* Luettu 17.4.2023. https://yle.fi/a/3-12631408.

Koskinen, Mika. ”Palkansaajaa ja työtöntä koskevat kovat uudistukset etenevät jo.” *Iltalehti.* Luettu 13.10.2023. https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/f6bfb803-86b7-4722-9986-45b4cf34b9b5.

Kosola, Leo. 2022. ”Lähes tuhat hoitajaa on luopunut tänä vuonna oikeudesta harjoittaa ammattiaan – viime vuonna heitä oli kymmeniä.” Luettu 13.10.2023. https://yle.fi/a/74-20009899.

KT. 2022a. ”Sote-alan palkkaohjelma vaarantaa julkisen talouden kestävyyden.” Luettu 16.4.2023. https://www.kt.fi/uutiset-ja-tiedotteet/2022/sote-alan-palkkaohjelma-vaarantaa-julkisen-talouden-kestavyyden.

KT. 2022b. ”Kansalaisten henki ja terveys on vaarantumassa.” Luettu 16.4.2023. https://www.kt.fi/uutiset-ja-tiedotteet/2022/kansalaisten-henki-ja-terveys-vaarantumassa.

KT. 2022c. ”KT kiirehtii potilasturvallisuuslain säätämistä.” Luettu 17.4.2023. https://www.kt.fi/uutiset-ja-tiedotteet/2022/kt-kiirehtii-potilasturvallisuuslain-saatamista.

KT. 2023. ”SOTE-sopimus 2021”. Luettu 24.4.2023. https://www.kt.fi/sopimukset/sote/2021.

Le, Elisabeth. 2010. *Editorials and the Power of Media: Interweaving of socio-cultural indentities.* Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins Pub. Co.

Liiten, Marjukka. 2020. “Palkat, lomat ja työehdot koskevat kaikkia palkansaajia, mutta työmarkkinakieltä ymmärtää vain harva – HS kokosi sanaston.” *Helsingin Sanomat.* Luettu 13.10.2023. https://www.hs.fi/politiikka/art-2000006379056.html.

Liiten, Marjukka ja Ilmo Ilkka. 2022. ” Käräjäoikeus: Paperiliiton tulee lopettaa sellaiset työtaistelu-toimet, jotka vaarantavat yhteis-kunnan kannalta kriittiset toiminnot.” *Helsingin Sanomat.* Luettu 13.10.2023. https://www.hs.fi/politiikka/art-2000008556930.html.

Manning, Paul. 1998. *Spinning for Labour: Trade Unions and the New Media Environment.* Aldershot: Ashgate Publishing Limited.

Marques, Francisco Paulo Jamil ja Camila Mont’Alverne. 2021. “What are newspaper editorials interested in? Understanding the idea of criteria of editorial-worthiness.” *Journalism* 22:7, 1812–1830.

Marttinen, Manu. 2020. ”Kaakon Viestinnän lehdet luopuivat jokapäiväisistä pääkirjoituksista. ’Lehdessä on lukijoille huomattavasti merkityksellisempiä sisältöjä kuin pääkirjoitukset.’” *Journalisti.* Luettu 13.10.2023. https://journalisti.fi/uutiset/2020/10/kaakon-viestinnn-lehdet-luopuivat-jokapivisist-pkirjoituksista-lehdess-onlukijoillehuomattavasti-merkityksellisempi-sisltjxe/.

Mazzoleni, Gianpietro ja Winfried Schulz. 1999. "'Mediatization' of Politics: A Challenge for Democracy?" *Political Communication* 16:3, 247–261. DOI: https://doi-org.libproxy.tuni.fi/10.1080/105846099198613.

Mazzoleni, Gianpietro. 2008. "Mediatization of Politics." Teoksessa *The International Encyclopedia of Communication*, toimittanut Wolfgang Donsbach.

Mazzoleni, Gianpietro. 2014. "Mediatization and Political Populism." Teoksessa *Mediatization of Politics: Understanding the Transformation of Western Democracies*, toimittaneet Frank Esser ja Jesper Strömbäck, 42–56. Basingstoke: Palgrave MacMillan.

Mazzoleni, Gianpietro. 2017. "Changes in Contemporary Communication Ecosystems Ask for a 'New Look' at the Concept of Mediatisation." *Javnost – The Public* 24:2, 136–145. DOI: https://doi.org/10.1080/13183222.2017.1290743.

Media Audit Finland. 2022. "KMT 2022 lehtien lukijamäärät." Luettu 15.1.2023. https://mediaauditfinland.fi/wp-content/uploads/2022/11/KMT-2022-lukijamaarat-liite.pdf.

Media Audit Finland. 2023. "Mikä on KMT?" Luettu 13.1.2023. https://mediaauditfinland.fi/tutkimukset-ja-tarkastukset/lukijamaarat/.

Meltzer, Kimberly. 2007. "Newspaper editorial boards and the practice of endorsing candidates for political office in the United States." *Journalism* 8:1, 83–103.

Miettinen, Jorma. 1980. *Sanomalehtien lukeminen: Maakuntien ykköslehtien lukijoiden kiinnostus sekä väline- ja sisältökäyttö.* Espoo: Weilin + Göös.

Montgomery, Martin. 1995. *An introduction to language and society.* 2. painos. Alkuperäisteos julkaistu 1986. Lontoo: Routledge.

Muhonen, Teemu. 2022a. "Hoitajat haluavat muita suuremmat korotukset, opettajille ja lääkäreille se ei käy: Näin ilmiriitaan ajautuneet ay-johtajat vastaavat toisilleen." *Helsingin Sanomat.* Luettu 17.4.2023. https://www.hs.fi/politiikka/art-2000008839514.html.

Muhonen, Teemu. 2022b. "Kunta-alalle syntyi neuvottelutulos satojentuhansien palkansaajien työehdoista." *Helsingin Sanomat.* Luettu 17.4.2023. https://www.hs.fi/politiikka/art-2000008865980.html.

Muhonen, Teemu. 2022c. ”Ministeri Lindén ajaa potilasturvallisuuslakia hoitajien lakkojen rajoittamiseksi – Tehy syyttää ”pakkotyöstä.” *Helsingin Sanomat.* Luettu 17.4.2023. https://www.hs.fi/politiikka/art-2000009042572.html.

Muhonen, Teemu. 2022d. ”Eduskunta hyväksyi potilasturvallisuuslain, vasemmistoliitto jakautui – Grafiikka näyttää, miten kansanedustajat äänestivät.” *Helsingin Sanomat.* Luettu 17.4.2023. https://www.hs.fi/politiikka/art-2000009078233.html.

Muhonen, Teemu. 2022e. ”Hoitajaliitot jäivät kauas tavoitteistaan: näin palkat nousevat.” *Helsingin Sanomat.* Luettu 17.4.2023. https://www.hs.fi/politiikka/art-2000009111011.html.

Muhonen, Teemu, Veera Paananen ja Minnan Nalbantoglu. 2022. ”Hoitajien palkkakiistassa syntyi sopu.” *Helsingin Sanomat.* Luettu 17.4.2022. https://www.hs.fi/politiikka/art-2000009110073.html.

Nieminen, Hannu ja Mervi Pantti. 2012. Media markkinoilla: Johdatus joukkoviestintää ja sen tutkimukseen. 3. painos. Alkuperäisteos julkaistu 2004. Tampere: Vastapaino.

Noponen, Sami. ”Kommentti: Ahtaajille ei näytä olevan selvillä palkankorotusten "yleinen linja", ja se kismittää muita.” *Ilta-Sanomat.* Luettu 29.10.2023. https://www.is.fi/taloussanomat/art-2000009413922.html.

Nordenstreng, Kaarle. 1978. *Tiedotusoppi: johdatus yhteiskunnallisten viestintäprosessien tutkimukseen.* 2. korjattu laitos. Alkuperäisteos julkaistu 1975. Helsinki: Otava.

Nurmi, Lauri. 2022. ”112 päivän katkera lakkokiista ratkesi – Björn Wahlroos sai tahtonsa läpi”. *Iltalehti.* Luettu 29.10.2023. https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/491d9efe-ca52-4588-ae78-3c5f0702b2bc.

Nykänen, Petra. 2022. "Ministeri Aki Lindén ei aio viedä potilasturvallisuuslakia eteenpäin hoitajalakon perumisen myötä." *Yle.* Luettu 17.4.2023. https://yle.fi/a/3-12410032.

Nylund, Mats. 2009. ”Sairaanhoitajien työtaistelut ja työmarkkinajulkisuuden muutokset 1954–2007.” *Media & viestintä 31(3):* 73–89. https://journal.fi/mediaviestinta/article/view/62981.

OECD. 2019. ”Remuneration of nurses.” Luettu 16.4.2023. https://www.oecd-ilibrary.org/sites/a44d2e24-en/index.html?itemId=/content/component/a44d2e24-en.

OECD. 2021. ”Remuneration of nurses.” Luettu 16.4.2023. https://www.oecd-ilibrary.org/sites/f46b50a7-en/index.html?itemId=/content/component/f46b50a7-en.

O’Neill, Deirdre. 2007. ”From Hunky Heroes to Dangerous Dinosaurs.” *Journalism Studies* 8:5, 813–830. DOI: https://doi.org/10.1080/14616700701504781.

Orjala, Anne. 2022. ”Kunta-alan työriitoja soviteltu valtakunnansovittelijan johdolla – työnantaja pitää palkankorotusvaatimuksia liian suurina, Tehy: Haastavaa on kaikin puolin.” *Yle.* Luettu 16.4.2023. https://yle.fi/a/3-12357393.

Palkoaho, Milla. 2023. ”Bussilakko vaikuttaa monen arkeen – Näin Helsingissä suhtauduttiin linja-autoalan työtaisteluun.” *Helsingin Sanomat.* Luettu 28.3.2023. https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000009423364.html.

PAM. 2023. “Uusi lakkoilmoitus kiinteistöpalvelualalla: 25 000 siivoojaa ja kiinteistönhoitajaa lakkoon.” Luettu 28.3.2023. https://www.pam.fi/uutiset/uusi-lakkoilmoitus-kiinteistopalvelualalla-25-000-siivoojaa-ja-kiinteistonhoitajaa-lakkoon-2.html.

Paperiliitto. 2022. ”Lakko UPM:n tehtailla alkoi.” Luettu 28.3.2022. https://www.paperiliitto.fi/tiedotus/ajankohtaista/lakko-upmn-tehtailla-alkoi.html.

Pietikäinen, Sari ja Anne Mäntynen. 2019. *Uusi kurssi kohti diskurssia.* Tampere: Vastapaino.

Pietilä, Jyrki. 2008. *Kirjoitus, juttu, tekstielementti. Suomalainen sanomalehtijournalismi juttutyyppien kehityksen valossa printtimedian vuosina 1771–2000.* Väitöskirja: Jyväskylän yliopisto, journalistiikka. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/19405.

Pilke, Antti. 2023. ”Teollisuusliitto tyrmistynyt hallituksen aikeista, manaa ”rankkaa aikaa” – liittojohtaja pitäisi vastatoimien joukossa jopa yleislakon.” *Yle.* Luettu 24.8.2023.

Potter, Jonathan ja Margaret Wetherell. 1987. *Discourse and Social Psychology. Beyond Attitudes and Behaviour.* Lontoo: Sage.

Pälli, Pekka ja Ella Lillqvist. 2020. ”Diskurssianalyysi.” Teoksessa *Kielentutkimuksen menetelmiä I–IV,* toimittaneet Milla Luodonpää-Manni, Markus Hamunen, Reetta Konstenius, Matti Miestamo, Urpo Nikanne ja Kaius Sinnemäki, 374–411. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. DOI: https://doi.org/10.21435/skst.1457.

Rantsudu, Boitshwarelo. ”Taking a Stance through the Voice of ’Others’: Attribution in News Coverage of a Public Sector Workers’ Strike in Two Botswana Newspapers.” Teoksessa *Discourses of Disorder: riots, strikes and protests in the media,* toimittaneet Christopher Hart ja Darren Kelsey, 93–108. Edinburgh: Edinburgh University Press.

RAU. 2023. ”Veturinkuljettajat lakkoon 20.3.2023.” Luettu 28.3.2023. https://www.raury.fi/uutiset/veturinkuljettajat-lakkoon-20.3.2023/.

Reunanen, Esa ja Risto Kunelius. 2021. *Medioitunut valta ja politiikan paluu. Kyselytutkimus suomalaispäättäjien suhteesta mediaan 2009 ja 2019.* Tampere: Tampere University Press.

Reunanen, Esa ja Jari Väliverronen. 2020. *Tupo ja media: Talous- ja työmarkkinapoliittisen julkisuuden toimintahorisontit kolmella vuosikymmenellä.* Tampere: Tampere University Press.

Riiali, Marianne, Anne Kantola ja Tuomo Väliaho. 2022. ”Käräjäoikeus kielsi hoitajien lakon Helsingin kaupungin kotihoidossa, hoitajien ammattiliitot jatkavat joukkoirtisanoutumisten valmistelua.” *Helsingin Sanomat.* Luettu 17.4.2023. https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000009078478.html.

Rimpiläinen, Tuomas. 2022. ”Hoitajajärjestöt eivät aio antaa suojelutyötä tulevissa lakoissa – Valviran ylijohtaja: ”Merkitsee potilaalle suurta vaaraa ja kärsimystä.” *Yle.* Luettu 17.4.2023. https://yle.fi/a/3-12613662.

Rimpiläinen, Tuomas ja Tiina Salumäki. 2022. ”Helsingin käräjäoikeus kielsi kaikki tuleviksi viikoiksi kaavaillut tehohoitajien lakot – uhkasakkoja yhteensä kuuden miljoonan euron edestä.” *Yle.* Luettu 17.4.2023. https://yle.fi/a/3-12622733.

Rimppi, Sirri. 2022a. ” Hoitajat raivoissaan hallituksen suunnitelmista – ’Tuskin enää palaan alalle’.” *Iltalehti.* Luettu 13.10.2023. https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/2a38b70a-e97b-4620-96da-bd49a6eb85f4.

Rimppi, Sirri. 2022b. ”IL-gallup: Kuinka paljon olet valmis antamaan palkastasi hoitajille?” *Iltalehti*. Luettu 28.3.2023. https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/4e195acf-85f2-4118-8479-4e4f82358ecc.

Rivers, William L. 1975. *The Mass Media: Reporting, Writing, Editing.* 2. painos. Alkuperäisteos julkaistu 1964. New York: Harper & Row Publishers.

Saarikoski, Saska. 2021. ”Yritin spekuloida pääkirjoituksessa sillä, miksi jotkut tieteet ovat alttiimpia ideologisille kiistoille kuin toiset – mutta epäonnistuin.” *Helsingin Sanomat.* Luettu 9.3.2023. https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000007917362.html.

Sandell, Markku. 2022. “Hoitajien työhyvinvointia nakertaa lisääntynyt kuormitus, ja stressi kasvaa myös tulevasta sote-ratkaisusta.” *Yle.* Luettu 13.10.2023. https://yle.fi/a/3-12267223.

Schulz, Winfried. 2004. "Reconstructing Mediatization as an Analytical Concept." *European Journal of Communication* 19:1, 87–101. https://doi.org/10.1177/0267323104040696.

Schulz, Winfried. 2014. "Mediatization and New Media." Teoksessa *Mediatization of Politics: Understanding the Transformation of Western Democracies*, toimittaneet Frank Esser ja Jesper Strömbäck, 57–73. Basingstoke: Palgrave MacMillan.

Siltaoja, Marjo ja Virpi Sorsa. 2020. ”Diskurssianalyysi johtamis- ja organisaatiotutkimuksessa.” Teoksessa *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät,* toimittaneet Anu Puusa ja Pauli Juuti. Helsinki: Gaudeamus.

Soine, Aeleah ja John R. Schneider. 2022. “Media Representations of Gender and Labour in Nursing Strikes, 1984–2014”. *Media History 28(1),* 160–174. DOI: https://doi.org/10.1080/13688804.2021.1891876.

STM. 2022. “Laki välttämättömän terveydenhuollon ja kotihoidon turvaamisesta työtaistelun aikana.” Luettu 17.4.2022. https://stm.fi/-/laki-valttamattoman-terveydenhuollon-ja-kotihoidon-turvaamisesta-tyotaistelun-aikana-voimaan-20.9.

Strömbäck, Jesper ja Frank Esser. 2009. "Shaping Politics: Mediatization and Media Interventionism." Teoksessa *Mediatization: Concept, Changes, Consequences*, toimittanut Knut Lundby, 205–223. New York: Peter Lang Publishing.

Strömbäck, Jesper ja Frank Esser. 2014. "Mediatization of Politics: Towards a Theoretical Framework." Teoksessa *Mediatization of Politics: Understanding the Transformation of Western Democracies*, toimittaneet Frank Esser ja Jesper Strömbäck, 3–28. Basingstoke: Palgrave MacMillan.

STT. 2022a. “Juko ja Jyty hyväksyivät kunta-alan neuvottelutuloksen, josta sovittiin eilen.” *Helsingin Sanomat.* Luettu 17.4.2023. https://www.hs.fi/politiikka/art-2000008869722.html.

STT. 2022b. “Tehyn ja Superin sovittelu alkaa tänään, antaneet kaksi lakkovaroitusta.” *Helsingin Sanomat.* Luettu 17.4.2022. https://www.hs.fi/politiikka/art-2000009018043.html.

STT ja Anni Keski-Heikkilä. 2022. ”Hoitajien lakko Oulun kotihoidossa on alkamassa ensi yönä suunnitellusti – ’Kaikki asiakkaat hoidetaan’, vakuuttaa kaupunki.” *Helsingin Sanomat.* Luettu 17.4.2023. https://www.hs.fi/politiikka/art-2000009094312.html.

STT-HS. 2022. “Ministeriö siirtää hoitajajärjestöjen perjantaista lakkoa.” Luettu 17.4.2023. https://www.hs.fi/politiikka/art-2000009034149.html.

STT Info. 2022. ”Kansalaisilta vahvaa tukea työtaistelujen rajoittamiselle.” Luettu 11.10.2023. https://www.sttinfo.fi/tiedote/69950162/kansalaisilta-vahvaa-tukea-tyotaistelujen-rajoittamiselle?publisherId=1800.

Super. 2023a. ” Super-ammattilaisia jo yli 70 vuotta.” Luettu 12.11.2023. https://www.superliitto.fi/super-info/superin-historia/.

Super. 2023b. ”Keitä Super edustaa?” Luettu 1.3.2023. https://www.superliitto.fi/super-info/keita-super-edustaa/.

Tehy. 2022a. "Tehy ja SuPer: Työmarkkinapöydässä ratkottava hoitajapulaa, valtiovallalla vastuu rahoituksesta." Luettu 16.4.2023. https://www.tehy.fi/fi/tiedote/tehy-ja-super-tyomarkkinapoydassa-ratkottava-hoitajapulaa-valtiovallalla-vastuu.

Tehy. 2022b. "Hoitajapula vaarantaa suomalaisten potilasturvallisuuden joka päivä." Luettu 16.4.2023. https://www.tehy.fi/fi/blogit/hoitajapula-vaarantaa-suomalaisten-potilasturvallisuuden-joka-paiva.

Tehy. 2022c. ”Tehy ja SuPer: Sote-alan kriisiin ratkaisuksi pelastusohjelma.” https://www.tehy.fi/fi/tiedote/tehy-ja-super-sote-alan-kriisiin-ratkaisuksi-pelastusohjelma.

Tehy. 2022d. ”Tehy ja SuPer: Työnantaja keskeytti neuvottelut – ylityö- ja vuoronvaihtokielto alkaa tänään.” Luettu 16.4.2023. https://www.tehy.fi/fi/tiedote/tehy-ja-super-tyonantaja-keskeytti-neuvottelut-ylityo-ja-vuoronvaihtokielto-alkaa-tanaan.

Tehy. 2022e.”Tehy ja SuPer: Lakkovaroitus kuuteen sairaanhoitopiiriin – 25 000 hoitajaa lakkoon terveydenhuollossa.” https://www.tehy.fi/fi/tiedote/tehy-ja-super-lakkovaroitus-kuuteen-sairaanhoitopiiriin-25-000-hoitajaa-lakkoon.

Tehy. 2022f. ”Tehy ja SuPer: Uusi lakkovaroitus koskien 40 000 hoitajaa.” Luettu 16.4.2023. https://www.tehy.fi/fi/tiedote/tehy-ja-super-uusi-lakkovaroitus-koskien-40-000-hoitajaa.

Tehy. 2022g. ”Tehy ja SuPer: Työnantaja antaa virheellistä tietoa suojelutyöstä, pakkolaille ei perusteita.” https://www.tehy.fi/fi/tiedote/tehy-ja-super-tyonantaja-antaa-virheellista-tietoa-suojelutyosta-pakkolaille-ei-perusteita.

Tehy. 2022h. "Ministeri Lindén vei hoitajien lakko-oikeuden – lakon toinen vaihe ei ala, valmisteluun joukkoirtisanoutuminen." Luettu 17.4.2023. https://www.tehy.fi/fi/tiedote/ministeri-linden-vei-hoitajien-lakko-oikeuden-lakon-toinen-vaihe-ei-ala-valmisteluun.

Tehy. 2022i. ”Tehy ja SuPer eivät aloita käräjäoikeuden kieltämiä lakkoja.” Luettu 17.4.2023. https://www.tehy.fi/fi/tiedote/tehy-ja-super-eivat-aloita-karajaoikeuden-kieltamia-lakkoja.

Tehy. 2022j. ”Tehy: Joukkoirtisanoutuminen etenee, koko kunta-alalle julistetaan tilapäisen siirron kielto.” Luettu 17.4.2023. https://www.tehy.fi/fi/tiedote/tehy-joukkoirtisanoutuminen-etenee-koko-kunta-alalle-julistetaan-tilapaisen-siirron-kielto.

Tehy. 2022k. ”Tehy ja SuPer eivät aloita käräjäoikeuden kieltämää lakkoa Helsingin kotihoidossa” Luettu 17.4.2023. https://www.tehy.fi/fi/tiedote/tehy-ja-super-eivat-aloita-karajaoikeuden-kieltamaa-lakkoa-helsingin-kotihoidossa.

Tehy. 2022l. ”Tehy ja SuPer hallituksen esityksestä: Laki edelleen täysin tarpeeton, poistaa työtaisteluoikeuden ja rikkoo työelämän tasa-arvoa.” Luettu 17.4.2023.

https://www.tehy.fi/fi/tiedote/tehy-ja-super-hallituksen-esityksesta-laki-edelleen-taysin-tarpeeton-poistaa.

Tehy. 2022m. ”Tehy ja SuPer hyväksyivät sovintoehdotuksen: Sote-sopimukseen oma palkkaohjelma, koronakorvaus ja useita parannuksia työoloihin.” Luettu 17.4.2023. https://www.tehy.fi/fi/tiedote/tehy-ja-super-hyvaksyivat-sovintoehdotuksen-sote-sopimukseen-oma-palkkaohjelma.

Tehy. 2022n. ”Tehy ja SuPer: Kansalaisilta vahvaa tukea hoitajille.” Luettu 11.10.2023. https://www.tehy.fi/fi/tiedote/tehy-ja-super-kansalaisilta-vahvaa-tukea-hoitajille.

Tehy. 2023a. ”Tehy.” Luettu 12.11.2023. https://www.tehy.fi/fi/tehy.

Tehy. 2023b. ”Tehyläisten tutkinnot ja ammatit.” Luettu 1.3.2023. https://www.tehy.fi/fi/tehy/tehylaisten-tutkinnot-ja-ammatit.

Teikari, Erkki. 1981. ”Sanomalehdistön tehtävät”. Teoksessa *Sanomalehdistö Suomessa,* toimittanut Esko Salminen, 58–76. Espoo: Weilin + Göös.

Teikari, Erkki. 1990. “Suomalainen sanomalehti varovainen kannanottaja.” *Tiedotustutkimus 3*, 56–63.

TEM. 2022a. ”Ammattibarometri: Työvoimapulasta kärsivien ammattien määrä on noussut koronaa edeltäneelle tasolle.” Luettu 16.4.2023. https://tem.fi/-/ammattibarometri-tyovoimapulasta-karsivien-ammattien-maara-on-noussut-koronaa-edeltaneelle-tasolle.

TEM. 2022b. ”Työministeri asetti sovittelulautakunnan sovittelemaan kunta-alan työriitaa.” Luettu 17.4.2023. https://tem.fi/-/tyoministeri-asetti-sovittelulautakunnan-sovittelemaan-kunta-alan-tyoriitaa.

Tikkala, Hannu. 2022. ”Ylen tiedot: Valtakunnansovittelija esittää hoitajalakon siirtämistä Oulun yliopistollisessa sairaalassa.” *Yle.* Luettu 17.4.2023. https://yle.fi/a/3-12613425.

Tirkkonen-Condit, Sonja. 1987. ”Argumentation in English and Finnish Editorial.” Teoksessa *Across the Lines of Disciplines*, toimittaneet Frans H. van Eemeren, Rob Grootendorst, J. Anthony Blair ja Charles A. Willard. Berliini: Germany: De Gruyter, Inc.

Tolkki, Kristiina ja Tulikukka De Fresnes. 2023. ”Työrauhatyöryhmä ajautui tukkanuottaisille: Työnantaja haluaisi rajata poliittiset lakot ’muutamaan tuntiin’.” *Yle.* Luettu 13.10.2023. https://yle.fi/a/74-20054970.

Turun Sanomat. 2023. ”Turun Sanomien periaatelinja.” Luettu 3.4.2023. https://www.ts.fi/periaatelinja/.

Uutismedian liitto. 2023. ”Etsi sanomalehteä.” Luettu 15.2.2023. https://www.uutismediat.fi/sanomalehtihaku/.

Valtakunnansovittelijan toimisto. 2022a. ”Kuutta sairaanhoitopiiriä ja eräitä terveydenhuollon yhtiöitä uhannut lakko siirtyy alkamaan aikaisintaan 1.4.2022 klo 6.” Luettu 16.4.2023. https://valtakunnansovittelija.fi/-/kuutta-sairaanhoitopiiria-ja-eraita-terveydenhuollon-yhtioita-uhannut-lakko-siirtyy-alkamaan-aikaisintaan-1.4.2022-klo-6.

Valtakunnansovittelijan toimisto. 2022b. "Kunta-alan työriidassa ei sopua." Luettu 17.4.2023. https://valtakunnansovittelija.fi/-/kunta-alan-tyoriidassa-ei-sopua-1.

Valtioneuvosto. 2022a. ”Potilasturvallisuuslakia tarvitaan ihmisten hengen ja terveyden turvaamiseksi.” Luettu 17.4.2023. https://valtioneuvosto.fi/-/1271139/potilasturvallisuuslakia-tarvitaan-ihmisten-hengen-ja-terveyden-turvaamiseksi.

Valtioneuvosto. 2022b. "Laki potilasturvallisuuden varmistamisesta terveydenhuollon työtaistelun aikana." *Lakiehdotus.* Luettu 17.4.2023. https://valtioneuvosto.fi/documents/1271139/105036658/Lakiluonnos+potilasturvallisuuslaki+110422.pdf/838d07cc-c656-c29a-da29-b120b06beaad/Lakiluonnos+potilasturvallisuuslaki+110422.pdf?t=1649748844891.

Van Dijk, Teun A. 2014. *Discourse and Knowledge. A Sociocognitive Approach.* Cambridge: Cambridge University Press.

Van Dijck, José, Thomas Poell ja Martijn de Waal. 2018. *The Platform Society: Public Values in a Connective World.* Oxford: Oxford University Press Inc.

Varmavuori, Marjaana. 2022. ”Puolet suomalaisista on valmis veronkorotuksiin, jotta hoitajien palkkoja voitaisiin nostaa” *Helsingin Sanomat.* Luettu 28.3.2023. https://www.hs.fi/politiikka/art-2000008772931.html.

Vehmas, Raino. 1970. *Lehdistöoppi.* Porvoo: WSOY.

Väliverronen, Esa. 1993. ”Diskurssien verkossa.” *Media & viestintä* 16(1): 22–34. https://journal.fi/mediaviestinta/article/view/71121.

Väliverronen, Jari ja Risto Kunelius. 2009. "Politiikan journalismi medioitumisen aikakaudella." Teoksessa *Journalismi murroksessa*, toimittanut Esa Reunanen, 225–247. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Walgrave, Stefaan ja Peter Van Aelst. 2016. "Political Agenda Setting and the Mass Media." *Oxford Research Encyclopedia of Politics.* DOI: https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228637.013.46.

Williams, Granville. 2009. ”The media and the miners.” Teoksessa *Shafted: The Media, the Miners' Strike & the Aftermath*, toimittanut Granville Williams, 36-46. Lontoo: Campaign for Press and Broadcasting Freedom.

Yanatma, Servet. 2023. “Which countries have the most strikes in Europe and what impact does it have on the economy?”*Euronews*. Luettu 13.10.2023. https://www.euronews.com/next/2023/03/07/industrial-action-in-france-and-the-uk-which-countries-have-the-most-strikes-in-europe.

Yle. 2021. ”Mihin pääkirjoituksia tarvitaan?” *Viimeinen sana -ohjelma*. Katsottu 9.3.2023. https://areena.yle.fi/1-50699946.

Yle. 2022. “K4, J3: Finlandia Vibrations.” *Elämäni biisi -ohjelma.* Katsottu 9.3.2023. https://areena.yle.fi/1-61749191.

AINEISTO

1) ”Hyvää lakkoaikaa ei olekaan.” Pääkirjoitus. *Helsingin Sanomat* 1.4.2022.
2) ”Ihmishenget turvattava lakon aikana.” Pääkirjoitus. *Turun Sanomat* 1.4.2022.
3) ”Lakko uhkaa lisätä hoitovelkaa.” Pääkirjoitus. *Ilta-Sanomat* 1.4.2022.
4) ”Lakko ei saa vaarantaa kenenkään terveyttä.” Pääkirjoitus. *Kaleva* 2.4.2022.
5) ”Vientialojen tulisi määritellä palkkatasoa.” Pääkirjoitus. *Helsingin Sanomat* 4.4.2022.
6) ”Hoitajat ottavat palkkalupauksista pitkään mittaa.” Pääkirjoitus. *Aamulehti* 5.4.2022.
7) ”Lautakunnasta sopu lakkoon?” Pääkirjoitus. *Helsingin Sanomat* 6.4.2022.
8) ”Suojelutyö hiertää hallituksessa.” Pääkirjoitus. *Helsingin Sanomat* 8.4.2022.
9) ”Hallituksen on hankala tunkea työriitoihin.” Pääkirjoitus. *Aamulehti* 12.4.2022.
10) ”Hoitajien työtaistelu toistaa edellisen yhteenoton kuviota.” Pääkirjoitus. *Helsingin Sanomat* 21.4.2022.
11) ”Hoitoalan sopu on vielä tuskaisen tien takana.” Pääkirjoitus. *Kaleva* 21.4.2022.
12) ”Työmarkkinat eivät ole markkinat.” Pääkirjoitus. *Keskisuomalainen* 30.4.2022.
13) ”Kunta-alan lakkosolmua vaikea avata.” Pääkirjoitus. *Turun Sanomat* 3.5.2022.
14) ”Lakko koskee yhä useampia.” Pääkirjoitus. *Helsingin Sanomat* 3.5.2022.
15) ”Kunta-alan palkollisilla on nyt ratkaisun hetket.” Pääkirjoitus. *Helsingin Sanomat* 10.5.2022.
16) ”Palkkasovun hintalappu tiedossa tänään.” Pääkirjoitus. *Aamulehti* 10.5.2022.
17) ”Julkisen alan palkkataistelussa ratkaisun hetki.” Pääkirjoitus. *Keskisuomalainen* 11.5.2022.
18) ”Hoitajien työriita voi jatkua pitkälle syksyyn.” Pääkirjoitus. *Helsingin Sanomat* 12.5.2022.
19) ”Hoitoalan neuvottelut umpisolmussa.” Pääkirjoitus. *Turun Sanomat* 12.5.2022.
20) ”Sote-alan liitot alkoivat pelata aikaa.” Pääkirjoitus. *Kaleva* 12.5.2022.
21) ”Hoitajat tavoittelevat isoa palaa.” Pääkirjoitus. *Helsingin Sanomat* 14.5.2022.
22) ”Hoitajamäärää ei ratkaista tes-pöydässä.” Pääkirjoitus. *Aamulehti* 18.5.2022.

23) ”Syksyllä sylissä taitaa olla vaikea työmarkkinajumi.” Pääkirjoitus. *Keskisuomalainen* 25.5.2022.
24) ”Umpisolmun avaajaa etsitään.” Pääkirjoitus. *Ilta-Sanomat* 2.6.2022.
25) ”Kunta-alalle sopimus ilman hoitajia.” Pääkirjoitus. *Turun Sanomat* 9.6.2022.
26) ”Kunta-alan riita kytee vielä pitkään.” Pääkirjoitus. *Helsingin Sanomat* 9.6.2022
27) ”Satoja hoitajia on poistunut rivistä.” Pääkirjoitus. *Helsingin Sanomat* 2.7.2022.
28) ”Hoitajapulan pirunnyrkki.” Pääkirjoitus. *Ilta-Sanomat* 14.7.2022.
29) ”Potilasruuhka siirtänyt jo leikkauksia.” Pääkirjoitus. *Turun Sanomat* 13.8.2022.
30) ”Uusi ehdotus voisi ratkaista palkkakiistan.” Pääkirjoitus. *Aamulehti* 17.8.2022.
31) ”Hoitajaliittojen harkintakyky on pettänyt.” Pääkirjoitus. *Kaleva* 31.8.2022.
32) ”Ihmisten henkeä ja terveyttä on suojeltava.” Pääkirjoitus. *Helsingin Sanomat* 31.8.2022.
33) ”Ihmishenki ei ole lakkoase.” Pääkirjoitus. *Ilta-Sanomat* 2.9.2022.
34) ”Lakkosuma uhkaa vaalien alla.” Pääkirjoitus. *Helsingin Sanomat* 7.9.2022.
35) ”Hoitoalan työriidan otteet kovenevat.” Pääkirjoitus. *Turun Sanomat* 14.9.2022.
36) ”Hoitajat pelaavat liian kovilla panoksilla.” Pääkirjoitus. *Helsingin Sanomat* 15.9.2022.
37) ”Hoitajien palkankorotukset yhä mysteeri.” Pääkirjoitus. *Aamulehti* 15.9.2022.
38) ”Hoitajalakossa monta eettistä kysymystä.” Pääkirjoitus. *Keskisuomalainen* 18.9.2022.
39) ”Umpikuja voi käydä kalliiksi.” Pääkirjoitus. *Ilta-Sanomat* 19.9.2022.
40) ”Pakkolaki on hankala mutta välttämätön.” Pääkirjoitus. *Keskisuomalainen* 21.9.2022.
41) ”Ylilyöntien vaara ajoi säätämään turvalain.” Pääkirjoitus. *Kaleva* 21.9.2022.
42) ”Hoitajien työtaistelussa on kyse rahasta, ei arvostuksesta.” Pääkirjoitus. *Helsingin Sanomat* 24.9.2022.
43) ”Hoitajien vaatimuksia tuetaan, periaatteessa.” Pääkirjoitus. *Helsingin Sanomat* 1.10.2022.
44) ”Hoitajien palkkasopu jäi hämärän peittoon.” Pääkirjoitus. *Aamulehti* 4.10.2022.
45) ”Hoitajaliitot taipuivat sopuun.” Pääkirjoitus. *Keskisuomalainen* 5.10.2022.

46) ”Hoitajien riidassa kaikki sanovat voittaneensa.” Pääkirjoitus. *Helsingin Sanomat* 5.10.2022.

47) ”Hoitoalalla riittää vielä sovittavaa.” Pääkirjoitus. *Turun Sanomat* 5.10.2022.

48) ”Palkkasopu rauhoittaa pitkäksi aikaa.” Pääkirjoitus. *Kaleva* 5.10.2022.

49) ”Sopu syntyi – uhkakuvat pysyivät.” Pääkirjoitus. *Ilta-Sanomat* 5.10.2022.